

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN VE
AKRANLARININ ALGILADIKLARI EBEVEYN
TUTUMLARI, PSİKOSOSYAL SORUNLAR
VE YAŞAM KALİTESİ**

SÜMEYYE YILDIZ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

EYLÜL 2018

**ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN VE AKRANLARININ
ALGILADIKLARI EBEVEYN TUTUMLARI, PSİKOSOSYAL SORUNLAR
VE YAŞAM KALİTESİ**

Sümeyye YILDIZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL 2018

Sümeyye YILDIZ tarafından hazırlanan “Üstün Yetenekli Çocukların Ve Akranlarının Algıladıkları Ebeveyn Tutumları, Psikososyal Sorunlar Ve Yaşam Kalitesi” tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Naime ALTAY
Hemşirelik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Duygu HİÇDURMAZ
Hemşirelik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye: Doç. Dr. Ebru KILIÇARSLAN TÖRÜNER
Hemşirelik Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 14/09/2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

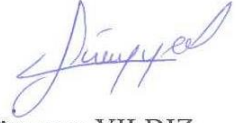
Prof. Dr. Mustafa ASLAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Sümeyye YILDIZ

14/09/2018

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN VE AKRANLARININ ALGILADIKLARI EBEVEYN TUTUMLARI, PSİKOSOSYAL SORUNLAR VE YAŞAM KALİTESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sümeyye YILDIZ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül 2018

ÖZET

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları yüksek IQ seviyeleri ve özel yeteneklerinden dolayı algılanan ebeveyn tutumları, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kaliteleri akranlarından farklılık gösterebilmektedir. Çalışmamız 2-5. sınıfa devam eden üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumlarını, ebeveynlerine göre yaşadıkları psikososyal sorunları ve yaşam kalitelerini incelemek amacıyla yapılan tanımlayıcı karşılaştırmalı bir çalışmadır. Araştırmanın üstün yetenekli çocuklar grubu örneklemi dört Bilim ve Sanat Merkezine devam eden, 2-5. sınıfa, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), otizm, disleksi ve herhangi bir kronik hastalığı bulunmayan ve araştırmaya katılmayı kendisi ve ebeveynleri kabul eden çocuklar ve ebeveynleri (n=231) oluşturmuştur. Akran grubu örneklemi, bir ilkokul (2-4. sınıf) ve bir ortaokula (5. sınıf) devam eden, öğrenme sorunu, kronik hastalığı bulunmayan ve araştırmaya katılmayı kendisi ve ebeveynleri kabul eden çocuklar ve ebeveynleri (n=249) oluşturmuştur. Araştırmada, tanımlayıcı özellikler bilgi formu, Ana-Baba Tutum Ölçeği, Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi (PPSC) ve 2-7 ve 8-12 yaş arası çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi yüzde, frekans değerleri, Mann-Whitney U testi ve Spearman Korelasyon Analizi ile yapılmıştır. Her iki grupta çocukların çoğunluğunun kız olduğu ve 3. sınıfa devam ettiği belirlenmiştir. Üstün yetenekli çocukları anne-baba tutum ölçeği puan ortalaması $94,18 \pm 7,38$ 'dir. Akran grubu çocukların anne-baba tutum ölçeği puan ortalaması $99,31 \pm 7,98$ 'dir. Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin tutumlarını akranlarından daha demokratik olarak tanımladığı saptanmıştır. Üstün yetenekli çocukların Resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanı $16,11 \pm 4,75$, akran grubu çocukların $16,76 \pm 4,80$ olarak belirlenmiştir. Her iki grupta yaşanan psikososyal ve davranış sorunlarının benzer olduğu saptanmıştır. Üstün yetenekli çocukların yaşam kaliteleri ölçek puanı $83,19 \pm 7,0$, akranlarının ölçek puanları $80,28 \pm 8,3$ bulunmuştur. Üstün yetenekli çocukların yaşam kalitelerinin akranlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Demokratik ebeveyn tutumu çocukların psikososyal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği ve psikososyal sorunların daha az görülmesinde etkili olabilmektedir. Ayrıca demokratik, destekleyici ebeveyn tutumu çocukların yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilemekte ve yükseltmektedir. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ebeveyn tutumları düzenli değerlendirilmelidir. Ebeveyn tutumlarının çocukların psikososyal durumları ve yaşam kalitelerine etkileri izlenmeli ve ebeveynler desteklenmelidir.

Bilim Kodu : 1032.8

Anahtar Kelimeler : Üstün Yetenekli Çocuk, Ebeveyn tutumu, Psikososyal Sorunlar ve Yaşam Kalitesi

Sayfa Adedi : 98

Danışman : Doç. Dr. Naime ALTAY

PARENTAL ATTITUDES, PSYCHOSOCIAL PROBLEMS AND LIFE QUALITY OF
GIFTED CHILDREN AND THEIR PEERS

(M. Sc. Thesis)

Sümeyye YILDIZ

GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF HEALTH SCIENCES

September 2018

ABSTRACT

Gifted children may differ from perceived parental attitudes, their psychosocial problems and quality of life from their peers due to their high IQ levels and special abilities. Our study is a descriptive comparative study aimed to examine perceived parental attitudes, quality of life, and psychosocial problems according to their parents of gifted children and their peers who continue 2nd and 5th grade. The sample of the study's gifted children group who did not have included children who were continuing 2nd and 5th grade at four Science and Art Centers, Attention Deficit Hyperactivity Disorder, autism spectrum disorder, dyslexia and chronic illnesses, and whose oneself and parents (n=231) gave consent to participate in the study. The peer group sample consisted of were attending to a primary school (2nd - 4th grade) and secondary School (5th grade) whose oneself and parents did not have learning problem, chronic diseases and accepted to participate in the research him/her and their parents(n=249). The descriptive characteristics information form, Parental Attitude Scale, Pictorial Pediatric Symptom Checklist (PPSC) and Quality of Life Scale for children aged 2-7 and 8-12 years were used in the research. Data were analyzed by Mann-Whitney U test and Spearman correlation analysis. It was determined that the majority of the children in both groups were girls and continued to 3rd grade. The average score of parents' attitude scale for gifted children was 94.18 ± 7.38 . The average score of parents' attitude scale of peer group was 99.31 ± 7.98 . It was determined that the attitudes of parents of gifted children are democratic more than their peers. It was determined that as the PPSC scale of gifted children was 16.11 ± 4.75 and their peer group was 7.76 ± 4.80 . Psychosocial and behavioral problems experienced in both groups were found similar. It found that Quality of life scale scores of gifted children were 83.19 ± 7.0 and their peers' scale scores were 80.28 ± 8.3 . It was determined that gifted children have higher quality of life than their peers. Democratic parental attitudes have a positive effect on the psychosocial development of children and may be effective in less frequent psychosocial problems. Furthermore, democratic, supportive parental attitudes positively affect and improve the quality of life of children. Parental attitudes of gifted children and peers should be evaluated regularly. The effects of parental attitudes on children's psychosocial status and quality of life should be monitored and parents should be supported.

Science Code : 1032.8

Key Words : Gifted Children, Parental Attitudes, Psychosocial Problems and Quality of Life

Page Number : 98

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Naime ALTAY

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, bütün desteğini esirgemeyen aynı zamanda göstermiş olduğu anlayışından dolayı, tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Naime ALTAY'a şükranlarımı ve saygılarımı sunarım. Sayın Doç. Dr. Ebru Kılıçarslan Törüner'e ve Dr. Öğr. Üyesi Duygu Hiçdurmaz' a araştırmaya katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Araştırma verilerinin toplanması sırasında her türlü desteği ve sabrı gösteren kardeşlerim Mustafa YILDIZ ve Halil İbrahim YILDIZ' a, çalışmanın tüm aşamasında manevi desteğini esirgemeyen canım kuzenim Burcu YILDIZ'a ve arkadaşım Kübra TERZİ' ye yaşamım boyunca maddi ve manevi her türlü desteği sağlayan, yanımda olan ve bu süreçte anlayışını, hoşgörüsünü ve sabrını esirgemeyen canım anneme ve babama sonsuz teşekkür ederim.

Sümeyye YILDIZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Üstün Zeka ve Üstün Yetenek Kavramları	7
2.1.1. Zeka kavramı	7
2.1.2. Üstün zeka kavramı	8
2.1.3. Üstün yetenekli çocuk	8
2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Tanınması	11
2.2.1. Zeka ölçme araçları	12
2.2.2. Üstün yetenekli çocukların tanınma süreci.....	17
2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri.....	17
2.3.1. Fiziksel özellikleri	18
2.3.2. Zihinsel özellikleri.....	18
2.3.3. Psikososyal özellikleri	19
2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Yaşadığı Sorunlar	19
2.4.1. Psikososyal sorunlar	20
2.4.2. Yaşam kalitesi	22
2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveyn Tutumları ve Ailelerin Yaşadığı Sorunlar	22

Sayfa

2.6. Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Verilen Hizmetler, Kurum ve Kuruluşlar .	25
2.6.1. Milli Eğitim Bakanlığı.....	25
2.6.2. Üstün yetenekli çocuklarla ilgili sivil toplum kuruluşları	29
2.7. Üstün Yetenekli Çocuklarda Hemşirelik Yaklaşımı - Pediatri Hemşireliği	31
2.7.1. Tanılama süreci ve hemşirelik yaklaşımı	31
2.7.2. Çocukların yaşadığı sorunlar ve hemşirelik yaklaşımı.....	32
2.7.3. Ailelerin yaşadığı sorunlar ve hemşirelik yaklaşımı	33
2.7.4. Aile eğitim programları	34
3. YÖNTEM VE GEREÇLER	37
3.1. Araştırmanın Şekli	37
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri.....	37
3.3. Araştırma Evreni	38
3.4. Araştırmanın Örneklemi.....	38
3.5. Veri Toplama Araçları	40
3.5.1. Tanımlayıcı özellikler bilgi formu.....	40
3.5.2. Anne –Baba Tutum Ölçeği.....	41
3.5.3. Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi.....	41
3.5.4. 5-7 ve 8-12 yaş arası Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği.....	42
3.6. Veri Toplama Araçlarının Ön Uygulaması	43
3.7. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	44
3.8. Verilerin Değerlendirilmesi	45
3.9. Etik Yönü	46
4. BULGULAR	47
5. TARTIŞMA	55
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	61
KAYNAKLAR	65

	Sayfa
EKLER.....	77
EK-1. Üstün Yetenekli Çocuk Veli İzin Formu	78
EK-2. Üstün Yetenekli Çocuk Tanımlayıcı Özellikler Bilgi Formu	79
EK-3. Akran Grubu Çocuk Veli İzin Formu	80
EK-4. Akran Grubu Çocuk Tanımlayıcı Özellikler Bilgi Formu	81
EK-5. Ebeveyn Bilgi Formu	82
EK-6. Anne-Baba Tutum Ölçeği	83
EK-7. Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi	84
EK-8. Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği.....	90
EK-9. Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği.....	91
EK-10. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	92
EK-11. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı	94
EK-12. Etik Komisyon İzin Yazısı.....	96
ÖZGEÇMİŞ	98

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Gagne'nin üstün zekalı/yetenekli nüfus içindeki seviyelerin metrik temelli sistemi.....	10
Çizelge 2. 2. Ruff'un zihinsel yönden üstün yetenek çocuklar sınıflaması	10
Çizelge 2.3. Uygulama şekillerine göre zekâ testleri.....	13
Çizelge 3.1. Çalışmanın yürütüldüğü Bilim ve Sanat Merkezleri ve okulların 2017-2018 eğitim-öğretim yılına ait bilgiler	38
Çizelge 3.2. 2017-2018 bahar döneminde dört Bilim ve Sanat Merkezlerinden ve Barbaros İlkokulu ve Nasreddin Hoca Ortaokulunda toplanan anketler ...	40
Çizelge 3.3. Araştırmada kullanılan ölçeklerin puanlama ve değerlendirmesi	44
Çizelge 3.4. Ölçeklerin Kolmogrov-Smirnov Değerleri.....	46
Çizelge 4.1. Üstün yetenekli çocukların ve akran grubunun sosyodemografik özellikleri.....	47
Çizelge 4.2. Üstün yetenekli çocukların ve akran grubunun ailelerinin sosyodemografik özellikleri	48
Çizelge 4.3. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ebeveynlerinin Anne-Baba Tutum Ölçeği puan ortalamaları.....	50
Çizelge 4.4. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ölçek puanları.....	50
Çizelge 4.5. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalamaları.....	51
Çizelge 4.6. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi puan ortalamaları arasındaki ilişki	51
Çizelge 4.7. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki	52
Çizelge 4.8. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki	52

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Renzulli'nin üçlü halka kuramı	9

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
IQ	Intelligence Quotient
K-S	Kolmogorov-Smirnov Testi
M	Mean
MAK	Maksimum
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MİN	Minimum
NAGC	National Association for Gifted Children
SD	Standart Deviation
U	Mann-Whitney U Testi
X²	Ki Kare Testi

1. GİRİŞ

Problemin durumu/konunun tanımı

Zeka, geniş bir kavram olmakla beraber bireyin sahip olduğu yeteneklerinin ortak bir bileşenidir. Bazen bir problem çözme becerisini kullanma, bazen çevreden gelen uyaranlara uyum sağlama bazen testten alınan puan olarak düşünülebilmektedir (Akkan, 2012; Özbay, 2013: 7). Zeka kavramının gelişiminde tarih boyunca çeşitli gelişmeler olmuştur. Önceleri zeka puanı yüksek olan çocukları tanımlamak için zeki çocuk kavramı kullanılırken zamanla üstün zekalı çocuk kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Son yıllarda ise yetenek kavramının zekâyı kapsamasından, zekâ kavramının bireylerin sadece zihinsel potansiyelleri ile akademik başarılarını belirlemesinden ve bireylerin sahip oldukları yetenekleri belirlemede yeterli olmamasından dolayı “üstün zekalı” kavramı yerine “üstün yetenekli” kavramının kullanılması tercih edilmektedir (Ataman, 2012; Özbay, 2013: 7, 9; Clark, 2015: 5, 7).

Üstün yeteneklilik kavramının kapsamlı ve karmaşık bir kavram olmasından dolayı tüm dünyada kabul görmekte olan tek bir üstün yetenekli çocuk tanımı yoktur. Geçmişte tek ölçütlü zekâ düzeyine göre gerekli tanımlar yapılmaktayken günümüzde yapılan tanımlar zekâ ile beraber yetenek ve performans dayalı olarak yapılmaktadır. Amerikan Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliği (NAGC) üstün yetenekli çocuğu, bilim, sanat, matematik, liderlik, yaratıcılık, entelektüel alanlarda akranlarından önemli derecede üstün yetenekleri olan çocuklar olarak tanımlamaktadır (www.nagc.org).

Üstün yetenekli çocukların dünyada net olarak sayıları bilinmemekle birlikte tüm ülkelerde yer almaktadırlar. Amerika’da 2011-2012 eğitim öğretim yılında devlet okullarında örgün eğitimleriyle birlikte yetenek programlarına devam eden yaklaşık 3.2 milyon öğrenci bulunmaktadır. Amerika Eğitim Bakanlığı Sivil Haklar Dairesi devlet okullarına devam eden öğrencilerin yüzde altısının yetenekli ve yetenek programlarına devam ettiğini tahmin etmektedir (www.nagc.org). Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun 2012/2013 Yaygın Eğitim İstatistiklerine göre ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıtlı toplam 12.106 üstün yetenekli çocuk bulunmaktadır (TÜİK, Yaygın Eğitim İstatistikler, 2012; 1, 2). Türkiye’de tahmin edilen üstün yetenekli çocuk sayısı 647 bin civarındadır (www.tuzder.org).

Üstün yetenekli çocuklar sahip oldukları yüksek zekâ seviyesi ve belirli alanlardaki yeteneklerinden dolayı olağanüstü çocuk olarak nitelendirilmektedir. Olağanüstü olan bu çocuklar kendilerine özgü kavrama, düşünme ve algılama kapasitelerinden dolayı aile, okul ve sosyal çevrelerinde pek çok olumlu durumla karşılaştıkları gibi olumsuz durumlarla da karşılaşabilmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar genelde akademik ve dil gelişimi yönünden bir sorun yaşamazken duygusal ve sosyal alanlarda sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu çocukların sık yaşadığı duygusal sosyal sorunlar arasında; aile otoritesini reddetme, akranları ile iletişimde güçlük, yalnızlık, çabuk sıkılma, çevresi tarafından çok bilmiş olarak algılanma, başarısızlık korkusu, mükemmeliyetçilik, hata yapma endişesi, depresyon, anksiyete, sosyal izolasyon, bulunmaktadır (Harrison ve Haneghan, 2011; Özbay ve Palancı, 2011; Blass, 2014; Cross ve Cross, 2015). Morawska ve Sanders (2008) tarafından yapılan çalışmada; üstün yetenekli çocukların akranlarına göre daha fazla duygusal sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Stuart ve Beste (2008)'e göre bu çocuklar, sezgisel ve hassas yapılarından dolayı çevreleriyle iletişim kurmakta zorluklar yaşayabilmektedirler (Stuart ve Beste, 2008). Koçal ve arkadaşları (2009), üstün yetenekli çocukların aile ve okul ortamında anlaşılma güçlüğü yaşadıkları ve iletişim kurabilmek için desteğe ihtiyaç duyduklarını tespit etmişlerdir (Koçal, Kanar ve Kanar, 2009).

Üstün yetenekli çocuğa karşı destekleyici, sevecen ve saygılı bir aile çevresinin, çocuğun kişiler arası yeteneklerinin gelişmesine ve akranları ile olumlu ilişkiler kurmasına katkı sağladığı belirlenmiştir (Olszewski-Kubilius, Lee ve Thomson, 2014). Ebeveynlerin çocuklarını desteklemesi ve olumlu tutumlarının çocuğun davranışsal, duygusal, sosyal gelişimini ve akademik başarılarını olumlu şekilde etkilediği saptanmıştır (Olszewski-Kubilius ve diğerleri, 2014). Tam tersi ebeveynlerin demokratik tutum sergilememesi ve çocuğa karşı sert davranışlarda bulunmasının, aile içi iletişimde yetersizliğin, anne ve baba arasındaki sorunların üstün yetenekli çocukları olumsuz şekilde etkileyebileceği belirtilmektedir (Çağlar, 2004; Huey, Sayler ve Rinn, 2013). Çağlar (2004) tarafında yapılan çalışmada üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin fazla koruyucu olması, beklentilerinin yüksek olması, ebeveynler arasındaki tutarsızlıkların ve tartışmaların olmasının çocukların başarılarını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir (Çağlar, 2004). Olumsuz ebeveyn tutumu çocuklarda aileye ve çevrelerine karşı hassaslık, içe kapanma, akademik başarısızlık, anne ve babaya karşı güvenin sarsılması, depresyon, ayrılık anksiyetesi, suçluluk gibi sorunlara neden olabilmektedir (Karakuş, 2003; Clark, 2015: 92, 122).

Algılanan olumsuz ebeveyn tutumları üstün yetenekli çocukların psikososyal sorunlar yaşamasıyla birlikte yaşam kalitesini de olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Yaşam kalitesi bireylerin günlük hayatlarında yaşadıkları ruhsal, bedensel ve sosyal durumlara verdikleri bireysel yanıttır. Bireylerin objektif sağlık göstergeleri yerine, hissettikleri iyilik halinin bir anlatımıdır. Yaşam kalitesi bireyin kendisiyle barışık olmanın en temel göstergesi olan iyilik halinin bilincinde olmayı ve kendini değerli hissetmeyi içermektedir (Üneri ve Memik, 2007; Eser ve diğerleri, 2008).

Tüm çocuklarda olduğu gibi üstün yetenekli çocuklar içinde ebeveynlerinin tutumları çocukların gelişimi için önemli bir faktördür. Çocukların ebeveynlerinin olumlu tutumları çocukların psikososyal ve davranış gelişimlerini ve yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Toplumun her kesiminde çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal sağlıklarının korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde önemli görevleri bulunan pediatri hemşireleri üstün yetenekli çocukların gelişiminde de önemli yer almaktadır. Pediatri hemşireleri üstün yetenekli çocukların gelişimlerini izlemeli, olası sorunları belirlemeli ve sorunlarla baş etmek için çözüm yolları üretmelidir. Pediatri hemşireleri üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin tutumlarını çocukların gelişimlerine olan etkilerinin değerlendirmesini yapmalıdır. Ayrıca çocukların yaşam kalitelerini arttırmaya yönelik girişimlerde bulunmalıdır. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin desteklenmesi, yol gösterilmesi ve uygun izlemlerin yapılması konusunda pediatri hemşirelerine önemli görevler düşmektedir. Hemşirelik alan yazında üstün yetenekli çocuklara yönelik yapılan çalışmaların yeterli olmamasından dolayı bu çalışmanın ileride yapılacak olan çalışmalara ve pediatri hemşireliği alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumlarını, ebeveynlerine göre yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitelerini ve aralarındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma soruları

1. Üstün yetenekli çocuklar ile akranlarının anne-baba tutum ölçeği puan ortalamaları arasında fark var mıdır?

2. Üstün yetenekli çocuklar ile akranlarının ebeveynlerine göre resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
3. Üstün yetenekli çocuklar ile akranlarının ebeveynlerine göre yaşam kalitesi ölçeklerinin puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
4. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikososyal sorunlar arasında ilişki var mıdır?
5. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları ile yaşam kalitesi arasında ilişki var mıdır?
6. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının yaşadığı psikososyal sorunlar ile yaşam kalitesi arasında ilişki var mıdır?

Araştırmanın önemi

Genel olarak üstün yetenekli çocukların algıladıkları ebeveyn tutumları, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkileri inceleyen ve hemşirelerin aile merkezli bakım ile aile desteği oluşturan çalışmalara literatürde rastlanmamaktadır. Bu tür çalışmalar üstün yetenekli çocuklarda sağlanacak aile merkezli bakıma yön verecek nitelikte çalışmalardır. Bu nedenle bu araştırmanın üstün yetenekli çocukların aile merkezli bakımı ile ilgili alan yazınına katkı sağlayacağı ve bundan sonra yapılacak araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıkları

Araştırma verileri 2-5. sınıfa devam eden ruh sağlığı, kronik bir hastalığı bulunmayan üstün yetenekli çocuklar ve akranlarından toplanmıştır. Çocukların algıladıkları ebeveyn tutumları anne-baba tutum ölçeği, yaşadıkları psikososyal sorunlar resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ve yaşam kaliteleri çocuklar için yaşam kalitesi ölçeklerinin ölçtüğü özelliklerle ve bireylerin kişisel ve kültürel özellikleriyle sınırlıdır.

Tanımlar

Üstün yetenekli bireyi, bir veya daha fazla alanda üst düzeyde performansı olan ve bu performansı sergileme potansiyeli olan kişi olarak tanımlamaktadır (www.nagc.org). Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi (2015)'ne göre özel yetenekli öğrenci,

“Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci” olarak ifade edilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], Bilim ve Sanat Merkezi [BİLSEM] Yönergesi, 2015: 1).

2. GENEL BİLGİLER

Bütün çocuklar dünyaya belirli özelliklere sahip olarak gelmektedir. Kalıtsal olarak aktarılan bu özellikler çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmakta, gelişmekte ve çocukların yaşamlarında faydalı olabilmektedir. Bazı çocukların doğuştan sahip oldukları yetenekleri akranlarından ileri düzeyde olmakta ve farklılık gösterebilmektedir. Çocukların sahip oldukları bu becerilerinden dolayı çocuklar için üstün zekalı ya da üstün yetenekli çocuk kavramı kullanılmaktadır (Özbay, 2013; 7, 10). Bu bölümde zeka, üstün zeka ve üstün yetenekli kavramları, üstün yetenekli çocukların tanılanma süreci, üstün yetenekli çocukların özellikleri ve yaşadıkları sorunları, ebeveynlerinin tutumlarını ve ebeveynlerin sorunlarını ayrıca üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitim hizmetleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Üstün Zeka ve Üstün Yetenek Kavramları

2.1.1. Zeka kavramı

Zeka kavramı, yüzyılı aşkın süredir bilimsel kullanımı ile insanların zihinsel olarak sahip oldukları potansiyelini belirtmek için kullanılmaktadır. Zeka, geniş bir kavram olmakla beraber bireyin sahip olduğu yeteneklerinin ortak bir bileşenidir. Bazen bir problem çözme becerisini kullanma, bazen çevreden gelen uyarılara uyum sağlama bazen testten alınan puan olarak düşünülebilmektedir (Akkan, 2012; Özbay, 2013:7). Türk Dil Kurumu (2017)'nin tanımına göre zeka; insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, ferasettir (www.tdk.gov.tr). Zeka kavramının gelişiminde tarih boyunca çeşitli gelişmeler olmuştur. Zekanın temeli ve ölçümüyle birlikte zekanın gelişimiyle ilgili farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Zekanın gelişimini anlamak için 19. yüzyıla ve başlangıç aşamasına bakmak gerekmektedir. Zeka kavramıyla ilgili ilk çalışmaları yapan bilim adamı Sir Francis Galton (1822-1911)'a göre, zeka kalıtımla nesilden nesile aktarılır ve çevresel faktörlerden fazla etkilenmediği ifade edilmiştir (Sak, 2010'dan aktaran Levent, 2014: 1, 3). 1869 yılında Galton zekanın kalıtsallığını ve kişiye göre farklılıklarını araştırmış ve sabit zeka kavramıyla beraber ilk zeka testini geliştirmiştir. Montessori (1930'lar) zekânın eğitilebilir olduğunu ve zeka puanı

(IQ: Intelligence Quotient)'nın geliştirilebilir olduğunu ifade etmiştir. Zeka kavramının gelişmesinde ortaya çıkan farklı görüşlerde en kapsamlı çalışmayı yapan Gardner (1983), çoklu zekâ kuramını ortaya koymuştur. Bu kurama göre zeka sadece yüksek IQ puanı değil, kültür içi değeri olan ürünü ortaya koyma ve problem çözme becerisidir. Çoklu zeka teorisi 7 alt başlıkta ortaya çıkarken 1999 yılından itibaren 8 alt başlıkta toplanmıştır. 1) Dil zekası 2) Mantık-matematiksel zeka 3) Görsel (Uzamsal) zeka 4) Müzik zekası 5) Kinestetik zeka 6) Kişilerarası-kişisel zeka 7) Bedensel-Kinestetik zeka 8) Doğa zekasıdır (Davis, 2014: 97, 98; Clark, 2015: 3, 34). Ayrıca Gardner geleneksel tutumunun tam tersine zekanın bir çok yetenekten oluştuğunu ifade ederek, problem çözme becerisi veya bir ya da daha fazla kültürel değeri ortaya koyabilme yetisi olarak tanımlamıştır (Levent, 2014: 1, 3).

2.1.2. Üstün zeka kavramı

Bireyin genetik yapısı ve çevresel imkânlar sonucunda düşünme ve performansta nitelik ve nicelik farklılıklarının olduğu dinamik, uyarıcı ve etkileşimli süreçlerin sonunda üstün zekâlılık kavramı ortaya çıkar. Bu kavram yüksek zekâ seviyesiyle birlikte beyin işlevlerinin gelişmesi, bütünleşmesi ve hızlandırılmış olduğunu göstermektedir (Clark, 2015: 29, 30).

Üstün zekâlı çocuk tanımlamalarına bakılırsa, ilk tanımlamanın Terman (1926), tarafından yapıldığı görülür, Terman'ın geliştirdiği Stanford-Binet ölçeğinde 110-120 zekâ bölümü arasındakiler üstün zekâlı, 120-140 zekâ bölümü arasındakiler çok üstün zekâlı, 140 zekâ bölümü üzerindikiler deha, olarak tanımlanmaktadır (Enç, 2005: 92, 93).

Son yıllarda “yetenek” kavramının zekâyı kapsamamasından, “zekâ” kavramının bireylerin sadece zihinsel potansiyelleri ile akademik başarılarını belirlemesinden ve bireylerin sahip oldukları yetenekleri belirlemede yeterli olmamasından dolayı “üstün zekalı” kavramı yerine “üstün yetenekli” kavramı kullanılması tercih edilmektedir (Ataman, 2012; Özbay, 2013: 7, 9).

2.1.3. Üstün yetenekli çocuk

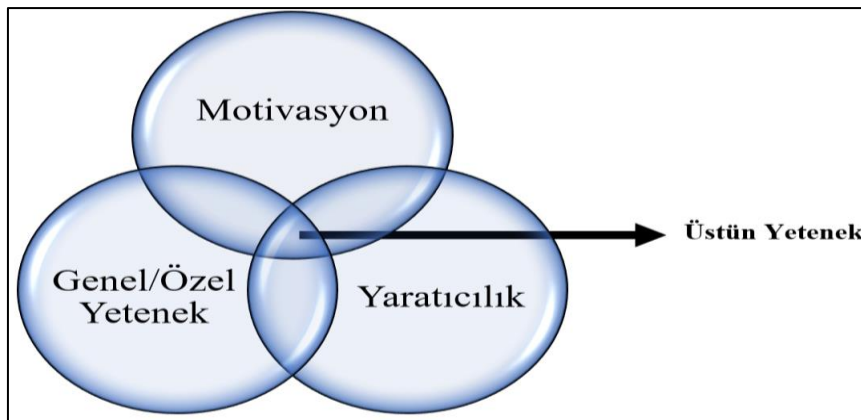
Zeka ve üstünlük kavramı okul ve toplumda birbirinin yerine kullanılsa da eş anlamlı kelimeler değildir. Üstün zekalı çocuklar sadece yüksek IQ puanına göre değerlendirilirken, üstün yetenekli çocuklar yüksek IQ puanı ve birden fazla alanda sahip

oldukları yeteneklere göre değerlendirilir. 1800'lü yıllardan günümüze kadar yapılan üstün zekalı çocuk tanımı akademik başarının daha yüksek olmasını içerirken zamanın ilerlemesiyle yaratıcılık, liderlik, motivasyon gibi kavramları da içeren geniş bir kavrama dönüşmüştür (Weinfeld, Barnes-Robinson, Jeweler ve Shevitz, 2005; Ataman, 2012).

Üstün yetenekli çocuk tanımıyla ilgili birçok görüş olmasına rağmen literatürde net yapılmış bir tanım bulunmamaktadır. Üstün yeteneklilik kavramı zamandan zamana toplumdan topluma çeşitli farklılıklar göstermekte ve bu çocuklar toplumun tüm tabakalarında bulunabilmektedir.

19. yy da zekanın tek faktör olarak ele alındığı üstün yetenekli çocuk tanımı, tek ölçütlü zeka düzeyinden çoklu yeteneğe ve performansa dayanan bir geçiş yapmıştır (Doğan ve Aslan, 2009). Üstün zekalı çocuklar toplumların %2'sini oluştururken, zekaya çoklu yeteneğin eklenmesiyle bu oran %4-5'e çıkmaktadır (Ataman, 2012).

Renzulli'nin tanımına göre, üstün yetenek kavramı ortalamanın üstünde genel veya özel yetenek, motivasyon ve yaratıcılık kavramlarını içermektedir. Renzulli üç terimi birleştirerek üçlü halka kuramını oluşturmuş ve üç halkanın ortak noktasını üstün yetenek olarak tanımlamaktadır (Şekil 2.1). Ayrıca Renzulli yüksek zeka puanını üstün yetenekliliğinin bir çeşidi olarak düşünmekte ve yüksek zeka puanına eşlik eden yaratıcılık ve motivasyonla çocuklar üstün yetenekli olarak tanımlanabilmektedir (Levent, 2014: 4, 5; Davis, 2014: 95, 96; Renzulli, 2016: 67).

Şekil 2.1. Renzulli'nin üçlü halka kuramı (Renzulli, 2016: 67)

Morelock (1992) üstün yetenekliliği, normal olarak kabul edilen standartlardan niteliksel ve niceliksel yönlerden farklılık gösteren, içsel deneyimleri ortaya çıkaran ve ileri düzey

zihinsel yetenek ve eş zamanlı olmayan gelişim olarak tanımlamıştır (Levent, 2014: 4, 5). Benzer şekilde Silverman (2010) üstün yetenekliliği, belirlenen niteliklerden farklı olduğunun bilincinde olma, içselleştirmeler sonucunda yaratıcılığa sahip olmakla birlikte eş zamanlı olmayan gelişim olarak tanımlamaktadır (www.childdevelopmentinfo.com).

Gagne (2004), üstün yetenekliliği doğuştan gelen ve eğitimle kazanılamayan bir durum olarak tanımlamıştır. Ayrıca üstün zekalı/yetenekli çocukların zeka puanlarına göre sınıflamaları ve toplum içinde bulunma oranlarını oluşturmuştur (Çizelge 2.1). Ruff (2005) zeka testlerinin IQ seviyelerini belirli sınırlara kadar ölçekbilmesi, 180-200 IQ puanları olan çocukların belirlenememesi durumunun önüne geçmek amacıyla üstün yetenekli çocukları zeka puanlarına göre beş seviyede tanımlamıştır. Seviyeler yetenek testlerinden alınan puanın yüzde değer sınırı, IQ test sonucu ve nüfustaki görünme oranlarına göre ayrılmıştır (Dağlıoğlu, 2014: 69, 72; Davis, 2014: 129, 132). Ruff'un zihinsel yönden üstün yetenekli çocuklar yaptığı beş seviyeli sınıflaması Çizelge 2.2'de yer almaktadır.

Çizelge 2.1. Gagne'nin üstün zekalı/yetenekli nüfus içindeki seviyelerin metrik temelli sistemi

Seviye	IQ Düzeyi	Tanım	Genel Nüfus İçindeki Oranları	Standart Sapma
5	165	Aşırı Derece Yüksek	1: 100 000	+4.3
4	155	Olağanüstü	1: 10 000	+3.7
3	145	Yüksek	1: 1 000	+3.0
2	135	Orta	1: 100	+2.3
1	120	Hafif	1: 10	+1.3

(Baltacı, 2013)

Çizelge 2. 2. Ruff'un zihinsel yönden üstün yetenek çocuklar sınıflaması

Seviye	Zeka Puanları	Tanım	Toplumda Görülme Sıklıkları
Seviye 1	120-129	Olağan yetenekli çocuk	Sınıftaki öğrencilerin 3-4'te 1'i arasındadırlar.
Seviye 2	130-135	Çok yetenekli	Sınıftaki öğrencilerin 3'te 1'i arasındadırlar.
Seviye 3	136-140	Olağanüstü yetenekli	Her sınıf seviyesinde bir ya da iki öğrenci arasındadırlar.
Seviye 4	141+	Sıra dışı derinlikte yetenekli	Sosyoekonomik bakımdan kötü olan bölgelerde 1 ya da 2, iyi olan bölgelerde iki ya da üç öğrenci arasındadırlar.
Seviye 5	180+	Dahi	250.000 öğrenciden biridir.

(Dağlıoğlu, 2014: 69, 72; Davis, 2014: 129, 132)

Üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuk tanımının bir rapor olarak ilk kez sunulması ise 1971 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde düzenlenen Üstün Zekalıların Eğitimi Kongresinde yapılmıştır. Rapora göre, üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar, kendilerine özgü sıra dışı yeteneklerinden dolayı, yüksek düzeyli iş yapmaya yeterli olan, bu alanda, uzman kişiler tarafından belirlenen, kendilerine ve topluma katkıda bulunabilmeleri için, normal okul programlarıyla birlikte bireye özgü ve profesyonel eğitim programları ve hizmetlerine ihtiyaç duyan çocuklardır (Marland, 1972).

Amerika’da Federal Hükümet tarafından 1993 yılında hazırlatılan Ulusal Mükemmeliyetçilik Raporuna göre üstün yeteneklilik; akranlarına göre yüksek düzey performans gösteren veya yüksek düzeyde başarı elde eden çocuklar ve gençlerdir. Entelektüel, yaratıcı ve olağanüstü bir liderlik kapasitesine sahip olan çocuklar sanatsal ve akademik alanlarda da üstün performans sergilerler (Levent, 2013: 7). Amerikan Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliği (NAGC) üstün yetenekli bireyi, bir veya daha fazla alanda üst düzeyde performansı olan ve bu performansı sergileme potansiyeli olan kişi olarak tanımlamaktadır (www.nagc.org).

Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi (2015)’ne göre özel yetenekli öğrenci, “Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci” olarak ifade edilmektedir (MEB, BİLSEM Yönergesi, 2015: 1).

2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması

Tüm çocuklar gibi üstün yetenekli çocukların da bireysel özellikleri bulunmakta ve yeteneklerini sergilemek için farklı yollar kullanmaktadırlar. Üstün yetenekli çocukların tanılama sürecinde bu özelliklere dikkat edilmesi, erken dönemde tanılanması ve yeteneklerinin geliştirilmesi önemlidir (Davis, 2014: 119, 149; Gür, 2016: 53, 61).

Amerikan Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliği (NAGC, 2018) üstün yetenekli çocukların tanılanmasında dikkat edilmesi gereken noktaları aşağıda ki şekilde belirtmiştir.

- Üstün yeteneklilik dinamik bir süreçtir.

- Tanılamanın zamana yayılması ve çocukların yeteneklerini sergilemesi için birden fazla imkânların sunulması gerekir.
- Üstün yetenekli bireyler tüm ırklarda ve etnik kökenlerde, tüm sosyo-ekonomik düzeylerde görülebilir.
- Erken tanılama yaparak mevcut potansiyellerin geliştirilmesi ve sergilenmesi önemlidir. (www.nagc.org).

Çocukların yeteneklerinin tespit edilmesi, geliştirilmesi ve desteklenmesi için erken dönem tanılamanın ve uygun eğitim imkânlarının sağlanması oldukça önemlidir. Üstün yetenekli çocukların tanılanma sürecinde yüksek akademik başarı, öğretmen tavsiyesi, anne-baba bilgileri, grup testlerinden ve zekâ testlerinden yüksek puan alma gibi çeşitli kriterler bulunmaktadır (Davis, 2014: 119, 125; Gür, 2016: 53, 61).

2.2.1. Zeka ölçme araçları

Çocukların tanılama ve değerlendirme sürecinde veriler çeşitli yöntemlerle toplanmaktadır. Tanılama sürecinde çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak değerlendirmeler objektif ve sübjektif ölçme araçları kullanılarak yapılmalıdır (Gür, 2016: 53, 61).

Objektif ölçme araçları

Standart testler ve okul başarısını gösteren testlerdir. Çocukların tanılanmasında en sık kullanılan standart testler; zeka testleri ve başarı testleri olarak iki kategoriye ayrılabilir.

Zeka testleri

Zekâ kavramının gelişmesiyle beraber, zekânın değerlendirilmesinde tarih boyunca çeşitli sorunlar görülmüştür. Genel olarak bireylerin zeka düzeylerini belirlemek için çeşitli IQ testleri kullanılmaktadır. Bu testler grup testleri ve bireysel zekâ testleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Çizelge 2.3). Ülkemizde sık kullanılan grup testleri ve bireysel testlere yönelik açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 2.3. Uygulama şekillerine göre zekâ testleri

Grupla Uygulanan Testler	Cattell'in Kültürden Arındırılmış Zekâ Testi
	Otis Beta Zihin Yeteneği Testi
	Thorndike ve Hagen Tarafından Geliştirilen Bilişsel Yetenek Testi
	Raven'ın Standart Progresif Matrisler Pus Formu
	Naglieri Sözel Olmayan Yetenek Testi
	Bilişsel Beceriler Testi
Bireysel Uygulanan Testler	Henmon Nelson Zeka Testi
	Stanford – Binet Zekâ Testi
	Kaufman Zekâ Testi (K – BIT)
	Weschler (Wisc-R) Zekâ Testi
	Bilişsel Değerlendirme Testi (CAS)
	Woodcock-Johnson Zihinsel Yetenek Testleri
	Sternberg'in Triarşik Yetenek Testleri
	Anadolu Sak Zeka Ölçeği
	(Leana, 2014; Ercan, 2013; Davis, 2014: 119, 129)

Grup zekâ testleri

Çok sayıda çocuğun değerlendirilmesinde kullanılan bu testler, temel olarak sözel yetenekleri değerlendirir, bireysel zeka testlerine göre güvenilirliği düşük, değerlendirme aşamasında yeterli bilgi vermeyen ve tek başına tanılama amaçlı kullanılamayan testlerdir (Davis, 2014:128, 129; Gür, 2016: 53, 61). Bu testler IQ puanını 135-140 arasında değerlendirdiğinden dolayı çok yüksek IQ puanına sahip çocukların değerlendirilmesini olumsuz yönde etkileyebilir (Davis, 2014; 128, 129). Grupla uygulanan zeka testleri Çizelge 2.3'de yer almaktadır.

Cattell'in kültürden arındırılmış zekâ testi

Soyut, analitik ve mantık yürütme yeteneğinin içeren akıcı zekâyı ölçmek için geliştirilmiş bir testtir. Kültürden bağımsız olarak geliştirilmiş daha sonra kültürel etkilerin göz ardı edilemeyeceği anlaşılarak ismi değiştirilmiştir. Testten elde edilen toplam puan zekâ yaşını, zeka puanı takvim yaşına bölündüğünde kişinin zeka bölümü elde edilmektedir (Öner, 1997'den Aktaran Atalay, 2007). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması 1974 yılında Beğla ve Toğrol tarafından yapılmıştır (www.neu.edu.tr).

Otis beta zihin yeteneği testi

Otis Test, , sözel aritmetiksel zekayla birlikte ilişkileri kavrama yeteneğini ölçmede etkili bir testtir. Test düzenlendikten sonra Otis Zihinsel Yetenek Testi olarak farklı yaş gruplarına

göre üç alt başlığa ayrılmıştır. Otis Alpha 0-4 sınıf öğrencilerine, Otis Beta 4-9 sınıf öğrencilerine ve Otis Gama testi 9. Sınıf üstü yetişkinlere uygulanabilen bir testtir (www.academia.edu).

Bireysel zekâ testleri

Okul öncesi dönemde tanılamada yeterli olmadığı düşünülen grup zeka testlerinden sonra bireysel zeka testleri üstün yetenekli çocukların tanınmasında başvuru kaynağı olarak kullanılmaktadır (Porter, 2005’den aktaran Gür, 2016: 53, 61). Bireysel uygulanan zeka testleri Çizelge 2.3’de yer almaktadır.

Stanford – Binet zekâ testi

Termann ve Merill tarafından 1905 yılında geliştirilmiştir. Bu teste göre zeka değişmez sabit olarak kabul edilmektedir (Clark, 2015: 11, 14). 1986 yılında düzenlenmiş olan bu zeka testi IQ puanını 160’a kadar sınırlandırmıştır. Bu durum IQ puanı 160 üzerinde olan çocukların belirlenmesinde kullanılmasını imkansız kılmaktadır (Davis, 2014; 125, 127). Bu zeka testi yıllara göre revize edilmiş, günümüzde yaygın olarak kullanılan bir zeka testidir (Clark, 2015: 11, 14). 2-28 yaş aralığında bireylerin zekasını ve bilişsel yeteneklerini değerlendirmektedir (Öner, 1997’den aktaran Atalay, 2007). Bu test zıtlıklar, anlayış, lügatça, benzerlikler, resim örnekleri anlamlı materyal ve rakam belleme gibi alt testlerden oluşmakta aynı zamanda nöropsikolojik test olarak da kullanılmaktadır (Atalay, 2007; Leana, 2009).

Kaufman zekâ testi (K – BIT)

Kaufman ve Kaufman tarafından geliştirilen test sözel ve sözel olmayan ölçümlerin yapıldığı bireysel zeka testidir. 4-90 yaş aralığında ki bireylere uygulanabilen geniş bir yaş aralığına sahiptir. Uygulama süresi 15-30 dakika olan pratik bir testtir. Kelime ve Matrisler olmak üzere iki alt testten oluşur. Kelime bölümü ifade edici sözcükler, tanımlar ve kelime dağarcığını ölçerken; matrisler bölümü sözel olmayan davranışlar, yeni problemleri çözme, ilişkileri kavrama ve analogileri tamamlama konusundaki becerileri ölçmektedir. Ülkemizde bu testin geçerliği, güvenilirliği ve ön norm çalışmaları Atalay (2007) tarafından yapılmıştır (Atalay, 2007).

Weschler (Wisc-R) zekâ testi

Stanford- Binet Zeka ölçeğinden sonra ülkemizde en yaygın kullanılan zeka ölçeğidir. 6-16 yaş aralığında ki çocuklara uygulanan test Wechsler (1949) tarafından geliştirilmiştir ve yıllar içerisinde birçok kez revize edilmiştir. Test toplam 12 alt testten oluşmakta ve çocukların sözel ve performans yetenekleri hakkında bilgi vermektedir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Savaşır ve Şahin tarafından yapılmıştır (Gülgöz ve Kağıtçıbaşı'den aktaran Leana, 2009).

Bilişsel değerlendirme testi (CAS)

Naglieri ve Das tarafından 1977 yılında geliştirilmiştir. CAS, Planlama (Planning), Dikkat (Attention), Eş zamanlılık (Simultaneous) ve Başarı (Successive)'ya dayalı nöropsikolojik bir değerlendirme yapar. 5-7 ve 8-17 yaş olmak üzere ki ayrı formu olan test bireylerin bilişsel işlemlerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. Ülkemizde geçerlik ve güvenirlik çalışması Ergin (2003) tarafından yapılmıştır (Ergin, 2003).

Anadolu Sak zeka ölçeği (ASIS)

Sak ve arkadaşlar tarafından 2016 yılında geliştirilen “*Anadolu-Sak Zeka Ölçeği (ASIS)*” Türkiye de geliştirilen ilk ve tek zeka testidir. Üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimlerinden dolayı bu çocukların tanınmasında kullanılan genel zekâ testleri yeterli olamamaktadır. Çocukların gelişiminde kültürel yapı, yaşanılan coğrafya, etnik kökünde önemli yer tutmakta ve çocukların gelişiminde etkili olmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de kullanılan zeka testlerinin güncelliğini yitirmesi ve güncel zeka kuramlarına dayanması dikkate alınarak ASİS geliştirilmiştir.

Çocukların bellek genişliği sözel uyaranlarla birlikte görsel uyaranlarla da ölçülmektedir. Çocukların zeka düzeyine yönelik yedi alt testten oluşan ASİS, sekiz farklı performans profili vermektedir. Bu profiller, Genel Zekâ Endeksi, Sözel Potansiyel Endeksi, Görsel Potansiyel Endeksi, Bellek Kapasitesi Endeksi, Sözel IQ, Görsel IQ Sözel Kısa Süreli Bellek Endeksi'dir. Görsel Uzamsal İşleyen Bellek Endeksidir. Kolay uygulanabilen bu testin uygulama süresi 25-45 dakikadır. Genel olarak zeka testleri 2 yaşından itibaren

uygulanabilirken ASİS 4-12 yaş aralığında ki çocuklara uygulanabilmektedir (www.anabilim.k12.tr; www.projeiq.com).

Başarı testleri

Bireylerin yaşamlarında çevre koşulları ya da devam ettikleri eğitim süreci içerisinde öğrendiklerini değerlendiren testlerdir. Çocukların farklı alanlarda sahip oldukları yeteneklerini belirlemede kullanılmaktadır. Başarı testleri temelde “kavrama, hatırlama ve problem çözme” becerilerine odaklanmakta ve geçmişte öğrenilen davranışları değerlendirmeye yöneliktir. Öğrenme güçlüğü ve yaratıcılığı yüksek olan üstün yetenekli çocukların belirlenmesi dışında ilköğretimde de kullanılmaktadır (Ataman, 2003: 11-54; Gür, 2016: 53, 61).

Subjektif ölçme araçları

Subjektif ölçme araçlarının içerisinde, ebeveynler, öğretmenler ya da okul yönetimi tarafından aday gösterilme, öğretmen gözlemleri ve derecelendirme, çocuğun performansını değerlendirme ve öğrencilerin eğitimsel profili yer almaktadır (www.nagc.org).

Aday gösterme: Ebeveynler, sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, okul yöneticileri tarafından üstün yeteneklilerin özelliklerini taşıdığını düşündüğü çocukların aday gösterilmesidir. Ebeveynlerin çocukların üstün yetenekli olduğunu tahmin etme oranlarını %76 oranında başarılı olduğu belirlenmiştir (Porter, 2005’den aktaran Gür, 2016: 53, 61). Çocukların aday gösterilmesi için yüksek akademik başarı, çocuğa özgü bir alanda yeteneğe sahip olma, yaratıcılık, motivasyon, ileri düzey iletişim şekillerini kullanma gibi kriterlere uyması gerekmektedir (Levent, 2014: 29, 37; Davis, 2014: 136, 143).

Aday göstermeyle birlikte derecelendirme ölçekleri, çocukların performanslarının değerlendirilmesi ve eğitimsel profil üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde önemli yer tutmaktadır. Aday gösterilme aşamasından sonra çocuklara grup testleri ve bireysel zeka testleri uygulanmaktadır (Gür, 2016: 53, 61).

2.2.2. Üstün yetenekli çocukların tanılanma süreci

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların tanılanması Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yürütülmektedir. Tanılanma süreci aday gösterme, grup tarama testleri ve bireysel tarama testleri ile yapılmaktadır. Çocuklar öğretmenleri ya da ebeveynleri tarafından aday gösterilir. Aday gösterilme aşamasından sonra çocuklar belirlenen grup tarama testlerine alınırlar. Belirlenen ölçütler doğrultusunda grup tarama testlerinden başarılı olan çocuklar bireysel incelemeye alınırlar. Bireysel inceleme sürecinde üstün yetenekli çocukların zeka testlerinden 130 puan ve üzerinde alması beklenmektedir. Ancak çocukların belirlenmesinden zeka puanlarıyla beraber yüksek motivasyon ve yaratıcılık özelliklerine sahip olması beklenmektedir. Belirleyici faktör olarak 130 IQ puanına sahip olmak yaratıcılığı ve motivasyonu yüksek IQ puanı 130' un altında olan çocukların kaybedilmesine de sebep olabilmektedir (Davis, 2014: 121, 125; Webb, Gore, Amend ve DeVries, 2016: 25, 33).

Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre 130 puan ve üzeri alan öğrenci listeleri oluşturularak bakanlığa gönderilir. 130 puan ve üzerinde alan öğrenci Bilim Sanat Merkezine kayıt hakkı kazanır, öğrenciler gerekli evrakları tamamlayarak kayıtları yapılır. Üstün yetenekli çocuklar tanılandıktan sonra BİLSEM' de ki eğitimlerine ek olarak örgün eğitime devam ettikleri okullarda Destek Eğitim Odalarına yönlendirilmektedir. (MEB, BİLSEM, 2015: 2,3). Zeka testleri sonucunda çocuğun performans seviyesini belirleyen raporlar tutulmakta ve buna yönelik bireysel eğitim programları hazırlanmaktadır (Levent, 2014: 29, 38). Ülkemizde 81 ilde yer alan Bilim ve Sanat Merkezleri(BİLSEM)'nin sayısı 116'dır ve 24.291 öğrenci BİLSEM'lerde eğitimlerine devam etmektedirler (2017-2018, BİLSEM Tanılama Kılavuzu).

2.3. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar sahip oldukları belirli alanlarda ki yeteneklerinden ve yüksek IQ seviyelerinden dolayı akranlarından farklı gelişim özellikleri gösterebilirler. Üstün yetenekli çocukların bu özelliklerin hepsini göstermesi beklenmemelidir. Her bireyde olduğu gibi bu çocuklar bazı özellikleri daha belirgin gösterirken bazı özelliklerde geri planda kalabilmektedir (Clark, 2015: 46, 102).

2.3.1. Fiziksel özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar akranlarına göre daha sağlıklı, bağışıklık sistemleri yüksek, hareketli ve coşkulu çocuklardır (Gür, 2016: 1, 27). Terman (1922)' de ki araştırmasına göre üstün yetenekli bebeklerin doğum ağırlıklarının daha yüksek olduğu, yürümeye akranlarından yaklaşık bir ay daha erken başladıkları, konuşmaya akranlarından yaklaşık 1,5-3 ay daha erken başladıkları tespit edilmiştir (Gür, 2016: 1, 27). Duyu organları daha gelişmiştir ve işitsel ve görsel uyarılara daha çok tepki verirler. Webb ve diğerleri (2007)' ne göre üstün yetenekli çocukların akranlarına göre daha az uyku ihtiyaçları vardır. Yürüme, desteksiz oturma, ayakta durma gibi motor becerilerinin akranlarına göre daha erken gelişmekte ve daha hızlı ilerlemektedir (Beşkardeş, 2007). Bu çocukların kaba ve ince motor becerileri, zihinsel ve dil gelişimi akranlarına göre daha hızlı ilerlemektedir (Peterson, 2009; Bakır, 2015). Atletikdirler, koordinasyon, kuvvet, denge ve hız gerektiren eylemlerde daha çabuk hareket ederler (Davaslıgil, 2004'den aktaran Bakır, 2015; Valentina, 2008: 13-31; Peterson, 2009; Webb ve diğerleri, 2016: 34, 45; Valentina ve Rebecca, 2017).

2.3.2. Zihinsel özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar sahip oldukları özel yeteneklerinden dolayı özellikle zihinsel olarak akranlarından farklı gelişim göstermektedirler. Dikkat süreleri uzundur, okul öncesi dönemde okumayı öğrenirler. Kuvvetli bir hafızaya sahip oldukları için öğrendiklerini uzun süre unutmazlar bu sebeple kelime hazineleri geniştir. Soyut düşünme yetenekleri erken dönemlerde gelişmeye başladığı için mecaz kavramları daha iyi kavrayabilirler (Cutts ve Moseley, 2004: 258, 364; Steiner ve Carr, 2003; Davaslıgil 2004'den aktaran Bakır, 2015).

Zihinsel olarak sürekli aktif olan üstün yetenekli çocuklar sahip oldukları geniş hayal gücü sayesinde yaratıcılık düzeyleri yüksek ve daima üreten, icat eden bireylerdir. Yüksek yaratıcılık düzeyleri sayesinde problem çözme becerileri gelişmiş ve karşılaştıkları durumlar karşısında iyi analiz sentez yeteneğine sahiptirler. Sahip oldukları zihinsel yeteneklerinden dolayı kavram oluşturma becerileri ve analitik düşünme becerileri yüksektir. Meraklıdırlar ve sürekli soru sorarlar ve verilen cevapların mantıklı, derinlemesine olmasını beklerler (Cutts ve Moseley, 2004: 258, 364; Steiner ve Carr, 2003; Davaslıgil 2004'den aktaran Bakır, 2015; Clark, 2015: 46, 102; Webb ve diğerleri, 2016: 34- 210; Valentina ve Rebacca, 2017; Siaud-Facchin, 2018: 65-208). Üstün yetenekli bebekler kendilerine gösterilen

objelere karşı dikkat ve odaklanma konusunda ileri düzey beceriler gösterdiği saptanmıştır. Monod ve Curzi-Dascava (1973)'nın çalışmasında yenidoğanların ortalama uyanık şekilde sessiz kalma süreleri 4-5 dakikayken üstün yetenekli yenidoğan bebeklerin sekiz dakikadan fazla sessiz kaldıkları saptanmıştır (Dağlıoğlu, 2014: 51).

2.3.3. Psikososyal özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar akranlarına göre daha iyi kişilerarası ilişkiler kurabilen, çevreleriyle uyum düzeyi yüksek, duygusal olarak mutlu, ruhsal sorunları akranlarına göre daha az yaşayan, etik ve toplumsal kurallara uyan, ahlaki değerleri yüksek ve liderlik özelliği bulunan bireylerdir (Bouchet ve Falk, 2001; Lind, 2001; Bakır, 2015). Toplumsal olaylara karşı duyarlılık düzeyleri yüksek olduğu için üst düzey empati ve sempati duygusuna sahiptirler ve dünya sorunlarına karşı ilgi gösterir ve çözüm önerileri üretirler (Hökelekli ve Gündüz, 2004; Özbay ve Palancı, 2011; Clark, 2015: 95, 101). Sahip oldukları yüksek zeka puanı ve özel yeteneklerinden dolayı üstün yetenekli çocukların mükemmeliyetçilik duyguları gelişmiştir. Yüksek özgüvene sahip ve iç denetim odaklı bireylerdir (Kristie ve Speirs, 2004; Bakır, 2015). Ahlak gelişimleri erken yaşta başlar, yapılan haksızlıklara karşı duyarlıdırlar ve adalet duyguları gelişmiştir (Pfeiffer, 2008: 13, 31; Peterson, 2009; Bakır, 2015; Clark, 2015: 46, 102; Webb ve diğerleri, 2016: 34, 52; Valentina ve Rebecca, 2017; Siaud-Facchin, 2018: 65, 95).

2.4. Üstün Yetenekli Çocukların Yaşadığı Sorunlar

Üstün yetenekli çocuklar, sahip oldukları yüksek IQ puanları ve özel yeteneklerinden dolayı olağanüstü çocuk olarak düşünülmektedir. Olağanüstü olma durumu çocukların hayatlarında olumlu ya da olumsuz durumlar yaşamalarına sebep olabilmektedir. Üstün yetenekli çocuklar dil gelişimi olarak akranlarından ileri düzeydedir ve bu alanda sorun yaşamazlarken en çok psikososyal alanlarda sorun yaşamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar yeteneklerinden ve kişilik özelliklerinden dolayı duygusal ve sosyal sorunlara karşı daha savunmasızdırlar (Pfeiffer ve Stocking, 2000). Mükemmeliyetçilik, akran ve aile sorunları, ebeveyn beklentileri, yalnızlık, yüksek anksiyete seviyesi, hata yapma endişesi gibi sorunlar yaşayabilmektedirler (Schuler, 2000; Chan, 2003). Araştırmalar üstün yetenekli öğrencilerin akranlarına göre çok daha fazla psikolojik ve duygusal sorunlar yaşadıklarını

vurgulamaktadır (Neihart, Reis, Robinson ve Moon, 2002; Rimm, 2002: 13, 18; Bailey, 2007).

2.4.1. Psikososyal sorunlar

Genellikle akranlarından erken dönemde konuşmaya ve yürümeye başlayan üstün yetenekli çocukların öğrenme becerileri de erken dönemde gelişmektedir. Fiziksel ve dil gelişimi olarak akranlarından hızlı gelişim gösteren bu çocuklar duygusal ve sosyal olarak aynı gelişimi gösteremeyebilir ve eş zamanlı olmayan gelişim ortaya çıkabilir. Akranlarıyla aynı fikri paylaşamayan ve iletişim sorunları yaşayan çocuklar genellikle kendilerinden büyük kişilerle iletişim kurarlar (Dağlıoğlu, 2014: 53, 57; Webb ve diğerleri, 2016: 34, 210).

Üstün yetenekli çocuklardan, yüksek düzey yeteneklerinden dolayı çevrelerinde ki gelişmelere daha iyi adapte olmaları ve akranlarından daha az duygusal ve sosyal sorunlar yaşamaları beklenir. Ancak bu çocukların sosyal ve duygusal olarak akranlarından daha hassas olmaları ve eşsiz bireyler olarak düşünölmeleri, daha fazla sosyal ve duygusal sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir (Neihart ve Olenchak, 2002'den aktaran Reis ve Renzulli, 2004). Üstün yetenekli çocukların en çok yaşadığı psikososyal sorunlar yalnızlık, mükemmeliyetçilik ve depresyondur.

Yalnızlık, üstün yetenekli çocukların en çok yaşadığı psiko-sosyal sorunlardan birisidir. Üstün yetenekli çocuklar kendilerine özgü yeteneklerinden ve özelliklerinden dolayı akranları ve toplum tarafından kabul edilmeyip yalnız kalabilirler. Üstün yetenekli çocukların zeka düzeyleri yalnızlık durumlarına etki edebilmektedir. Orta düzey bir üstün yetenekli çocuk akranlarıyla sorun yaşamayabilirken ileri düzey entelektöel yetenekleri olan bir çocuk olayları herkesten farklı algıladığı, eleştirel düşünme becerisinin ve farkındalığının yüksek olmasından dolayı sorunlar yaşayabilir (Özbay ve Palancı, 2011; Shechtman ve Silektor, 2012). Yeteneklerinde dolayı akranları tarafından popüler olarak görölen üstün yetenekli çocuklar kendilerini yalnız hissedebilir ve yeteneklerini saklayabilirler (Shechtman ve Silektor, 2012). Yapılan araştırmalar bu çocukların sosyal uyumluluk düzeylerinin geliştiğini ancak bu çocukların topluma adapte olmakta zorluk yaşadıkları ve bu sebeple yalnız olduğı ifade edilmektedir (Pfeiffer, 2008: 13, 31; Peterson, 2009).

Yalnızlık duygusu çocuklarda farklı psikososyal sorunlara neden olabilmekte ve yaşadıkları bazı psikososyal sorunlar yalnızlıkla ilişkili olabilmektedir. Yalnızlık duygusu çocukların benlik algılarını olumsuz yönde etkileyebilir (Strop ve Goldman, 2002; Shechtman ve Silektor, 2012). Çocukların eğitim aldıkları sınıf ortamları ve akranlarıyla ilişkileri benlik algısı üzerinde etkili olabilmektedir. Karma eğitim sisteminin uygulandığı sınıflarda üstün yetenekli çocukların benlik algısı daha yüksek olmaktadır (Shi, Li ve Zhang, 2008; Shechtman ve Silektor, 2012).

Mükemmeliyetçilik, yoğun duygu ve düşünceler sonucu ortaya çıkan mükemmeliyetçilik, üstün yetenekli çocukların en çok yaşadığı psikososyal sorunlardan bir diğeridir (Fornia ve Frame, 2001). Mükemmeliyetçilik duygusunun genel olarak bireyler için sağlıklı-olumlu ve sağlıklı-olumsuz boyutlara sahip davranış örüntüleri sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedir (Chan, 2009). Üstün yetenekli çocuklar sahip oldukları hayal gücü sonucunda olağanüstü ürünler ortaya koyarlar ve yaptıklarını en mükemmel olanla kıyaslarlar. Üstün yetenekli çocuklar mükemmeliyetçilik duygusunun standartlarının farkındadırlar ve kendilerini bu düzeyde görmek için çaba harcamaktadırlar. Ayrıca çocuklar mükemmeliyetçilik duygusunu, kendi değerlerini ortaya çıkarma ve kendini ispatlamak için araç olarak düşünmektedirler (Roberts ve Lovett, 1994'den aktaran Kanlı, 2011). Silverman (1993)'e göre, mükemmeliyetçilik duygusu üstün yetenekli çocukların eş zamanlı olmayan gelişimlerinden kaynaklanmaktadır (Robinson Shore ve Enersen, 2014: 17).

Mükemmeliyetçilik, çocukların yaşadığı sorunlarda etkili bir faktör olarak görülebilmektedir. Çocuklarda eş zamanlı olmayan gelişimin farkında olunmaması ve çocukların mükemmeliyetçi olması, çocukların aileleri, öğretmenleri ve çevreleri tarafından her alanda üstün yetenekli olduklarını düşünmelerine sebep olabilmekte ve beklenti düzeyleri artabilmektedir. Ailelerin ve öğretmenlerin bu durumu gözden kaçırması, çocukların beklentileri karşılayamaması, ailelerinde ve okullarında sorunlar yaşamalarına sebep olabilmektedir (Saranlı, 2017). Ayrıca mükemmeliyetçilik duygusu, çocuklarda hata yapma endişesi, başarısızlık korkusu, kendini yetersiz görme, sosyal ilişkilerde bozulma gibi sorunlara yol açabilmektedir (Kanlı, 2011).

Depresyon, bireyin kendini değersiz, çaresiz, mutsuz ve umutsuz olarak hissettiği durumdur. Toplumlarda sıklıkla görülmektedir. Üstün yetenekli çocukların zihinsel gelişimleri, ahlaki

ve duygusal açıdan akranlarından ileri gelişim göstermeleri, farklı hissetmeleri eş zamanlı olmayan gelişim çocukların depresyona yatkın olmalarında riski faktörleri arasındadır. Özellikle yalnızlık ve mükemmeliyetçilik duyguları çocuklarda depresyona sebep olabilir (Kanlı, 2011; Özyaprak ve Deringöl, 2013; Webb ve diğerleri, 2016: 169-186).

2.4.2. Yaşam kalitesi

Yaşam kalitesi kavramı kişiden kişiye, toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösteren bir kavram olmasından dolayı tüm dünya da kabul gören ortak bir tanım bulunmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (1948)'ne göre yaşam kalitesi sadece hastalık durumunun olmaması değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal anlamda tam bir iyilik halidir. Yaşam kalitesi mutluluk ve memnuniyetin birleşimi olarak düşünüldüğünden dolayı genellikle sağlıkla alakalı konularla ilişkilendirilir (Fayers ve Machin, 2013: 1978, 1980). Hayatı çeşitli alanlarında kendiyile barışık olan bireylerin göstermiş olduğu iyilik halini fark etme ve kendini değerli hissetmeyi kapsayan öznel bir durumdur (Eser ve diğerleri, 2008). Yaşam kalitesi değişken bir kavram olması sebebiyle, fiziksel iyi oluşluk, kişisel gelişim, zihinsel sağlık duygusal işlevsellik, benlik algısı, kişilerarası ilişkiler, aile, arkadaş ilişkileri sosyal çevre gibi durumları içerebilir ve bu durumlardan etkilenebilir (Bastiaansen, Koot, Ferdinand ve Verhulst, 2004; Verdugo, Schalock, Keith ve Stancliffe, 2005; Burgess ve Gutstein, 2007).

Literatürde üstün yetenekli çocukların yaşam kalitesine yönelik sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır. Eren ve arkadaşları tarafından 2018 yılında yapılan çalışmada üstün yetenekli çocukların yaşam kalitesinin akranlarından farklılık gösterdiği saptanmıştır. Yaşam kalitesini alt bileşenlerinden olan sosyal ve fiziksel işlevsellik durumlarının üstün yetenekli çocuklarda akranlarına göre daha kötü olduğu saptanmıştır. Çalışmada üstün yetenekli çocukların yaşam kalitesinin akranlarına göre anlamlı derecede düşük olduğu, çocukların sahip olduğu yeteneklerin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir (Eren, Çete, Avcil ve Baykara, 2018).

2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Ebeveyn Tutumları ve Ailelerin Yaşadığı Sorunlar

Üstün yetenekli çocuklar için aile, fiziksel, duygusal ve sosyal yönden gelişimini destekleyerek yaşamdan doyum alan ve sağlıklı bireyler yetiştirilmesinde yardımcı olan

önemli bir kurumdur. Sağlıklı aile yapısı ve aile ilişkileri tüm çocuklar gibi üstün yetenekli çocukların gelişiminde en önemli faktörler arasındadır.

Tüm çocuklarda olduğu gibi üstün yetenekli çocukların gelişiminde de ebeveyn tutumları önemli yer tutmaktadır. Literatürde ebeveyn tutumlarına yönelik çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Yapılan sınıflandırmaların çoğunda temel olarak Baumrind'in (1966) tanımladığı demokratik, otoriter ve izin verici ana baba tutumları yer almaktadır (Afat, 2013). Burada üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinde sık görülen demokratik ebeveyn tutumu, hoşgörülü ebeveyn tutumu ve otoriter ebeveyn tutumu ve bu tutumların çocuk üzerine etkisi verilmiştir (Rudasill, Adelson, Callahan, Houlihan ve Keizer, 2013; Olszewski-Kubilius ve diğerleri, 2014; Yazdani ve Daryei, 2016).

Demokratik ebeveyn tutumu; aile içinde belirlenen kurallar, belli sınırlılıklar vardır. Anne ve babalar çocuklarından saygı, olgun davranışlar ve yüksek akademik başarı beklerler. Ebeveynler çocuklarını sabırla dinler, birlikte vakit geçirir ve çocukların fikirlerine değer verirler, ebeveyn ve çocuk arasında sıcak bir ilişki vardır. Çocukların bireyselliği ve bağımsızlığı desteklenir (Afat, 2013; Huey ve diğerleri, 2013).

Hoşgörülü ebeveyn tutumu; çocuk ve ebeveyn arasında sıcak bir ilişki vardır. Ebeveynler için çocuklarıyla iletişim kurma ve yetiştirilmesi en önemli değerler arasındadır. Çocuğun akademik başarısı aile değerlerinden önemli değildir. Ebeveynler çocuklarını iyiye ve doğru olana yönlendirir ve ödüllendirme sistemini uygularlar (Huey ve diğerleri, 2013).

Otoriter Ebeveyn tutumu; aile içerisinde uyulması gereken kuralları vardır ve ebeveynler çocuklarından bu kurallara uymalarını beklerler. Bu tutumda aile içerisinde bir otorite vardır ve kurallar o kişi tarafından belirlenir (Kordi ve Baharudin, 2010). Bu tutumla yetiştirilen çocuklarda yetişkin dönemde otoriteye karşı direnç, duygu ve düşüncelerini kolay ifade edememe, içe dönüklük, yüksek kaygı düzeyi, depresyon, düşük benlik algısı, karar vermede güçlük çekme gibi davranışsal ve duygusal problemler görülebilir (Afat, 2013; Dwairy, 2004: 1-48).

Yapılan çalışmalarda üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin ve akranlarının ebeveyn tutumları arasında farklılıklar belirlenmiştir (Morawska ve Sanders, 2008; Rudasill ve diğerleri, 2013; Yazdani ve Daryei, 2016). Üstün yetenekli çocuklar ebeveyn tutumlarını

hoşgörölü ve demokratik olarak tanımlarken, akranları ise otoriter ve izin verici olarak tanımlamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklar ebeveynlerinin tutumlarını akranlarından daha az otoriter olarak tanımlamakta, otoriter ebeveyn tutumu çocukların zihinsel gelişimini negatif yönde etkilemektedir (Yazdani ve Daryei, 2016; Rudasill ve diğerler, 2013).

Üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı özelliklerinin olması ailelerinin çeşitli sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir. Çocukların gelişim dönem özellikleri ve üstün yeteneklilik kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip olmama, çocukların gereksinimlerinin farkında olamama ve karşılamada eksiklikler ve uygun ebeveyn tutumunu sergileyememe üstün yetenekli çocukların ailelerinin yaşadığı sorunların temel sebepleri arasındadır (Levent, 2014: 105, 122). Çocukların akranlarıyla vakit geçirme isteğini karşılayamama, sosyal etkinliklere katılmasını sağlamada yetersiz kalma, aile ortamının uygun olmaması, ebeveynlerin eğitim seviyelerinin ve sosyoekonomik düzeylerin çocuğun gereksinimlerini karşılamada yetersiz olması, çocuklar için planlanacak etkinlikler konusunda ebeveynlerin yetersiz kalmaları çocuklar yeterli zaman geçirmek için yeterli zamanın olmaması ve yorucu olması ebeveynlerin sorun yaşamalarına sebep olabilmektedir (Karakuş, 2010).

Öğrenme hızları akranlarına göre yüksek olan çocuklar sürekli soru sorar ve yanıtlarının detaylı ve bekledikleri gibi olmasını isterler. Sordukları soruların bir kaçının açık anlaşılır cevapları varken diğer kısımların açık ve anlaşılır cevabı olmayabilir ve ebeveynler bazen çocukların bekledikleri yanıtları veremeyebilirler. Ayrıca ebeveynlerin verdiği cevaplar çocukların bilişsel seviyelerine uygun ve akılda kalıcı şekilde olmalıdır (Ataman, 2014: 96, 101).

Üstün yetenekli çocuklar ölüm, savaş, hastalık gibi konularda yaşlılarından önce ilgi duymaya başlarlar, merak ederler ve duyarlıdırlar. Bu konularda ebeveynlerin çocukların merakın giderememesi, uygun çözüm yollarını açıklayamaması ebeveynlerin çocukların beklentilerini karşılamada yetersizliklere sebep olabilmektedir. Çocuğun gereksinimlerinin ebeveynlerden sadece biri tarafından karşılanması aynı şekilde yetersizliklere sebep olabilmektedir (Özbay, 2013: 101, 103).

Çocuklarının sahip oldukları özel yeteneklerinden dolayı ebeveynler kendilerini hem şanslı hem de talihsiz olarak görebilirler. Üstün yetenekli çocuğa sahip olmak anne ve babalar için hem keyifli hem de zorlayıcı bir durum olabilmektedir. Ailelerin, çocuklarının farklı

özelliklerinden dolayı endişe ve kaygı düzeyleri yüksektir. Okul sistemi, komşular ya da aile üyelerinden gelen dış müdahaleler çocuğu, aile üyelerini ve aile yapısını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Çocuklarının sahip oldukları özelliklerden dolayı aileler özel bir ilgi ve desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Fornia ve Frame, 2001).

2.6. Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Verilen Hizmetler, Kurum ve Kuruluşlar

2.6.1. Milli Eğitim Bakanlığı

Ülkemizde üstün yetenekli çocuklara yönelik hizmetler Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir (www.meb.org). Ülkemizde üstün yetenekli çocukların eğitimi ilk olarak Osmanlı Devleti'nde Enderun'a dayanmaktadır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra üstün yetenekli çocuklar ve eğitimleri için çeşitli kanunlar oluşturulmuştur. 1942 yılında Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunun kabul edilmesiyle üstün yetenekli çocuklara yatılı eğitimsel imkânlar sunulmuştur (Gür, 2016: 63, 174).

Türkiye'nin ilk üstün yetenekli sanatçıları olan İdil Biret ve Suna Kan' ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun 7 Temmuz 1948 yılında kabul edilmiştir. Böylece üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçları devlet kurumları tarafında karşılanmıştır (www.tbmm.gov.tr). 1963-1964 eğitim-öğretim yılında, matematik ve fen alanında üstün yetenekli çocukların yetiştirmek amacıyla Ankara Fen Lisesi açılmıştır. (Bakioğlu ve Levent, 2013: 50, 52).

Üstün yetenekli çocukların eğitimi

Üstün yetenekli çocuklar akranlarından farklı özel gereksinimleri olan çocuklardır. Yüksek düzey zeka ve yeteneklerinden dolayı özellikle eğitim alanında özel gereksinimleri mevcuttur. Son yıllarda üstün yetenekli çocukların eğitimlerine yönelik çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Eğitimciler ve politikacılar standart müfredat programının çocuklar için yetersiz kaldığını çocukların ve ailelerin okula karşı olumsuz tutumlar sergilediğini bu sebeple bu çocukların eğitim programlarının gereksinimlerine göre planlanması gerektiğini ifade etmektedir (McCoach ve Siegle, 2003; Subotnik, Olszewski-Kubilius ve Worrell,

2011). Üstün yetenekli çocuklar için geliştirilen çeşitli eğitim programları bulunmasına rağmen programların çocuklar için uygun ve verimli olduğu konusunda değerlendirmeler son derece sınırlı olmaktadır (Subotnik ve diğerleri, 2011; Gubbels ve Verhoeven, 2014).

Aileler, eğitimciler, yöneticiler ve politikacılar bu çocukların eğitim ihtiyaçlarını belirlemeli ve özellikle eğitimciler özel eğitim uygulamaları geliştirmelidirler (Nellis ve Gridley, 2000). Üstün yetenekli çocukların yüksek akademik başarıları ve birden fazla alandaki yeteneklerinden dolayı planlanacak uygulamalar stratejik, sistematik ve bilinçli olmalıdır. Üstün yetenekli çocuklar için hazırlanan eğitim programlarında, ebeveynlerin ve öğretmenlerinin iş birliği içinde olmaları bu çocukların uygun eğitim almaları ve çocukların başarılarının artmasında önemli derecede etkili olmaktadır (Rogers, 2002: 1). Üstün yetenekli çocuklar için uygulanacak eğitim programları, kullanılacak araç ve gereçler ve eğitimciler akranlarından farklı olmalıdır (Cutts ve Moseley, 2004: 96, 100).

Üstün yetenekli çocukların akademik başarılarını desteklemek için okullarda uygulanan eğitim uygulamaları, hızlandırma, gruplama ve zenginleştirme olarak üçe ayrılmaktadır. Bu eğitim programları üstün yetenekli çocuklar için ayrı bir müfredat olarak değil örgün eğitimlerinin bir parçası olmalıdır (Cutts ve Moseley, 2004: 96, 100; Memmert, 2006; Gür, 2016: 63, 174).

Hızlandırma uygulaması, üstün yetenekli çocukların akademik başarılarının gelişmesinde önemli etkisi olabilmektedir. Çocuklar eğitim müfredatlarında yer alan konuları hızlı bir şekilde geçerek başka konularda kendilerini geliştirebilir ve akranlarından ileri düzeyde başarılar elde edebilirler. Hızlandırma eğitimi okula erken başlama, sınıf atlama, hızlandırılmış sınıflar ya da üniversiteye erken giriş durumlarını kapsamaktadır (Robinson ve diğerleri, 2014: 223, 227).

Gruplama uygulaması, üstün yetenekli çocukların sahip oldukları özellik ve IQ düzeylerine göre yakınlıkları belirlenerek, grubun gereksinimi ve özelliği göz önünde bulundurularak uygun eğitim programı geliştirilir ve uygulanır (Ataman, 2003: 191). Gruplamalarda çocuklar, sadece üstün yetenekli çocuk grubu, üstün yetenekli çocuklar ve akran grubu ya da geçici gruplar şeklinde ayrılırlar (Gür, 2016: 63, 174).

Zenginleştirme eğitiminde, sınıflarında akranlarıyla birlikte örgün eğitimlerine devam eden üstün yetenekli çocuklara, çocuğun gereksinimlerine göre eğitim programlarının uygulanmasıdır (Ataman, 2003: 193).

Bilim ve Sanat Merkezleri

Tüm ülkelerde üstün yetenekli çocukların eğitimi için farklı ve özgün eğitim modelleri uygulanmaktadır. 1995 yılında ilk olarak Ankara’da açılan Bilim ve Sanat Merkezi Türkiye’ye özgü olan bir eğitim modelidir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın tanılama sürecinden başarıyla geçen çocuklar Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıt yaptırırlar. Okul öncesi eğitim çağındaki olan çocuklar tam gün, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrenciler, örgün eğitimlerine akranlarıyla birlikte devam eder ve örgün eğitim dışındaki zamanlarda merkezlere devam ederler. Merkeze kayıt yaptıran öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerine göre eğitim programlarına alınırlar. Bilim ve Sanat Merkezlerinde kayıt yaptıran öğrenciler,

- 1) Uyum Oryantasyon
- 2) Destek Eğitimi
- 3) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme
- 4) Özel Yetenekleri Geliştirme
- 5) Proje Üretimi/Yönetimi alanlarında düzenlemiş eğitim programlarına alınırlar.

Uyum Programında etkinliklerin yapılacağı gruptaki öğrenci sayısı en az 12 olmalıdır. Eğitimler kurum kültürü ve biz bilinci oluşturacak şekilde planlanır. Öğretmenler çocukların kişisel, psikolojik ve sosyal özelliklerini tanımaya çalışırlar. Bu süreçte yapılacak olan eğitimlere tüm öğretmenler katılır. Öğrenciler kendi lider ve/veya danışman öğretmenini başta olmak üzere tüm öğretmenler tarafından değerlendirilir ve elde edilen bilgiler danışman öğretmen tarafından not edilerek rehberlik ve psikolojik danışman birimine verilir (MEB, BİLSEM, 2015: 8, 9).

Destek Eğitim Programında öğrenciler uyum programı sonunda ortaya çıkan performanslarına göre gruplara ayrılırlar. Gruplardaki öğrenci sayısı en az 3 en fazla 7 olmalıdır. Bu programda öğrenciler iletişim becerileri, grupla çalışma teknikleri, öğrenme becerileri, problem çözme teknikleri, bilimsel araştırma teknikleri, girişimcilik, eleştirel

düşünme, yaratıcı düşünme, karar verme, kaynakları etkin kullanma; fen bilimleri, matematik, Türkçe, sosyal bilimler, yabancı dil, bilişim teknolojileri, teknoloji ve tasarım, görsel sanatlar, müzik ve benzeri alanlar ile ilişkilendirilerek eğitime alınırlar. Öğrenciler bireysel ya da grup olarak proje hazırlama çalışmalarına başlarlar. Programın sonunda öğrenciler hakkında elde edilen veriler, adına geri bildirimler doğrultusunda öğretmenle kurulu tarafından öğrencinin ilgi ve yetenek alanı belirlenir (MEB, BİLSEM, 2015: 8, 9).

Bireysel Yetenekleri Fark Ettirici Programın uygulanması için öğrenciler en az 3 en fazla 5 kişilik gruplara ayrılır. Program kapsamında bir öğrenci, en az 2 en fazla 4 alanda eğitime devam edebilmektedir. Öğrencilere yaratıcılıklarını öne çıkaran ve bireysel farklılıklarıyla ilgili disiplinlere yönelik programlar hazırlanır ve uygulanır. Öğrenci merkezli eğitim anlayışına göre disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak modüler yapıda programlar uygulanmak üzere hazırlanır. Dönem sonunda öğrenciler hakkında yapılan tüm gözlemler ve alınan geri bildirimler kaydedilir ve rehberlik birimine saklanması için teslim edilir (MEB, BİLSEM, 2015: 9).

Özel Yetenekleri Geliştirici Program, öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olarak disiplinler arası modüler yapıda hazırlanır. Öğrenciler program sürecinde en fazla 2 alanda devam edebilmektedirler. Oluşturulan gruplar en fazla 4 kişiden oluşmaktadır. Görsel sanatlar alanında tanınmış öğrenci grupları 4 öğrenciden, müzik alanında tanınmış öğrenci grupları 2 öğrenciden az olmamalıdır. Öğrencilerin özel yetenek alanı ya da alanlarına yönelik bilimsel çalışmalar bu dönemde yoğunluk kazanır ve disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak bilgi, beceri ve deneyim kazanılması amaçlanmaktadır (MEB, BİLSEM, 2015: 10).

Proje Üretimi ve Hazırlama Programı, diğer programların temelinde proje üretme ve geliştirme temel alınmaktadır. Lider ya da danışman öğretmenler yardımıyla proje üretme için öğrenmeler sağlanır ve proje yönergeleri hazırlanıp örnekler sunulur. Projeler lider/danışman öğretmenler rehberliğinde öğrenciler tarafından bireysel ya da grup olarak yürütülebilir. Projelerin konusu ve seçiminde herhangi bir sınırlama yapılmazken proje konularının belirlenmesi, seçilmesi ve değerlendirilmesinde özel ve kamu sektörü, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve uzman kişilerden yararlanılır. Projeler yılsonunda öğrenciler ve danışman öğretmenleri tarafında merkez kurula teslim edilir. Merkez yürütme kurulunca proje raporları Genel Müdürlüğe gönderilir (MEB, BİLSEM, 2015: 10).

Destek Eğitim Odaları

Üstün yetenekli çocukların eğitim programlarını akranlarından çok fazla ayırmadan örgün eğitimlerine devam etmelerini sağlamak için ülkemizde 18 Mayıs 2015 tarih ve 5157845 sayılı Destek Eğitim Odası Açılması konulu genelge yayınlanmıştır (Tortop ve Dinçer, 2016; MEB 2015:1). “Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü okul ve kurumlarda “Destek Eğitim Odası” açılması zorunludur”. Okul ve kurumlarda, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulaması kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarını gidermesi sağlanır. Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı haftalık ders saati, haftalık toplam ders saatinin %40’ını aşmayacak şekilde olmalıdır (MEB, Destek Eğitim Odaları, 2015: 2-5).

2.6.2. Üstün yetenekli çocuklarla ilgili sivil toplum kuruluşları

Tüm Üstün Zekâlılar Derneği

Tüm Üstün Zekâlılar Derneği (TÜZDER), 2011 yılında kurulan üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar için oluşturulmuş olan bir dernektir. Dernek üstün zekâlı ve yetenekli çocukları okul öncesi dönemde tespit ederek eğitimlerine başlamak ve yükseköğretim sonuna kadar hem aile hem toplum hem de eğitim ortamlarında destekleme, geliştirme ve zengin eğitim programlarını uygulama ve sosyo-kültürel açıdan geliştirmeyi amaçlamaktadır. Alanında uzman gönüllü destekçileriyle üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere, ebeveynlere, eğitimcilere ve toplumun her kesimine yönelik kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları düzenlemektedir. Üstün yetenekli çocukların tanınmasıyla birlikte çeşitli kurumlar ve üniversitelerle işbirliği yaparak uygun eğitim faaliyetleri bulamayan çocuklar için atölyeler hazırlamaktadır (www.tuzder.org).

Türkiye Üstün Zekâlılar Yüksel Eğitim Vakfı

Türkiye Üstün Zekâlılar Yüksel Eğitim Vakfı (TÜZYEV), 2008 yılında akademisyen ve aynı zamanda kendisi de üstün zekalı bir çocuk annesi olan Mehpere Kınık Ustomar

tarafından kurulmuştur. Üstün zekalı ve yüksek potansiyelli çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve geliştirebilmek amacıyla, uluslararası standartlarda bir eğitim programı vermeyi amaçlamaktadır. Uluslararası kabul görmüş zeka testleri yardımıyla, üstün yetenekli çocukları, 3 yaşından itibaren, zenginleştirilmiş özel programlar ile örgün eğitimle birlikte hafta sonu ve yaz okulları aracılığı ile aldıkları eğitime destek sağlamaktadır (www.tuzyev.org).

Üstün Zekâlılar Enstitüsü

Üstün Zekâlılar Enstitüsü (ÜZE), üstün yetenekli çocuklar için eğitim programları düzenleyen, yaz ve kış okullarıyla birlikte eğitici atmosfer oluşturan ve çeşitli üniversitelerle iş birliği içerisinde olan bir kuruluştur. Öğrencilerle beraber velilere ve öğretmenlere de eğitim programları düzenlenmektedir (www.ustunzekalilar.org).

Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı

Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı (TÜZDEV), 2012 yılında kurulan TÜZDEV, yerüstü hazinesi olan insan kaynağını keşfederek ve geliştirerek ülkemizin ve dünyanın gelişimine ve mutluluğuna katkıda bulunacak lider şahsiyetli bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. (www.tuzdev.org).

Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocuklar Derneği

Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocuklar Derneği (ÜZYECDE), üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin erken dönemde fark edilerek çocukların ihtiyaç duyduğu psiko-sosyal ve akademik desteği sağlanması amacıyla kurulmuştur. Akranlarından farklı gereksinimleri olan bu çocukların eğitimlerine desek olmayı, danışmanlık yapmayı, çocukların ilgi ve yetenek alanlarını desteklemeyi, yeni alanlar keşfetmesini amaçlamaktadır. Çocuklarla birlikte aileleri de destekleyerek bir araya gelmelerini, yaşadıkları deneyimleri paylaşımlarını, çeşitli konularda bilgilendirme toplantıları yapmaktadır (www.uzyecde.org).

Türk Eğitim Vakfı

Türk Eğitim Vakfı (TEV), 4 Mayıs 1967 yılında Vehbi Koç ve hayırsever kişiler tarafından kurulmuştur. Bilgiyi üreten kullanan insan kaynaklarıyla, başarılı ve maddi olanakları sınırlı

olan öğrencilere burs desteği vermek, okul, öğrenci yurtları, eğitim merkezleri ve kütüphaneler yapma, öğrencileri teşvik eden ödüller vermek ve bilimsel çalışmalar düzenleyerek ülkemize ve insanlığa katkısı olan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (www.tev.org).

Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL), ülkemizde üstün zekalı ve özel yetenekleri ortaöğretim düzeyinde bulunan çocuklara karma ve yatılı olarak hizmet veren tek kurumdur. 1993 yılında Sezai Türkeş tarafından kurulan kurum Türk Eğitim Vakfı bünyesinde hizmetlerini sürdürmektedir (www.tevitok12).

2.7. Üstün Yetenekli Çocuklarda Hemşirelik Yaklaşımı - Pediatri Hemşireliği

Çocukların büyüme ve gelişimlerinin farkında olmak ve uygun şekilde desteklemek sağlıklı bireylerin yetişmesine, sağlıklı aile ve toplumların oluşmasında önemli derecede etkili olabilmektedir. Üstün yetenekli çocuklar, yüksek zeka puanları ve özel becerilerinden dolayı gelişimleri ve gereksinimleri akranlarından farklılık gösterebilmektedir. Bu çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal yönden akranlarından farklılıklarının belirlenmesi ve gelişimlerinin desteklenmesi konusunda pediatri hemşirelerine önemli görevler düşmektedir. Çocukların erken yaşta tanı alması, uygun ebeveyn tutumları ve aile yapısında büyütülmesi, çocukların ve ebeveynlerin karşılaşılabilecekleri sorunları bilmesi ve çözüm yolları bulması pediatri hemşiresinin görevleri arasındadır. Üstün yetenekli çocuklarla çalışan hemşirelerin öncelikle çocukların gelişim dönem özelliklerini bilmeli, uygulanacak bakım ve girişimler konusunda yeterli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Üstün yetenekli çocuklarda hemşirelik bakımı, tanı sürecinde hemşirelik bakımı, çocukların yaşadığı sorunlar ve hemşirelik yaklaşımı, ailelerin yaşadığı sorunlar ve hemşirelik yaklaşımı olarak üç başlıkta ele alınmıştır.

2.7.1. Tanılama süreci ve hemşirelik yaklaşımı

Üstün yetenekli çocuklar doğdukları andan itibaren fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak akranlarından farklı özelliklere sahiptirler. Bu farklılıkların erken dönemde belirlenmesi ve uygun desteklerin sağlanması açısından sağlam çocuk izlemleri önemli yer tutmaktadır. Özellikle üstün yetenekli çocukların bebeklik döneminden itibaren düzenli aralıklarla sağlam çocuk izlemlerinin yapılması, çocukların fiziksel ve psikososyal gelişimlerinin tam

olarak değerlendirilmesi ve farklılıkların belirlenmesi açısından pediatri hemşirelerine önemli görevler düşmektedir. Çocuklarda ki gelişim farklılıklarının belirlenmesi erken dönemde tanılanma açısından önemli yer tutmaktadır. Pediatri hemşireleri erken dönemde tanılama için aileleri uygun merkezlere yönlendirmeli, ebeveynlere yardımcı ve destek olmalıdır (www.ustunzekalilar.org). Çocukların gereksinimlerinin erken dönemde belirlenmesi ve karşılaması, uygun şekilde desteklenmesi, gereksinimlerine yönelik eğitim programlarının uygulanması, sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmelerinde hemşireler etkili rollere sahiptirler.

2.7.2. Çocukların yaşadığı sorunlar ve hemşirelik yaklaşımı

Çocuklar üstün yetenekli tanısı aldıktan sonra birçok olumlu ya da olumsuz durumlarla karşılaşabilmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar kendilerine özgü özelliklerinden dolayı akranlarından farklı gelişim göstermekte ve akranlarıyla sorunlar yaşayabilmektedir. Sahip oldukları özelliklerden dolayı suçluluk duygusu hissedebilmektedirler. Hemşireler çocuklara bireysel özelliklerinin olumlu ve normal bir durum olduğu, yaşamı akranlarından farklı olarak algılamalarının ve sorgulamalarının doğal bir süreç olduğu konusunda çocuklara uygun ve rahatlamalarını sağlayan açıklamalar yapmalıdır (Doğan ve Aslan, 2009). Özellikle çocukların üstün yetenekli olmaları aileler ve toplum tarafından etiketlemelere ve beklentilerin artmasına neden olabilmektedir. Ebeveynlere bu durumun çocukları olumsuz yönde etkileyebileceği, gelişimleri açısından uygun olmadığı bilgisi verilmelidir. Ebeveynler çocuklardan serbest zamanlarda dersleriyle ilgilenmelerini, oyun sürelerini ya da sosyal aktivitelerini kısıtlamalarını isteyebilir, bu konuda çocukların ebeveynlerin çocukları fazla kısıtlamamaları gerektiği ve zamanlarını etkili şekilde yönetmeleri gerektiği açıklanmalıdır. Fiziksel ve dil gelişim akranlarından ileri düzeyde olan üstün yetenekli çocuklar özellikle duygusal ve sosyal yönden sorunlar yaşayabilmektedirler. Hemşireler öncelikle çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini değerlendirmeli, yaşanan sorunları belirlemelidir. Yaşanan sorunların azaltılması ya da ortadan kaldırılması için çözüm yolları bulmalı, uygun girişimlerde bulunulmalı, gereken durumlarda hemşireler diğer sağlık profesyonelleriyle iş birliği içinde olmalıdır. Çocukların özel becerilerinin farkında olunması, bu becerilerin geliştirilmesi, çocukların iyi oluşluluklarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve ortadan kaldırılması ve sağlıklı bireyler yetiştirilmesi pediatri hemşirelerinin görevleri arasında yer almaktadır. Üstün yetenekli çocukların

yaşadıkları sorunlarda çocuklara destek olmalı ve başetme yöntemleri geliştirmelerine yardımcı olmalıdır (Leroux ve Levitt-Perlman, 2000).

2.7.3. Ailelerin yaşadığı sorunlar ve hemşirelik yaklaşımı

Çocuklarının üstün yetenekli tanısı alması ebeveynler ve aile bireyleri için zor, belirsiz ve sorunlarla baş edilmesi gereken durum olabilmektedir. Ebeveynlerin üstün yetenekli kavramını ve çocukların özelliklerini bilmemesi, çocukların beklentilerini karşılayamaması çeşitli sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir. Pediatri hemşireleri ebeveynlerin ve aile bireylerinin üstün yetenekli çocukların özellikleri ve gelişimleriyle ilgili eksik ve hatalı bilgileri araştırılmalı, tartışılmalı ve doğru bilgilendirmeler yapılmalıdır. Ayrıca ebeveynlerin yaşadıkları zorluklar paylaşılmalı ve desteklenmelidir. Duygusal ve sosyal anlamda hassas olan üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin tutumları çocukları destekleyen, saygılı, sevecen, demokratik olması gelişimlerinde olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

Ebeveynlerle birlikte üstün yetenekli çocukların kardeşleri de çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Ebeveynlerin üstün yetenekli çocuğa daha fazla ilgi göstermesi kardeşlerin kendilerini değersiz olarak görmelerine sebep olabilmektedir (Doğan ve Aslan, 2009). Ebeveynlerin tüm çocukları bireysel özelliklerine göre ve kıyaslamada bulunmada yetiştirmelerine özen göstermeleri gerektiği, tüm çocukların özgüvenini ve öz farkındalığını arttırmayı hedefleyen davranışlarda bulunması hakkında hemşireler tarafından bilgilendirilmelidir.

Hemşireler tarafından düzenlenen bakım uygulamalarının temel amacı çocuğun ve ailenin gereksinimlerinin belirlenmesi, girişimlerin planlaması, değerlendirmesi, sağlık profesyonelleri, hastalar ve aileleri arasında faydalı ilişkilerin kurulduğu yaklaşımdır. Sağlık bakım profesyonelleri aile merkezli bakım uygulamasıyla çocukların ve aile üyelerinin sağlık ve iyi oluşluluk düzeylerinde hayati rol oynamaktadır (Committee, Institute ve Family-Centered, 2012). Üstün yetenekli çocukların bakımı uygulamalarında asıl amaca ulaşmak için aile merkezli bakım önemli yer tutmaktadır. Çocukların duygusal ve sosyal sorunlarını azaltmak ve gelişimlerinin desteklemek için planlanan bakım uygulamalarının kalitesini arttırmakta aile merkezli bakım uygulaması etkili olabilmektedir. Hemşireler üstün

yetenekli çocuklarla birlikte ebeveynlerin ve kardeşlerinin yaşadıkları sorunları belirlemek, değerlendirmek ve azaltmak için uygun girişimlerde bulunmalıdır.

2.7.4. Aile eğitim programları

Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarını desteklemesi, çocukların ve ailelerinin yaşadıkları sorunların azaltılmasında eğitim programları etkili olabilir. Hemşireler tarafından düzenlenen eğitim programlarında öncelikle ailelere tüm çocukların gelişim dönem özellikleri anlatılmalıdır. Ebeveynlerin çocukların dönem özelliklerini öğrenmesi, üstün yetenekli çocuklarda ki farklılıkları erken dönemde ve daha kolay anlayabilmelerinde etkili olabilmektedir. Üstün yeteneklilik kavramı ve üstün yetenekli çocukların özelliklerini hakkında ebeveynlere bilgiler verilmeli ve bu bilgiler erken dönem tanılamada önemli olduğu belirtilmelidir. Ebeveynlerin çocukların en çok hangi alanda sorun yaşadıklarını bilmeleri, sorunların azaltılması ve görülmemesi açısından çocuklarını daha çok desteklemeleri önemlidir. Çocukların büyüme ve gelişiminde ebeveyn tutumlarının, ebeveyn çocuk etkileşiminin ve çocuğun ebeveynine güveninin önemi anlatılmalıdır. Özellikle ebeveynlerin çocuklarına karşı destekleyici, saygılı ve sevecen yaklaşımları, yeteneklerinin gelişiminde etkili olabilmektedir. Eğitimler sonunda ebeveynlerin tutumları değerlendirilmeli, çocukların gelişimlerinde önemli olan ebeveyn tutumları ve aile yapıları konusunda bilgiler verilmesi, uygun olmayan yönlerin geliştirilmesi ve düzenli izlem yapılmaması pediatri hemşirelerinin sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Bu çocuklar aile bireyleriyle birlikte akranlarıyla ya da öğretmenleriyle sorun yaşayabilmektedirler. Okul hemşireleri, özellikle öğretmenleri üstün yetenekli çocukların özellikleri ve gelişimleri yönünde bilgilendirmelidir. Çocukların okulda ve akranlarıyla yaşadıkları sorunların belirlenmesinde ve çözüm önerileri üretilmesinde öğretmenlerle iş birliği içerisinde olmalıdır.

Aile eğitim programlarının içerisinde de çocukların eğitim gereksinimleri yer verilmelidir. Üstün yetenekli çocukların örgün eğitimleriyle birlikte nerelerde eğitim alabilecekleri, eğitimlerinde dikkat edilmesi gereken noktalarla ilgili bilgiler yer almalıdır. Üstün yetenekli çocukların ailelerinin en fazla bilgi sahibi olmak istedikleri konular, kurumlar, sivil toplum kuruluşları, toplum hizmetleri ve uygun sağlık planlarıdır (Neff, Eichner, Hardy ve Klein, 2003). Hemşireler bu konular hakkında ailelere bilgiler vermeli ve bu kurumlarla iş birliği

içerisinde olarak çocuklara yönelik eğitim planları ve programları geliştirebilmelidir. Yapılacak olan eğitim planlamaları çocuğa, ebeveynlerine ve kardeşlerine özgü olmasına dikkat edilmelidir.

Çocukların yetenekleri doğrultusunda uygun eğitim almaları sağlanmalıdır. Destek eğitim programları düzenlenmeli ve mutlu ve sağlıklı birey olma yolunda gerekli girimlerin uygulanması gerekmektedir. Kendini gerçekleştirme üretme fırsatları vererek toplumsal yönden yararlı bireyler yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Bunlarla birlikte multidispliner yaklaşım sergileyerek üstün yetenekli çocukların gelişiminde ebeveynlere, hemşirelere, öğretmenlere, doktorlara ve topluma düşen görevler belirlenmelidir. Çocukların eğitim ihtiyaçları için gerekli kurum ve kuruluşlarla üniversitelerle iş birliği kurulmalıdır (Leroux, ve Levitt-Perlman, 2000).

3. YÖNTEM VE GEREÇLER

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu çalışma 2-5. sınıfa devam eden üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumlarını, ebeveynlerine göre yaşadıkları psikososyal sorunları ve yaşam kalitelerini ve arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan karşılaştırma gruplu tanımlayıcı bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma Ankara il merkezinde bulunan dört Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'nde ve Yenimahalle ilçesinde bulunan Barbaros İlkokulu ve Nasrettin Hoca Ortaokulunda yapılmıştır.

Bilim ve Sanat Merkezleri Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şube Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir. Bilim Sanat Merkezleri, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmıştır. Bilim ve Sanat Merkezleri genel yetenek, resim ve müzik alanlarında özel yetenekleri olan öğrencileri kabul eden kurumlardır. Standart bir eğitim programı olmayan bu kurumların eğitimi öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini temel alan farklılaştırılmış programlarla yürütülmektedir. Bilim ve Sanat Merkezlerinde ilkokul 2. sınıf ve lise son sınıf arasında öğrenciler eğitimlerine devam etmektedirler. Bilim ve Sanat Merkezlerinde, her öğrenciye sırasıyla uyum programı, destek eğitim programı, özel yetenekleri geliştirici program ve proje programları uygulanmaktadır. Türkiye'de toplam 116 Bilim ve Sanat Merkezi bulunmaktadır. Ankara il merkezinde, Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi, Yenimahalle Bilim ve Sanat Merkezi ve Altındağ İnönü Bilim ve Sanat Merkezi, Etimesgut Bilim ve Sanat Merkezi ve Mamak Bilim ve Sanat Merkezi olmak üzere beş merkez bulunmaktadır. Çalışma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında kurum idaresinin izin vermemesi sebebiyle Ankara il merkezinde bulunan dört Bilim ve Sanat Merkezinde yürütülmüştür. Çalışmanın yürütüldüğü Bilim ve Sanat Merkezleri'nin ve okulların 2017-2018 Eğitim-

Öğretim yılına ait bilgileri Çizelge 3.1’de yer almaktadır. Çalışmanın yapıldığı Bilim ve Sanat Merkezleri hafta içi ve cumartesi günleri, sabah 09:00-12:00/ öğlen 13:00-16:00/ akşam 17:00-20:00 saatleri arasında eğitim ve öğretimlerine devam etmektedirler. Öğrenciler hafta içi iki gün, hafta sonu tek gün şeklinde Bilim ve Sanat Merkezine devam etmektedirler.

Çizelge 3.1. Çalışmanın yürütüldüğü Bilim ve Sanat Merkezleri ve okulların 2017-2018 eğitim-öğretim yılına ait bilgiler

Okul Adı	Müdür	Müdür Yardımcısı	Öğretmen	Öğrenci	Derslik
Yasemin Karakaya BİLSEM	1	2	32	1080	16
Etimesgut BİLSEM	1	2	33	704	15
Yenimahalle BİLSEM	1	2	26	541	15
Altındağ İnönü BİLSEM	1	1	12	198	12
Barbaros İlkokulu	1	1	40	900	16
Nasreddin Hoca Ortaokulu	1	2	50	750	25

Ankara il merkezinde Yenimahalle ilçesinde Barbaros İlkokulu ile Nasrettin Hoca ortaokulu Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet vermektedir. Okullar, aynı bölgede bulunmaları ve sosyo-ekonomik düzeylerinin benzer olmasında dolayı seçilmiştir. Okulların 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılına ait bilgiler Çizelge 3.1’de yer almaktadır.

3.3. Araştırma Evreni

Araştırmanın üstün yetenekli çocuklar evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezinde bulunan dört Bilim ve Sanat Merkezine devam eden, 2-5. sınıf öğrencileri ve ebeveynleri oluşturmuştur. Akran grubu çocuk evrenini Yenimahalle ilçesinde bulunan Barbaros İlkokulu (2-4.sınıf) ve Nasrettin Hoca Ortaokuluna (5.sınıf) devam eden öğrencileri ve ebeveynleri oluşturmuştur.

3.4. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada üstün yetenekli çocuklar grubu ve akran grubu için evrenden ayrıca örneklem seçimine gidilmemiştir. Üstün yetenekli çocuklar grubu örneklemini dört Bilim ve Sanat Merkezinde, 2-5. sınıfa devam eden, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), otizm, disleksi ve herhangi bir kronik hastalığı bulunmayan ve araştırmaya katılmayı kendisi ve ebeveynleri kabul eden çocuklar ve ebeveynleri oluşturmuştur. Çalışmaya 2-5. sınıfa devam eden çocukların alınma nedeni, üstün yetenekli çocukların tanınması 1-3.sınıfta MEB tarafından yapılan sınavla yapılmaktadır. Bu nedenle çocuklar Bilim ve Sanat

Merkezlerine 2. sınıftan itibaren başlamaktadırlar. Altıncı sınıftan itibaren çocukların preadölesan dönemde olmaları ve bu dönemde yaşanan psikososyal sorunların farklılık gösterebilmesi nedeniyle 2-5. sınıf çocuklar alınmıştır (Miller ve Dunsmore, 2018).

Akran grubu örneklemini, üstün yetenekli çocuklarla aynı sınıf, yaş ve cinsiyetteki çocuklar oluşturmuştur. Akran grubu örnekleminde yer alan çocuklar Yenimahalle ilçesinde bulunan Barbaros İlkokulu (2-4. sınıf) ve Nasrettin Hoca Ortaokulu'na (5. sınıf) devam eden Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), otizm, disleksi ve herhangi bir kronik hastalığı bulunmayan ve araştırmaya katılmayı kendisi ve ebeveynleri kabul eden çocuklar ve ebeveynleri oluşturmuştur.

Araştırmanın işleme kriterleri, çocukların 2-5. sınıfa devam ediyor olması ve araştırmaya katılmayı hem çocuğun hem de ebeveyninin kabul etmesidir. Dışlama kriterlerini, üstün yetenekli ve akran grubu çocuklarda Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), disleksi, öğrenme sorunu ya da herhangi bir kronik hastalık tanısı bulunması ve çocuğun akran grubunda olup üstün yetenekli tanısı almış olmasıdır.

Araştırma verileri önce üstün yetenekli çocuklar grubundan alınmıştır. Üstün yetenekli çocukların verileri toplandıktan sonra, akran grubu örneklemini oluşturmak için üstün yetenekli çocukların devam ettikleri sınıf, yaş ve cinsiyete göre listeler oluşturulmuştur. Her sınıf düzeyinden yaşlarına göre alınması gereken kız ve erkek çocuk sayıları belirlenmiştir. Uygulamamanın yapıldığı okullarda 2., 3., 4. ve 5. tabakalanmıştır. (sınıflardan belirlenen sayıdaki yaş ve cinsiyetteki çocuklar). Her sınıftan şubeler basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Çalışmanın yapıldığı dört Bilim ve Sanat Merkezinde toplam öğrenci sayısı 2523'tür. BİLSEM'lerde sınıf düzeylerine göre eğitim verilmediği için 2-5. sınıf çocukların sayıları tam olarak bilinmemektedir. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip dört Bilim ve Sanat Merkezinde eğitime devam eden 2-5. sınıf tüm çocuklara ulaşılması hedeflenmiştir. 28 Şubat 2018 ve 25 Mayıs 2018 tarihleri arasında araştırmanın yapıldığı dört Bilim ve Sanat Merkezinde araştırma kriterlerine uyan toplam 566 çocuğa anket dağıtılmıştır. Dağıtılan anketlerden 265 anketin geri dönüşü olmuştur ve geri dönüş oranı % 46,8'dir. Geri dönen anketlerin eksiksiz olarak cevaplanma oranı % 87'dir. Bilim ve Sanat Merkezlerinde dağıtılan ve ulaşılan anketler detaylı şekilde Çizelge 3.2'de yer almaktadır.

Önce çalışmanın üstün yetenekli çocukların verileri toplanmıştır. Üstün yetenekli çocukların verileri toplandıktan sonra çalışmanın yapıldığı Barbaros İlkokulu ve Nasreddin Hoca Ortaokulunda aynı yaş ve cinsiyette toplam 338 anket çocuklara dağıtılmış, 275 anketin geri dönüşü olmuştur. Anketlerin geri dönüş oranı % 70,8'dir. Geri dönen anketlerin eksiksiz olarak cevaplanma oranı % 90,5'dir. Barbaros İlkokulu ve Nasreddin Hoca Ortaokulunda dağıtılan ve ulaşılan anketler detaylı şekilde Çizelge 3.2'de yer almaktadır.

Çalışmanın verileri toplandıktan sonra örneklem büyüklüğünün gücünü belirlemek için ebeveyn tutum ölçeği toplam puanına göre Gpower 3.1 programı kullanılarak güç analizi yapılmıştır. Ulaşılan toplam örneklem sayısının (n=480) gücü 0.90 ve etki büyüklüğü 0.1482 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.2. 2017-2018 bahar döneminde dört Bilim ve Sanat Merkezlerinden ve Barbaros İlkokulu ve Nasreddin Hoca Ortaokulunda toplanan anketler

Grup	Verilen Anket Sayısı	Geri Dönen Anket		Eksiksiz Cevaplanan Anket	
		n	%	n	%
Üstün Yetenekli Çocuklar					
Yasemin Karakaya BİLSEM	101	34	33,6	29	11
Etimesgut BİLSEM	73	45	61,6	31	12
Yenimahalle BİLSEM	302	131	43,3	120	45
Altındağ İnönü BİLSEM	90	55	61,1	51	19
Toplam	566	265	46,8	231	87
Akran Grubu Çocuklar					
Barbaros İlkokulu	326	231	70,8	215	12,5
Nasreddin Hoca Ortaokulu	60	44	73,3	34	78
Toplam	388	275	70,8	249	90,5

3.5. Veri Toplama Araçları

Veriler, Tanımlayıcı Özellikler Bilgi Formu, Ana-Baba Tutum Ölçeği, Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi (PPSC) ve 2-7 ve 8-12 yaş arası çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği ile toplanmıştır.

3.5.1. Tanımlayıcı özellikler bilgi formu

Bu form, çocuğa yönelik demografik veriler (yaş, cinsiyet, sınıf, okulu, ailenin kaçınıcı çocuğu, yaşadığı yer, son altı ayda yaşadığı önemli stres, son altı ayda yaşadığı sağlık sorunu) (EK-2-4) ve ebeveynlere yönelik demografik veriler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir durumu, çalışma durumu, ailedeki birey sayısı, ailede ki çocuk sayısı, ailenin son altı

ayda stres yaratan sorun yaşama durumu, aile kronik hastalığın varlığı) olmak üzere toplam 18 sorudan oluşmaktadır (EK-5).

3.5.2. Anne –Baba Tutum Ölçeği

Küçükturan (2005) tarafından ilk ve ortaokul öğrencileri için geliştirilen 30 maddelik bir ölçektir. Sorumluluk/Kabul ve Otorite/Denetleme olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçme aracının her iki alt boyutunda da 15'er madde bulunmaktadır. Birinci boyutta, anne babaların ilgi, destek ve güven duygularını, ikinci boyutta ise; baskı ve aşırı isteği gösteren tutumlar yer almaktadır. Buna göre birinci boyutun sorumluluk ve kabul, ikinci boyutun ise otorite ve denetlemeyi ifade ettiği düşünülmektedir. Ölçek uygulanırken, çocuğun ifadelere verdiği yanıtlara ait puanların mutlak değerleri kullanılmaktadır. Ölçek, Her zaman 5; Çoğunlukla 4; Fikrim yok 3; Ara sıra 2; Hiçbir zaman 1 olarak puanlanmaktadır.

Ölçeğin her bir boyutundan en az 15, en fazla 75 puan almak mümkündür. Ters madde olmayan ölçekten elde edilen alt puanlar düşük ya da yüksek oluşuna göre değerlendirilmektedir. Sorumluluk ve kabul boyutunda yüksek puanlar anne babaların çocuklarını kabul ettikleri, onlara güvendikleri, sorumluluk verdikleri ve destekledikleri anlamına gelirken düşük puanlar, anne babaların çocukları ile fazla ilgilenmedikleri, onlara güvenmedikleri ve yanlarında olmadıkları şeklinde yorumlanır. Otorite ve denetleme boyutunda puanların yüksek olması ise anne babalar tarafından çocuk üzerinde baskı kurulduğu, hatta ceza uygulandığı, çocuğun psikolojik olarak kontrol edildiği ve suçluluk duymasına neden olunduğu, sevgilerini ya göstermedikleri ya da bilinçli olarak az gösterdikleri ve onları utandırdıkları şeklinde yorumlanır. Küçükturan (2005) tarafından geliştirile ölçeğin Cronbach Alfa değeri, sorumluluk-kabul faktörü için .88, otorite - denetleme faktör için .85 ve toplam için .79 olarak bulunmuştur (Küçükturan, 2005). (EK-6). Ölçek ilkokul ve ortaokul öğrencileri ile yapılan farklı çalışmalarda kullanılmıştır (Küçükturan, 2005; Başol ve Zabun, 2014; Karçkay, 2009). Bizim çalışmamızda ölçek Cronbach Alfa değeri, .78 olarak bulunmuştur.

3.5.3. Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi (PPSC)

Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi, 6-16 yaş arasındaki psikososyal sorunların erken tanısı için ebeveynler tarafından çocuklarının davranışlarını

değerlendirmek için kullanılmaktadır. Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listes'nin resimli versiyonu olan Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesinin geçerlilik ve güvenirliği Leiner ve diğerleri (2007) tarafından yapılmıştır. Kontrol Listesi toplam 35 sorudan oluşan likert bir yapıdadır. Ölçekteki ifade ve resimlerin ebeveyn tarafından “ Doğru değil/ Asla” , “ Bazen ya da Biraz Doğru” ve “Sıklıkla Doğru” şeklinde değerlendirilmesi beklenmektedir. Derecelendirilen maddeler sırasıyla 0,1ve 2 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin toplam puanı 0-70 arasında değişmektedir. Ölçeğin 1“den 3“e kadar olan maddeleri ebeveynler tarafından boş bırakılırsa skor (0) değerlendirilmektedir. Eğer maddelerden 4 ve daha fazlası boş bırakılırsa anket geçersiz sayılmaktadır. Leiner ve ark. (2010) kesme oranı 6-16 yaş grubu çocuklar için 28 puan ve daha fazlası olarak belirtilmiştir. 5, 6, 17 ve 18. maddeler 4-5 yaş arası ilkokul çocukları için iptal edilmektedir ve toplam skor kalan 31 maddeye dayalı olmaktadır. Kesme oranı küçük çocuklarda 24 puan ve üzeridir.

Ölçeğin Türkçe geçerliliği ve güvenirliği Ardıç ve Barlas (2013) tarafından 6-16 yaş çocuklarda yapılmıştır ve Cronbach alfa değeri 0.89'olarak bulunmuştur (Ardıç ve Barlas, 2012) (EK-7). Bizim çalışmamızda ölçek Cronbach Alfa değeri .846 olarak belirlenmiştir.

3.5.4. 5-7 ve 8-12 yaş arası Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği

Varni ve arkadaşları tarafından 1999 yılında geliştirilen ölçek 2-18 yaş arasında ki çocukların sağlıkla ilgili yaşam kalitesini ölçmeyi amaçlayan 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeklerin fiziksel, duygusal, sosyal ve okul işlevselliği olmak üzere dört boyutu vardır. Ebeveynlere ve çocuklara uygulanabilen 2 formu bulunmaktadır. Çocuk formunun yanıt skalası üç seçenektir. Ebeveyn formu bakım veren kişi, çocuk formu ise çalışmaya alınan çocuk tarafından birbirlerinden ayrı ve eş zamanlı olarak doldurulmaktadır.

Ölçek 23 maddeden ve fiziksel, duygusal, sosyal ve okul ile ilgili işlevselliğin sorgulandığı dört alt bölümden oluşmaktadır. Fiziksel işlevsellik bölümünde sekiz, duygusal işlevsellik bölümünde beş, sosyal işlevsellik bölümünde beş ve okul ile ilgili sorunlar bölümünde 2-4 yaş grubunda üç madde, diğer yaş gruplarında beş madde yer almaktadır. Ölçek genelinde beş seçenekli likert tipi yanıt skalası kullanılmıştır (0=hiçbir zaman, 1= nadiren, 2= bazen, 3= sıklıkla, 4= her zaman). Maddelerden alınan puanlar doğrusal olarak 0=100, 1=75, 2=50, 3=25, 4=0 şeklinde çevrilir. Fiziksel işlevsellik bölümündeki sekiz maddenin puanları,

doğrusal olarak çevrilip toplanarak madde sayısı olan sekize bölünür ve fiziksel sağlık toplam puanı (FSTP) elde edilir. Psikososyal sağlık toplam puanı (PSTP) duygusal işlevsellik bölümündeki beş, sosyal işlevsellik bölümündeki beş, okul ile ilgili sorunlar bölümündeki beş maddenin puanlarının, doğrusal olarak çevrildikten sonra toplanarak toplam madde sayısı olan on beşe bölünmesi sonucunda, ölçek toplam puanı (ÖTP) ise tüm ölçek madde puanlarının, doğrusal olarak çevrilip toplanarak toplam madde sayısı olan 23'e bölünmesi ile bulunur.

Ölçeğin değerlendirilmesinde boş bırakılan maddeler ölçeğin madde sayısının %50'sinden azsa, boş madde dikkate alınmaz ve toplam yanıtlanan madde sayısına bölünerek ölçek puanları hesaplanır. Eğer ölçek genelinde %50'den fazla madde boş bırakılmışsa ölçek değerlendirmeye alınmaz. Ölçekten alınan toplam puanın artışı yaşam kalitesinin arttığını göstermektedir.

Ölçeğin 5-7 yaş için Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Üneri (2005) tarafından yapılmıştır (EK-8). Ölçeğin 8-12 yaş için Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çakın Memik ve diğerleri (2008) tarafından yapılmıştır (EK-9). 8-12 yaş ölçek ebeveyn formu Cronbach alfa= 0,84, çocuk formu Cronbach alfa= 0,86 'dir. Ölçek, ülkemizde 2-18 yaş aralığında sağlıklı ve hasta çocuklarda yapılan çeşitli çalışmalarda kullanılmıştır (Üneri, 2005; Şahan ve Büyükgönenç, 2010); Abuhandan ve diğerleri, 2014; Şahin ve diğerleri, 2015; Balkan ve diğerleri, 2015). Bizim çalışmamızda her iki ölçeğin Cronbach Alfa değeri .872 bulunmuştur.

3.6. Veri Toplama Araçlarının Ön Uygulaması

Araştırmanın verileri toplanmaya başlamadan önce formların anlaşılabilirliğini değerlendirebilmek için Altındağ Bilim ve Sanat Merkezi'nde tüm sınıf seviyelerinden (2.sınıf=9; 3.sınıf=7; 4.sınıf=5; 5.sınıf=3) toplam 24 çocuk ve ebeveyn ile onam formu ve kullanılacak olan ölçeklerin ön çalışması yapılmıştır. Çalışmada ölçeklerin doldurulma aşamasında sorunlarla karşılaşılmamıştır. Bu nedenle ön çalışma alınan çocukların verileri örneklem grubuna dahil edilmiştir.

Çizelge 3.3. Araştırmada kullanılan ölçeklerin puanlama ve değerlendirilmesi

Ölçek Adı	Madde Sayısı	Alt Boyutu	Min-Max. Puan	Değerlendirme
Anne-Baba Tutum Ölçeği	30	Sorumluluk-Kabul	15-75	Bu alandan alınan puan arttıkça ebeveynlerin tutumu demokratik olarak değerlendirilmektedir.
		Otorite Denetleme	15-75	Bu alandan alınan puan arttıkça ebeveynlerin tutumu otoriter olarak değerlendirilmektedir.
		Toplam Ölçek Puanı	30-150	Ölçek toplam puanı arttıkça ebeveyn tutumu otoriter olarak değerlendirilmektedir.
Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi	35	---	0-70	Ölçekten alınan puan kesme noktasının (24 puan) altındaysa psikososyal sorunların görülme oranının azaldığı, kesme noktasının üstündeyse psikososyal sorunların görülme oranlarının arttığı şeklinde değerlendirilmektedir.
Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği	23	Fiziksel İşlevsellik	0-100	Her alt boyuttan alınan puan ortalamasının yüksekliği o boyutta yaşam kalitesinin yüksekliği olarak değerlendirilir.
		Duyusal İşlevsellik	0-100	
		Sosyal İşlevsellik	0-100	
		Okulla İlgili Sorunları	0-100	
		Psikososyal	0-100	
		Sağlık Sorunları	0-100	
		Toplam Ölçek Puan Ortalaması	0-100	Toplam ölçek puan ortalamasının yüksekliği yaşam kalitesinin yüksekliği şeklinde değerlendirilir.

3.7. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmanın verileri 28 Şubat 2018 – 04 Mayıs 2018 eğitim öğretim yılında Ankara il merkezinde bulunan dört Bilim ve Sanat Merkezi ile 07-25 Mayıs 2018 eğitim öğretim yılında Yenimahalle ilçesinde bulunan Barbaros İlkokulu ve Nasrettin Hoca Ortaokulundan toplanmıştır. Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra sırasıyla Bilim ve Sanat Merkezlerinin kurum yöneticileri ile görüşülmüştür. Görüşmelerde kurum yöneticilerine çalışmanın amacı, içeriği ve verilerin nasıl toplanacağına yönelik bilgiler verilmiş ve onların uygun gördüğü saatlerde sınıflara anket dağıtımına geçilmiştir. Müdür yardımcılarının yardımıyla dersler başlamadan önce sınıf öğretmenleri ile görüşülmüştür. Sınıf öğretmenlerinden izin alınarak derse başlamadan önce çalışmanın amacının belirtildiği onam formu ve kullanılacak olan ölçekler kapalı bir zarfın içerisine konularak, gereken açıklamalar yapılmış ve çalışmaya katılmayı kabul eden çocuklara dağıtılmıştır. Formları

merkeze hafta içi devam eden çocuklardan bir sonraki geldikleri gün getirmeleri, hafta sonu devam eden çocuklardan bir hafta sonra getirmeleri istenmiştir. Çocuklara getirmeleri söylenen tarihlerde merkezlere gidilmiş sınıflarda öğrencileri ziyaret ederek ya da öğretmenleri aracılığıyla zarflar toplanmıştır.

Üstün yetenekli çocuklardan veriler toplandıktan sonra toplanan anketler devam ettikleri sınıf, yaş ve cinsiyete göre listelenmiştir. Sınıf düzeylerine göre çalışmaya alınacak kız ve erkek çocuk sayısı belirlenmiştir. Barbaros İlkokulu ve Nasrettin Hoca Ortaokulunda kurum yöneticileri ile görüşülmüş çalışmanın içeriği, amacı ve veri toplama aşaması açıklanmıştır. Sınıflar düzeylerine göre tabakalanmış ve örnekleme alınacak sınıflar basit rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Belirlenen sınıflarda müdür yardımcısı ve rehber öğretmenler eşliğinde sınıflarda çocuklar ziyaret edilmiştir. Sınıflarda zarfların dağıtımı ve bilgilendirme için sınıf öğretmenlerinden izin alınmıştır. Çalışmanın amacının belirtildiği onam formu ve veri toplama formları kapalı bir zarfın içerisine konularak gereken açıklamalar yapılarak çalışmaya katılmayı kabul eden tüm çocuklara dağıtılmıştır. Çocuklardan zarfları ebeveynlerine götürmeleri, ertesi gün ya da iki gün sonra tekrar getirmeleri ve öğretmenlerine teslim etmeleri istenmiştir. Zarflar çocuklardan öğretmenlerinin desteğiyle kapalı şekilde toplanmıştır.

3.8. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 20.0 paket veri programında değerlendirilip verilerin yüzdeler, frekans değerleri sayı ve yüzde olarak değerler belirtilmiştir. Anlamlılık seviyesi olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir. Üstün yetenekli çocukların, akran grubu çocukların ve ebeveynlerinin tanımlayıcı özelliklerine yönelik dağılımları Ki-kare testi ile tespit edilmiştir. Anne-Baba Tutum Ölçeği, Psikososyal Sorunlar Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Yaşam Kalitesi Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğu görsel (histogram) ve analitik yöntem (Kolmogorov-Smirnov) kullanılarak test edilmiştir. Her iki grupta ölçek puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Ölçeklerin Kolmogorov-Smirnov değerleri Çizelge 3.3’de verilmiştir.

Çizelge 3.4. Ölçeklerin Kolmogrov-Smirnov Değerleri

Ölçekler	Üstün Yetenekli Çocuk		Akran Grubu Çocuk	
	K-S	p	K-S	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği				
Sorumluluk-Kabul Puanı	,182	,000	,185	,000
Otorite-Denetleme Puanı	,182	,000	,100	,000
Toplam Ölçek Puanı	,159	,000	,089	,000
Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Toplam Ölçek Puanı	,101	<0,05	,094	<0,05
Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği				
Fiziksel İşlevsellik Puanı	,102	,000	,140	,000
Duygusal İşlevsellik Puanı	,156	,000	,124	,000
Sosyal İşlevsellik Puanı	,225	,000	,213	,000
Okul Sorunları Puanı	,169	,000	,131	,000
Psikososyal Sorunlar Puanı	,124	,000	,099	,000
Toplam Ölçek Puanı	,094	,000	,106	,000

Ölçek puan ortalamaları normal dağılım göstermediği için, istatistiksel anlamlılık Mann-Whitney U testiyle, korelasyon katsayıları Spearman Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. r değerleri aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.

- 0.05-0.30 : Düşük veya önemsiz korelasyon
- 0.30-0.40 : Düşük orta derecede korelasyon
- 0.40-0.60 : Orta derecede korelasyon
- 0.60-0.70 : İyi derecede korelasyon
- 0.70-0.75 : Çok iyi derecede korelasyon
- 0.75-1.00 : Mükemmel korelasyon (Hayan ve Hayran, 2011).

3.9. Etik Yönü

Araştırmanın kapsamındaki okullar için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Gazi Üniversitesi Etik Komisyon'undan yazılı izin (77082166-302.08.01-) alınarak veri toplama işlemine başlanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen ebeveynlerden yazılı onam ve çocuklardan sözlü onam alınmıştır. Hem kendisi hem de ebeveyni onam veren çocuklar araştırma örneklemine alınmıştır. Ebeveynlere ve çocuklara araştırmadan elde edilen verilerin sadece araştırma için kullanılacağı bilgisi verilmiştir.

4. BULGULAR

Bulgular bölümünde, üstün yetenekli çocukların, akranlarının ve ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerine, üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının anne-baba tutum ölçeği, psikososyal davranış sorunları kontrol listesi ve yaşam kalitesi ölçeği puan ortalamalarına ve üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikososyal sorunlar arasında ilişkiye, üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları ile yaşam kalitesi arasında ki ilişki ve üstün yetenekli çocukların ve akranlarının yaşadığı psikososyal sorunlar ile yaşam kalitesi arasında ki ilişkiye yönelik bulgular yer almaktadır.

Çizelge 4.1. Üstün yetenekli çocukların ve akran grubunun sosyodemografik özellikleri

Özellik	Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)		Akran Grubu Çocuk (n=249)		χ^2	p
	M±SD	Min-Mak	M±SD	Min-Mak		
Yaş	8,86±0,65 n	7-11 %	9,04±0,62 n	7-11 %	5,690	,224
Cinsiyet						
Kız	120	51,9	129	51,8	,001	,975
Erkek	111	48,1	120	48,2		
Devam Ettiği Sınıf						
2.sınıf	73	31,6	75	30,1	3,185	,364
3.sınıf	92	39,8	95	38,2		
4.sınıf	47	20,3	46	18,5		
5.sınıf	19	8,2	33	13,3		
Ailenin Kaçınıcı Çocuğu						
Birinci	137	59,3	133	53,4	3,804	,283
İkinci	75	32,5	85	34,2		
Üçüncü ve Üzeri	19	8,2	31	12,4		
Yaşadığınız Yer						
İl	194	84,0	223	89,6	3,346	,188
İlçe	35	15,2	25	10,0		
Köy	2	0,9	1	0,4		
Son Altı Ayda Stres Yaşama Durumu						
Hayır	221	95,7	234	94,0	5,180	,738
Evet*	10	4,3	15	6,0		
Son Altı Ayda Akut Sağlık Sorunu Yaşama Durumu						
Hayır	217	93,9	234	94,0	21,997	,055
Evet**	14	6,1	15	6,0		
Bilim ve Sanat Merkezine Devam Edilen Alan						
Zihinsel Yetenek Alanı	211	91,3	-	-		
Müzik Alanı	9	3,9	-	-		
Resim Alanı	11	4,8	-	-		

*Ölüm, Hastalık, Boşanma, Aile Sorunları ve Okul Sorunları

**Ruh Sağlığı Sorunu, Solunum Sistemi Hastalıkları, Deri Hastalıkları, GİS Hastalıkları, Nörolojik Sistem Hastalıkları, Kas-İskelet Sistemi Hastalıkları, Görme Sorunları

Çizelge 4.1’de Üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının sosyodemografik özellikleri verilmiştir. Üstün yetenekli çocuklar ve akran grubu çocuklar yaş, cinsiyet ve sınıf açısından eşleştirilmiştir ve gruplar arasında fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Üstün yetenekli çocukların yaş ortalamaları $8,87\pm0,68$, akranlarının yaş ortalamaları $9,04\pm0,62$ olarak bulunmuş. Çalışmaya en fazla kız öğrenciler katılmıştır (%51,9) ve üstün yetenekli çocukların (%39,8) ve akran grubu çocukların (%38,2) en fazla üçüncü sınıfa devam ettiği tespit edilmiştir.

Üstün yetenekli (%59,3) ve akran grubunu (%53,4) oluşturan çocukların çoğunluğu ailenin ilk çocuklarıdır ve bu durum konusunda gruplar arasında fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Üstün yetenekli çocuklar ve akranları genel olarak il merkezinde yaşamaktadır ve yaşanan yerle ilgili gruplar arasında bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Üstün yetenekli çocukların ve akran grubu çocukların son altı ayda stres yaşama durumu ve son altı ayda yaşadıkları akut sağlık sorunları konusunda gruplar arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Üstün yetenekli çocuklar Bilim ve Sanat Merkezlerinde en fazla zihinsel yetenek alanına (%91,3) devam etmektedirler.

Çizelge 4.2. Üstün yetenekli çocukların ve akran grubunun ailelerinin sosyodemografik özellikleri

Formu Dolduran Ebeveyn Ait Bilgiler	Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)		Akran Grubu Çocuk (n=249)		χ^2	p
	M $\pm$ SD	Min-Mak	M $\pm$ SD	Min-Mak		
Yaş	38,89 $\pm$,315 n	28-55 %	38,63 $\pm$,334 n	26-60 %	28,214	,506
Ebeveyn						
Anne	166	71,9	178	71,5	,008	,927
Baba	65	28,1	71	28,5		
Öğrenim Durumu						
İlkokul-Ortaokul	11	4,7	28	11,2	40,873	,000
Lise	48	20,8	98	39,4		
Üniversite	130	56,3	107	43,0		
Lisansüstü	42	18,2	15	6,0		
Çalışma Durumu						
Çalışıyor	163	70,7	133	53,4	15,912	,000
Çalışmıyor	68	29,3	116	46,6		
Aileye Ait Bilgiler						
Gelir Durumu*						
Gelir-Giderden Az	18	7,8	28	11,2	2,869	,238
Gelir-Gidere Eşit	153	66,2	169	67,9		
Gelir Giderden Fazla	60	26,0	52	20,9		

Çizelge 4.2. (devam) Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ailelerinin sosyodemografik özellikleri

Aileye Ait Bilgiler	Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)		Akran Grubu Çocuk (n=249)		χ^2	p
	M±SD	Min-Mak	M±SD	Min-Mak		
Ailede ki Birey Sayısı						
İki-Üç Kişi	40	17,3	41	16,5	3,324	,505
Dört Kişi	142	61,5	140	56,2		
Beş Kişi ve Üzeri	49	21,2	18	27,3		
Ailede ki Çocuk Sayısı						
Bir	39	16,9	45	18,1	1,726	,631
İki	148	64,1	146	58,6		
Üç ve Üzeri	44	19,1	58	23,3		
Son Altı Ayda Stres Yaşama Durum						
Hayır	186	80,5	200	80,3	10,061	,611
Evet**	45	19,5	9	19,7		
Ailede Kronik Hastalıklı Birey Olma Durumu						
Hayır	201	87,0	205	82,3	2,016	,156
Evet	30	13,0	44	17,7		

*Ebeveynlerin kendi ifadeleridir.

**Ölüm, Hastalık, Boşanma, Aile Sorunları, İşle İlgili Sorunlar, Kazalar

Çizelge 4.2’de Üstün Yetenekli Çocukların ve Akranlarının ailelerinin sosyodemografik özellikleri yer almaktadır. Her iki grupta formlar en çok anneler tarafından doldurulmuştur. Üstün yetenekli çocukların ve akran grubu çocukların formu dolduran ebeveynlerinin yaş, cinsiyet, gelir durumu ve ailede ki birey ve çocuk sayısı, son altı ayda stres yaşama durumu ve ailede kronik hastalıklı birey olması açısından gruplar arasında fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Formu dolduran ebeveynin öğrenim durumuna bakıldığında her iki grupta da üniversite mezunu ebeveynin fazla olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerinin üniversite mezunu olma durumu üstün yetenekli çocuklarda (%56,3) ve akran grubu çocuklarda (%43,0) olarak belirlenmiştir. Öğrenim durumunda gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ($X^2=40,873$; $p<0,05$). Formu dolduran ebeveynin çalışma oranı üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinde (%70,7) akranlarının ebeveynlerine göre daha yüksektir. Ebeveynlerin çalışma durumu konusunda gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ($X^2=15,912$; $p<0,05$).

Çizelge 4.3. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ebeveynlerinin Anne-Baba Tutum Ölçeği puan ortalamaları

Ölçek	Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)		Akran Grubu Çocuk (n=249)		U*	p
	M±SD	Min- Mak	M±SD	Min- Mak		
Sorumluluk Kabul	68, 72±, 455	42-75	68, 43±, 465	39-75	28541, 000	, 885
Otorite Denetleme	25, 46±, 751	15-71	30, 88±, 764	15-75	19849, 000	, 000
Ölçek Toplam Puanı	94, 18±, 738	69-142	99, 31±, 798	69-148	21031, 500	, 000

* Üstün yetenekli çocukların ve akran grubu çocukların Sorumluluk-Kabul puanı, Otorite-Denetleme puanı ve toplam ölçek puan normal dağılım göstermediği için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır.

Çizelge 4.3'te üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Her iki grupta da sorumluluk kabul puan ortalamalarının benzer olduğu ve aralarındaki farkın anlamlı olmadığı ($U=28541, 000$; $p>0,05$) belirlenmiştir. Otorite denetleme puanlarına bakıldığında üstün yetenekli çocukların otorite denetleme puan ortalamalarının ($25,46 \pm 751$) akranlarının otorite denetleme puan ortalamalarından ($30,88 \pm 764$) düşük olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($U=19849,000$; $p<0, 05$) bulunmuştur. Toplam ölçek puan ortalamasının akran grubundan daha yüksek olduğu ve ($U=21031,500$; $p<0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.4. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ölçek puanları

Ölçek	Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)		Akran Grubu Çocuk (n=249)		U*	p
	M±SD	Min- Mak	M±SD	Min- Mak		
Ölçek Toplam Puanı	16,11±,475	4-44	16,76±,480	1-41	27123,000	,281

* Resimli Psikososyal Davranış Sorunları Kontrol Listesi puan ortalamaları üstün yetenekli çocuklarda ve akran grubu çocuklarda normal dağılım göstermediği için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır.

Çizelge 4.4'te üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Üstün yetenekli çocuklar ($16,11 \pm 475$) ve akran grubu çocukların ($16,76 \pm 480$) Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puanlarının birbirine benzer olduğu ve kesme noktasının (24 puan) altında kaldığı belirlenmiştir. Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puan ortalaması ($U=27123,000$; $p>0, 05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Çizelge 4.5. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalamaları

Ölçek	Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)		Akran Grubu Çocuk (n=249)		U*	p
	M±SD	Min- Mak	M±SD	Min- Mak		
Fiziksel İşlev Puanı	80,76±,91	43,75-100	78,82±1,13	2,50-100	28259,500	,741
Duygusal İşlev Puanı	77,16±1,10	10-100	76, 8±1,09	20-100	28398,000	,811
Sosyal İşlev Puanı	89,03±,95	15-100	86,04±1,09	20-100	26552,000	,133
Okul Sorunları Puanı	86,67±,91	10-100	80,38±1,01	30-100	21730,000	,000
Psikososyal Sorunlar Puanı	84,48±,76	41 67-100	81,06±, 6	40-100	24833,500	,010
Ölçek Toplam Puanı	83,19±,70	46,74-100	80,28±,83	47,61-100	25706,500	,044

*Üstün yetenekli çocuklarda ve akran grubu çocuklarda; Fiziksel İşlevsellik puanı, Duygusal İşlevsellik, Sosyal İşlevsellik puanı , Okul Sorunları puanı, Psikososyal Sorunlar puanı ve toplam ölçek puanı normal dağılım göstermediği için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır.

Çizelge 4.5'te üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ebeveynlerine göre Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puan ortalamalarına bakıldığında üstün yetenekli çocukların tüm alanlarda daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ancak, Fiziksel İşlev, Duygusal İşlev ve Sosyal İşlev alanlarında aralarında istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0,05$) belirlenmiştir. Üstün yetenekli çocuklarda Okul Sorunları Puan ortalaması (86,67±, 91), Psikososyal Sorunlar Puan ortalaması (84, 48±, 76) ve Ölçek Toplam Puanı ortalamalarının (83,19±,70) akranlarının Okul Sorunları Puan ortalaması (80,38±1,01), Psikososyal Sorunlar Puan ortalaması (81,06±, 86) ve Ölçek Toplam Puanı ortalamalarından (80,28±,83) istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul Sorunları (21730,000), Psikososyal Sorunlar (24833,500) ve Ölçek Toplam Puanı (25706,500) alanlarında gruplar arasında ki farkın anlamlı olduğu ($p<0,05$) saptanmıştır.

Çizelge 4.6. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi puan ortalamaları arasındaki ilişki

Gruplar	Anne-Baba Tutum Ölçeği		Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi		r*	p
	M±SD	Min- Mak	M±SD	Min- Mak		
Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)	94,18±,738	69-142	16,11±,475	4-44	,092	,166
Akran Grubu Çocuk (n=249)	99,31±,798	69-148	16,76±,480	1-41	,194	,002

* Spearman Korelasyon Analizi (Normal dağılım olmadığı için spearman korelasyon kullanılmıştır)

Çizelge 4.6'da üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi puan ortalamaları arasındaki

ilişki verilmiştir. Üstün yetenekli çocukların Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=,092$; $p>0,05$). Ancak akran grubu çocukların Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi puanları arasında ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($r=,194$; $p<0,05$). Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi puanı arasında düşük pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Anne baba tutum ölçeği puanı arttıkça çocukların Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunlarda Kontrol Listesi Ölçek puanının arttığı saptanmıştır.

Çizelge 4.7. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki

Gruplar	Anne-Baba Tutum Ölçeği		Yaşam Kalitesi		r^*	p
	M±SD	Min- Mak	M±SD	Min- Mak		
Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)	94,18±,738	69-142	83,19±,70	46,74-100	-,105	,111
Akran Grubu Çocuk (n=249)	99,31±,798	69-148	80,28±,83	47,61-100	-,038	,547

* Spearman Korelasyon Analizi

Çizelge 4.7’de üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalamaları arasında ilişki verilmiştir. Her iki grupta da Anne Baba Tutum Ölçeği ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puanları arasında düşük negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Anne Baba Tutum ölçeği puanları arttıkça Yaşam Kalitesi ölçek puanlarının azaldığı saptanmıştır. Ancak hem üstün yetenekli çocukların ($r=-,105$; $p>0,05$) hem de akran grubu çocukların ($r=-,038$; $p>0,05$) anne baba tutum ölçeği ve yaşam kalitesi ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=-,038$; $p>0,05$).

Çizelge 4.8. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki

Gruplar	Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi		Yaşam Kalitesi		r^*	p
	M±SD	Min- Mak	M±SD	Min- Mak		
Üstün Yetenekli Çocuk (n=231)	16,11±,475	4-44	83,19±,70	46,74-100	-,668	,000
Akran Grubu Çocuk (n=249)	16,76±,480	1-41	80,28±,83	47,61-100	-,605	,000

* Spearman Korelasyon Analizi

Çizelge 4.8’de üstün yetenekli çocukların ve akran grubunun Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki verilmiştir. Her iki grupta da çocukların Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Üstün yetenekli çocuklar ($r = -.668$; $p < 0,05$), akran grubu çocukların ($r = -.605$; $p < 0,05$). Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği puan ortalamaları arasında iyi derecede negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çocukların Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunlar Kontrol Listesi ölçek puanları arttıkça Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puanları azalmaktadır.

5. TARTIŞMA

Üstün yetenekli çocuk, belirli alanlarda akranlarından üst düzey becerilere sahip olan, liderlik, yaratıcılık yüksek düzey motivasyona sahip, zeka testlerinden 130 puan ve üzerinde alan ve toplumun her düzeyinde yer alabilen çocuklardır (Weinfeld ve diğerleri, 2005; Ataman, 2012). Bu çocukların sahip oldukları özel yeteneklerinden dolayı çevrelerinde ki olayları algılamaları, yorumlamaları ve buna bağlı olarak duygu durumları akranlarından farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılıklardan dolayı anne ve babalarıyla, öğretmenleriyle ya da akranlarıyla olumluya da olumsuz durumlar yaşayabilmektedirler. Çalışmamızda, üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kaliteleri ve aralarında ki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular altı başlık altında tartışılmıştır.

Üstün yetenekli çocukların ve akran grubunun Anne-Baba Tutum Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Çalışmamızda üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumlarının akranlarından daha demokratik olduğu, akranlarının ebeveyn tutumlarının ise üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumlarından daha otoriter olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Yapılan başka çalışmalarda da üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ebeveynlerinin tutumları arasında farklılıklar olabileceği belirlenmiştir. Çalışmamıza benzer şekilde 5 ve 11. sınıf toplam 332 çocukla yapılan bir çalışmada üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumlarının daha hoşgörülü ve demokratik, akranlarının ebeveyn tutumlarının ise daha izi verici ve otoriter olduğu saptanmıştır (Rudasill ve diğerleri; 2013). Yazdani ve Daryei (2016) tarafından 6 ve 9. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada akran grubunun ebeveynlerinin üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinden daha otoriter olduğu belirlenmiştir (Yazdani ve Daryei, 2016). Üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumlarının daha demokratik olmasında, ebeveynlerin çocuklarını gurur kaynağı olarak görmeleri, kendilerini özel hissetmeleri, çocuklarının akademik başarılarından mutlu olmalarının etkili olabileceği bildirilmiştir (Çalışkan ve Özbay, 2017; Mehdiyev, 2017). Ebeveynlerin tutumları çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde önemli olabilmektedir. Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin demokratik, saygılı ve destekleyici tutumları çocukların yeteneklerini geliştirmesinde önemli olabilmektedir. Demokratik ebeveyn tutumu çocukların yeteneklerini, gelişimlerini ve gelecek yaşamlarını olumu yönde etkileyebilmekte ve sağlıklı nesillerin yetişmesinde

etkili olabilmektedir. Otoriter ebeveyn tutumu çocukların yeteneklerini olumsuz şekilde etkileyebilmekte ve yeteneklerinin baskılanmasına ve gerilemesine sebep olabilmektedir. Olumlu ebeveyn tutumlarının kazandırılmasının çocukların gelişiminin desteklenmesinde ve kendilerini gerçekleştirmelerinde etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal Ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puanlarının karşılaştırılması

Çalışmamızda üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanlarının benzer olduğu ($0,05 < p$). Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının toplam ölçek puanlarının kesme noktasının altında olması her iki grupta psikososyal ve davranış sorunlarının görülme oranının düşük olduğunu göstermektedir. Yazdani ve Daryei (2016)'nin üstün yetenekli adölesan ve akranlarıyla yürüttüğü çalışmada üstün yetenekli çocukların benlik saygısı, sosyal yeterlilik ve iş birliği konularından daha iyi olduğu ve üstün yetenekli adölesanlar ve akranlarının depresyon ve anksiyete yaşama yönünden aralarında farklılıklar olmadığı saptanmıştır (Yazdani ve Daryei, 2016). Bizim çalışmamızda üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının yaşadıkları psikososyal ve davranış sorunları konusunda benzerlikler saptanmışken Kroesbergen ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada farklı sonuçlar elde edilmiştir. 1.ve 2. sınıfa devam eden 35 üstün yetenekli çocukla yapılan çalışmada üstün yetenekli çocukların öz saygılarının akranlarından daha düşük olduğu ve topluma akranlarından daha zor kabul edildiği tespit edilmiştir (Kroesbergen, van Hooijdonk, Van Viersen, Middel-Lalleman ve Reijnders, 2016). Aynı şekilde Morawska ve Sanders (2008)'in 2-6 yaş 278 çocukla yürüttükleri çalışmalarında üstün yetenekli çocukların akranlarına göre daha fazla duygusal ve akran problemleri yaşadığı belirlenmiştir (Morawska ve Sanders, 2008). Çocuklarda görülen psikososyal ve davranış sorunlarına yaşanan yer, zaman ve kültürel değerlerin etki edebileceği düşünülmektedir. Çalışmamızda üstün yetenekli çocukların ve akranlarının psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puan ortalamalarının benzer olmasında çocukların sosyokültürel düzeylerinin aynı olmasının ve sosyokültürel düzeyin kültürel değerlerden etkilenmesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda çocukların 7-11 yaş aralığında olmasının da psikososyal ve davranış sorunlarının görülme oranının düşük olmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Çocukların yaşları arttıkça psikososyal sorunların görülme oranlarında artış olabileceği belirtilmektedir (Margot ve Rinn, 2016).

Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puanlarının karşılaştırılması

Üstün yetenekli çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal işlevsellik alanlarında ölçek puan ortalamalarının akranlarından yüksek olduğu ancak gruplar arasında farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Okul sorunları, psikososyal alanlarda ve toplam ölçek puan ortalamalarının üstün yetenekli çocuklarda daha yüksek olduğu, her iki grup arasında anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda bizim çalışmamızdan farklı olarak üstün yetenekli çocukların yaşam kaliteleri akranlarından düşük bulunmuştur. Eren ve diğerleri (2018) tarafından 9-18 yaş 49 üstün yetenekli, 56 akran grubu çocukla yapılan çalışmada, fiziksel ve sosyal işlevsellik alanlarında üstün yetenekli çocukların yaşam kalitelerinin akranlarından daha düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışmada üstün yetenekli çocukların sahip oldukları özel yeteneklerinin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır (Eren ve diğerleri, 2018). Üstün yetenekli çocukların okul yaşam kalitelerinin incelendiği bir çalışmada ise, üstün yetenekli çocukların okul yaşam kalitelerinin akranlarından daha düşük olduğu belirlenmiştir (Kaya, Erdoğan ve Çağlayan, 2014). Ebeveyn öğrenim düzeyi arttıkça çocukların gelişim dönem özelliklerini daha iyi bildikleri, çocukları daha yakından tanıdıkları ve çocukların gelişim dönemine ve bireysel özelliklerine uygun yaklaşımlarda bulundukları ifade edilmektedir (Cevher ve Buluş 2006; Demiriz ve Öğretir, 2007; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Bizim çalışmamızda üstün yetenekli çocukların yaşam kalitesinin akranlarından yüksek bulunmasında, üstün yetenekli çocukların örgün eğitimleriyle birlikte Bilim ve Sanat Merkezlerinde aldıkları eğitimlerin katkılarıyla okullarında daha az sorunlar yaşadıkları ve bu durumun çocukların yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ile Resimli Psikososyal Ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Puan ortalamaları arasındaki ilişki

Akran grubu çocukların ebeveynlerinin otorite denetleme puan ortalamaları üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin puan ortalamalarından daha yüksek bulunduğu için akran grubu çocuklar ebeveynlerinin tutumlarını otoriter, üstün yetenekli çocuklar ebeveynlerinin tutumlarını demokratik olarak değerlendirdiği belirlenmiştir. Çalışmamızda üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumlarının demokratik olması çocuklarda psikososyal ve davranış sorunları görülme oranını azalttığı belirlenmiştir. Akran grubu çocukların ebeveyn

tutumlarının ise daha otoriter olmasının çocuklarda görülen psikososyal ve davranış sorunlarını arttırdığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda otoriter ebeveyn tutumunun çocuklarda psikososyal ve davranış sorunları görülme oranını arttırdığı belirlenmiştir (Thompson, Hollis ve Dagger, 2003; Eldeleklioğlu, 2007; Williams ve diğerleri, 2009). Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin demokratik, sevecen tutumu, sıcak bir iletişim kurması, çocuklarını desteklemesi ve saygılı bir ortam olmasının ise çocukların kendilerini ebeveynlerine rahat şekilde ifade etmelerini sağladığı belirtilmektedir. Aynı zamanda çocukların yaşadıkları sorunları ebeveynleriyle paylaşmalarının, çocukların yeteneklerini, sosyal hayatını ve davranış gelişimini, problem çözme becerilerini, akran ilişkilerini, motivasyonlarını ve öz saygılarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmektedir (Morawska ve Sanders, 2009; Olszewski-Kubilius ve diğerleri, 2014; Koshy, Smith ve Brown, 2017). Tam tersi ebeveynlerin mükemmeliyetçi ve otoriter tutuma sahip olmasının üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, hayal kırıklığı ve başarısızlık korkusu, aile beklentisini karşılayamama gibi duyguları arttırdığı saptanmıştır (Neumeister, 2004; Neumeister ve Finch, 2006).

Demokratik ebeveyn tutumu, çocuk ve ebeveyn arasında güven duygusunu, hoşgörüyü, ebeveynin çocuğu desteklemesini, açık iletişimi ve uygun disiplin yöntemlerini içermektedir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk, ve Helvacı, 2010). Ebeveynlerin çocuklarına yeterince güvenmelerinin ve desteklemelerinin psikososyal sorunların görülme oranlarını azalttığı ifade edilmiştir. 2-6 yaş 278 çocukla yürüttükleri çalışmada ebeveynlerin çocuğa olan güveninin düşük olmasının davranış sorunlarının görülmesinde önemli bir faktör olduğu saptanmıştır. Ebeveyn güveninin yüksek olmasının, duygusal sorunların, stres, depresyon ve ebeveyn çocuk çatışmasının az görülmesinde önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir (Morawska ve Sanders, 2008). Çalışmamızda üstün yetenekli çocuklarda psikososyal ve davranış sorunlarının görülme oranlarının daha az olmasında ebeveynlerinin tutumlarının demokratik, saygılı olmasının, akran grubu çocuklarda psikososyal sorunların daha fazla görülmesinde ebeveynlerinin tutumlarının otoriter olmasının etkili olabileceği saptanmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının bireysel özelliklerini bilmesi ve buna göre davranması, çocuklarına karşı olumlu ve saygılı tutum sergilemeleri, çocuklarda psikososyal ve davranış sorunlarının daha az görülmesinde önemli bir faktör olarak düşünülmektedir (Guilamo-Ramos, Jaccard, Dittus ve Bouris, 2006; Sümer ve diğerleri, 2010).

Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ile Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek Puan ortalamaları arasındaki ilişki

Çalışmamızda üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumları demokratik olarak belirlenmiştir. Anne Baba Tutum ölçeği toplam puan ortalaması azaldıkça çocukların yaşam kalitesi toplam ölçek puanının arttırdığı saptanmıştır. Akran grubu çocukların otorite denetleme puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve ebeveyn tutumlarının otoriter olduğu saptanmıştır. Anne Baba Tutum ölçeği toplam puan ortalaması artıkça, çocukların yaşam kalitesi ölçek toplam puanını azalttığı bulunmuştur. Alan yazında üstün yetenekli çocukların ebeveyn tutumları ve yaşam kaliteleriyle ilgili çalışmalara rastlanılmadığı için akranlarıyla yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Aytekin ve arkadaşları (2014) tarafından 3-6 yaş 143 çocukla yapılan çalışmada ebeveyn tutumunun, yaşam kalitesi ve alt boyutlarında etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır (Aytekin, Arslan ve Küçüköğlu, 2014). Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin, çocukları desteklemesi, gelişim dönem özelliklerinin farkında olması ve çocuğa karşı sevecen, saygılı, anlayışlı yaklaşım göstermesinin çocukların yaşam kalitelerini arttırdığı düşünülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal Ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek Puan ortalamaları arasındaki ilişki

Üstün yetenekli çocukların resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanı azaldıkça yaşam kalitesi ölçek puanlarının arttığı, akran grubu çocukların resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanı artıkça çocukların yaşam kalitesi ölçek puanlarının azaldığı saptanmıştır. Üstün yetenekli çocukların yaşadıkları psikososyal ve davranış sorunlarıyla yaşam kalitelerini ele alan çalışmalara rastlanılamadığı için, akran grubu adölesanlar ve yetişkinlerle yapılan çalışmalar kullanılmıştır. Bizim çalışmamıza benzer şekilde Ateş ve Akbaş'ın (2012) 14-18 yaş 695 adölesanla yaptığı çalışmada; problem, risk ve suç davranışları sergileme oranları düşük olan adölesanların yaşam kalitelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu davranışlar biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yaklaşımları kapsadığından dolayı çocuklarda görülen psikososyal ve davranış sorunlarını da içerebilmektedir. Bu sebeple psikososyal ve davranış sorunları görülme oranları az olan bireylerde yaşam kalitelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Ateş ve Akbaş, 2012). Kural dışı davranışlar psikososyal sorunlarla ilişkili olabileceğinden bu davranışları

göstermeyen çocuklarda yaşam kalitesinin yüksek olmasının çalışmamızın sonucuyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Yetişkin hastalarla yürütülen bir çalışmada anksiyete, depresyon gibi psikososyal sorunları bulunan kişilerin fiziksel, sosyal ve çevresel alanlarda yaşam kalitelerini olumsuz şekilde etkilendiği tespit edilmiştir (Raju, Sarma ve Pandian, 2010). Üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı yeteneklere sahip olması, psikomotor becerilerinin erken dönemde gelişmesi ve Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etme durumları çocuklarda psikososyal sorunlarının görülme oranlarını azalmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Çocuklarda psikososyal sorunların az görülmesinin, yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyebileceği ve arttırabileceği düşünülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin demokratik tutumu çocukların yaşadığı psikososyal sorunları etkilemezken akranlarının ebeveynlerinin otoriter tutumları çocukların yaşadıkları psikososyal sorunları etkilediği görülmektedir. Hem üstün yetenekli hem de akran grubu çocuklarda görülen psikososyal ve davranış sorunlarının çocukların yaşam kalitelerini etkilediği belirlenmiştir. Elde ettiğimiz sonuçlar bize üstün yetenekli çocuklar, akranları ve ebeveynleriyle çalışan hemşirelerin, çocukların fiziksel gereksinimleriyle birlikte duygusal, sosyal gereksinimlerini değerlendirmelerinin önemini göstermektedir. Özellikle üstün yetenekli çocukların tanılama sürecinden itibaren yaşadıkları psikososyal sorunların ve yaşam kalitelerinin belirlenmesi hemşirelerin bakım uygulamalarının vazgeçilmez parçası olmalıdır. Hemşireler çocukların ebeveyn tutumlarını, yaşadıkları psikososyal ve davranış sorunlarını ve yaşam kalitelerini ölçekler yardımıyla değerlendirerek, çocukların ve ebeveynlerin destek almaları için yönlendirmeler yaparak çocukların ve ebeveynlerin iyi oluşluk düzeylerinin yükseltilmesini sağlayacaktır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

2-5. sınıfa devam eden üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumlarını, yaşadıkları psikososyal sorunları ve yaşam kalitesini incelemek amacıyla yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

- Üstün yetenekli çocukların anne-baba tutum ölçeği otorite denetleme puanları ve toplam ölçek puanları akranlarından istatistiksel olarak anlamlı biçimde daha düşük olarak belirlenmiştir ($p < 0,05$) (Bkz. Çizelge 4.3).
- Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanları karşılaştırıldığında; üstün yetenekli çocukların ve akranlarının resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanlarının benzer olduğu ($0,05 < p$) belirlenmiştir (Bkz. Çizelge 4.4).
- Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının çocuklar için yaşam kalitesi ölçek puan ortalaması ve beş alt ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; üstün yetenekli çocukların ve akranlarının yaşam kalitesi toplam ölçek puan ortalamasının ve beş alt ölçek puan ortalamalarının akranlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$) (Bkz. Çizelge 4.5).
- Üstün yetenekli çocukların anne-baba tutum ölçeği ve resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında; her iki grupta anne baba tutum ölçeği puanı ve psikososyal davranış sorunları kontrol listesi ölçeği puanı arasında düşük pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Anne baba tutum ölçeği puanı arttıkça çocukların resimli psikososyal ve davranış sorunlarda kontrol listesi ölçek puanının arttığı saptanmıştır (Bkz. Çizelge 4.6).
- Her iki grupta da Anne baba tutum ölçeği ve yaşam kalitesi ölçek puanları arasında ilişkiye bakıldığında; üstün yetenekli çocuklar ve akran grubu çocukların Anne baba tutum ölçeği ve yaşam kalitesi ölçek puanları arasında düşük negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Anne baba tutum ölçeği puanları arttıkça yaşam kalitesi ölçek puanlarının azaldığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$) (Bkz. Çizelge 4.7).
- Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi ölçek puanı ve yaşam kalitesi ölçek puan ortalaması ($p < 0,05$) aralarında ki ilişkiye bakıldığında; Psikososyal davranış sorunları kontrol listesi ve yaşam kalitesi

ölçeği puan ortalamaları arasında iyi derecede negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çocukların resimli psikososyal ve davranış sorunlar kontrol listesi ölçek puanları arttıkça yaşam kalitesi ölçek puanları azalmaktadır (Bkz. Çizelge 4.8).

Öneriler

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Üstün yetenekli çocuklar ve akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması ve otorite denetleme alanında ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olması nedeniyle; üstün yetenekli çocukların ve akranlarının ebeveyn tutumlarının düzenli olarak izlenmesi ve özellikle akran grubu çocukların gelişimini destekleyen, akademik başarılarının artmasını sağlayan ebeveyn tutumu ile yetiştirilmesi ve ebeveynlerin bu konuda bilgilendirilmesi ve izlenmesi,
2. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının çocuklar için yaşam kalitesi toplam ölçek ortalaması ve okul sorunları ve psikososyal sorunlar alt boyutları ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olması nedeniyle; üstün yetenekli çocukların ve akranlarının yaşam kalitelerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi, özellikle akran grubu çocukların yaşam kalitelerini arttırmak için fiziksel, sosyal, duygusal ve okul işlevselliklerini arttıran faktörleri belirleme ve geliştirilmesini sağlama, bu aşamada ebeveynlerden ve öğretmenlerinden destek alınması,
3. Üstün yetenekli çocukları Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaması, akranlarının Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunması nedeniyle; akran grubu çocukların psikososyal durumlarının izlenmesi, ebeveyn tutumlarının belirlenmesi ve ebeveynlere demokratik tutumun kazandırılması için destekleyici programların sağlanması ve sürdürülmesi,
4. Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi Ölçek puanı ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunması nedeniyle; çocukların ev ve okul ortamında yaşadıkları psikososyal sorunların belirlenmesi psikososyal sorunların yaşam kalitesi üzerine etkilerinin değerlendirilmesi, çocukların yaşam kalitelerini arttırmak için

destek sistemlerinin oluşturulması ve düzenli olarak takip edilmesi, ebeveynlerin ve öğretmenlerin bu konuda desteklenmesi gerektiği önerilebilir.

5. Okullarda ve BİLSEM’lerde okul hemşirelerinin istihdam edilmesi, hemşireler tarafından düzenli olarak izlem ve taramalarının yapılması, çocukların ebeveyn tutumları, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitelerinin ölçekler yardımıyla değerlendirilmesi, çocuk ve ebeveynlere hemşireler tarafından eğitimlerinin düzenlenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Afat, N. (2013). Çocuklarda üstün zekânın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 155-168.
- Akkan, H. (2012). *Üstün zekâlı 6-8. sınıf öğrencilerinin iki farklı akademik ortamdaki sosyometrik statülerine göre empatik eğilimleri, yaşam doyumları ve aile yaşantıları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 13-14.
- Ardıç, E. ve Barlas, G. Ü. (2013). *Resimli Psikososyal Davranış Sorunları Kontrol Listesinin geçerlilik ve güvenilirliği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 24-36.
- Atalay, Ö. (2007). *Kaufman kısa zeka testi: Kaufman Brief Intelligence Test-K-BIT: 13-14 yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenirlik ve ön norm çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 31-35.
- Ataman, A. (2003). *Üstün zekalı/yetenekli çocuklar. Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 11-54, 191, 193.
- Ataman, A. (2012). *Üstün yetenekli çocuk kimdir. Geleceğin mimarları üstün yetenekliler sempozyumu*, Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu. Tekirdağ, Namık Kemal Üniversitesi, 4-15.
- Ataman, A. (2014). *Erken Çocuklukta Üstün Zeka/ Üstün Yetenek. Üstün Zekalılar ve Üstün Yetenekliler Konusunda Bilinmesi Gerekenler* (Ed. Ataman, A.). Ankara: Vize Yayıncılık, 96, 101.
- Ateş, B. ve Akbaş, T. (2012). Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 21(2), 337-352.
- Aydın, D. ve Çiftçi, E. K. (2016). Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Ergenlerin Kural Dışı Davranış Düzeylerinin İncelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 24(2), 97-105.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Aytekin, A., Arslan, N. ve Küçüköğlü, S. (2014). Hemşirelerin 3-6 yaş grubu çocuklarının yaşam kalitesi ve özbakım becerilerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 3(2), 8-15.
- Bailey, C. L. (2011). An examination of the relationships between ego development, Dabrowski's theory of positive disintegration, and the behavioral characteristics of gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 55(3), 208-222.
- Bakır, B. (2015). *Üstün zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 17-24.

- Bakioğlu, A. ve Levent, F. (2013). Suggestions for gifted education in Turkey. *Journal of Gifted Education Research*, 1(1), 31-44.
- Baltacı, R. (2013). Üstün zekâyı yeteneğe dönüştürmek: gelişimsel bir teori olarak ayrımsal üstün zekâ ve yetenek modeli. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(01), 1-20.
- Bastiaansen, D., Koot, H., Ferdinand, R. and Verhulst, F. (2004). Quality of life in children with psychiatric disorders: Self-, parent, and clinician report. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 43(2), 221–230.
- Beşkardeş, S. (2007). *Üstün zekalı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (ingilizce) öğretiminde metafor sisteminin uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 9-11.
- Blaas, S. (2014). The relationship between social–emotional difficulties and underachievement of gifted students. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 24(02), 243–255.
- Bouchet, N. and Falk, R. F. (2001). The relationship among giftedness, gender and overexcitability. *Gifted Child Quarterly*, 45(4), 260–267.
- Burgess, A. F. and Gutstein, S. E. (2007). Quality of life for people with autism: Raising the standard for evaluating successful outcomes. *Child and Adolescent Mental Health*, 12(2), 80-86.
- Cevher, F. N. ve Buluş, M. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(19), 28-39.
- Chan, D. W. (2003). Adjustment problems and multiple intelligences among gifted students in Hong Kong: The development of the revised student adjustment problems inventory. *High Ability Studies*, 14(1), 41-54. .
- Chan, D. W. (2008). Perfectionism and goal orientations among Chinese gifted students in Hong Kong. *Roeper Review*, 31(1), 9-17.
- Clark, B. (2015). *Üstün zekalı olarak büyümek. evde ve okulda çocukların potansiyellerini geliştirmek*. (Çev. Kaya, F. ve Oğurlu, Ü.). Ankara: Nobel Yayınları, 3-34, 9-30, 11-14, 46-122.
- Committee, O. H. C., Institute, F. P. and Family-Centered, Care (2012). Patient and family centered care and the pediatrician's role. *Pediatrics*, 129(2), 394-404.
- Cornell, D. G. (1983). Gifted children: The impact of positive labeling on the family system. *American Journal of Orthopsychiatry*, 53(2), 322-335.
- Cross, J. R. and Cross, T. L. (2015). Clinical and mental health issues in counseling the gifted individual. *Journal of Counseling and Development*, 93(2), 163–172.
- Cross, T. L., Cassady, J. C. and Miller, K. A. (2006). Suicide ideation and personality characteristics among gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 50(4), 295–306.

- Cutts, N. E. and Moseley, N. (2004). *Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi: Ulusun en büyük kaynaklarından birinin harcanması nasıl önlenir?* (Çev. İ. Ersevîm). Eserin orijinali 2001 yılında yayınlandı. İstanbul: Özgür Yayınları, 96-100, 258-364.
- Çağlar, D. (2004). *Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi ve Öğretimi, Seçilmiş Makaleler Kitabı* I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 317-334.
- Çalışkan, M. ve Özbay, Y. (2017). *Üstün yetenekli çocuklara sahip ailelerin aile işlevselliği*. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 46-62.
- Dağlıoğlu, E. (2014). *Erken çocuklukta üstün zeka/ üstün yetenek. üstün zekalılar ve üstün yetenekliler konusunda bilinmesi gerekenler*. (Ed. Ataman, A.). Ankara: Vize Yayıncılık, 53-57, 69-72.
- Davis, G. A. (2014). *Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi: Öğretmenler ve ebeveynler için el kitabı*. (Çev. Koç, M. I.). İstanbul: Özgür Yayınları, 29-37, 53-61, 95-98, 119-149.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Doğan, D. G. ve Aslan, M. (2009). Üstün yetenekli çocuğa pediatrik yaklaşım. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 16(3), 197-201.
- Dwairy, I. J. and Smith, P. (2004). *Intelligence research and assessment in the united kingdom*, (Ed. Sternberg R. J.), In: International Handbook of Intelligence. Cambridge: Cambridge University Press, 1-48.
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü*. Ankara: Gündüz Yayıncılık, 92-93.
- Ercan, F. (2013). *Fen alanında üstün yetenekli öğrencilerin tanımlanmasına yönelik bir model geliştirme önerisi*. Doktora tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu, 27-30.
- Eren, F., Çete, A. Ö., Avcil, S. ve Baykara, B. (2018). Üstün yetenekli çocuklarda ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler. *Archives Of Neuropsychiatry*, 55(2), 105-112.
- Ergin, T. (2003). *Bilişsel değerlendirme sistemi (Cognitive Assessment System- CAS) beş yaş çocukları üzerinde geçerlik, güvenirlik ve norm çalışması*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 78-80.
- Eser, E. Yüksel, H. Baydur, H. Erhart, M. Saatli, G. Özyurt, B. C. ve Ravens-Sieberer, U. (2008). Çocuklar için genel amaçlı sağlıkla ilgili Yaşam Kalitesi Ölçeği (Kid-KINDL) türkçe sürümünün psikometrik özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 409-417.
- Fayers, P. M. and Machin, D. (2013). *Quality of life: the assessment, analysis and interpretation of patient-reported outcomes*. John Wiley and Sons, 1971-980.

- Fornia, G. L. and Frame, M. W. (2001). The social and emotional needs of gifted children: Implications for family counseling. *The Family Journal*, 9(4), 384-390.
- Gubbels, J., Segers, E. and Verhoeven, L. (2014). Cognitive, socioemotional, and attitudinal effects of a triarchic enrichment program for gifted children. *Journal for the Education of the Gifted*, 37(4), 378-397.
- Guilamo-Ramos, V., Jaccard, J., Dittus, P. and Bouris, A. M. (2006). Parental expertise, trustworthiness, and accessibility: parent-adolescent communication and adolescent risk behavior. *Journal of Marriage and Family*, 68(5), 1229-1246.
- Gülgöz, S. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Intelligence and Intelligence Testing in Turkey*. In Robert Sternberg (Ed.) *International Handbook of Intelligence*, USA: Cambridge Press, 248-269.
- Gür, Ç. (2016). *Eğitimsel ve sosyal-duygusal bakış açılarıyla üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Anı Yayıncılık, 1-27, 53-61, 63-174.
- Harrison, G. E. and Haneghan, J. P. V. (2011). The gifted and the shadow of the night: Dabrowski's overexcitabilities and their correlation to insomnia, death anxiety, and fear of the unknown. *Journal for the Education of the Gifted*, 34 (4), 669-697.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2004). *Üstün yetenekli çocukların karakter özellikleri ve değerler eğitimi*. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, İstanbul: Marmara Üniversitesi ve Çocuk Vakfı Yayınları, 131.
- Huey, E. L., Sayler, M. F. and Rinn, A. N. (2013). Effects of family functioning and parenting style on early entrants' academic performance and program completion. *Journal for the Education of the Gifted*, 36(4), 418-432.
- İdin, Ş. ve Kayhan, N. (2016). Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'de ilköğretim döneminde üstün zekâlı-yetenekli öğrenciler için özel eğitim uygulamaları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 17-31.
- İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu Yaygın Eğitim İstatistikleri 2012/2013. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Ffile%3A%2F%2F%2FC%3A%2FUsers%2FS%25C3%25BCmeyye%2FDownloads%2F1808409576124346599.pdf&date=2018-09-27>, Son Erişim Tarihi: 18.09.2018.
- İnternet: 2017-2018 BİLSEM Tanılama Kılavuzu. URL: http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Forgm.meb.gov.tr%2Fmeb_iys_dosyalar%2F2017_10%2F28150742_2017-2018_bilsem_tanilama_kilavuzu.pdf&date=2018-09-17 Son Erişim Tarihi 17.09.2018.
- İnternet: ASİS Zeka Ölçeği (1). <http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.anabilim.k12.tr%2Fturkiye-nin-ilk-yerli-zek%25C3%25A2-testi-asis-2165.html.&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi 20.05.2018.

İnternet: ASİS Zeka Ölçeği (2) URL:
<http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.projeiq.com%2F&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi 20.05.2018.

İnternet: Cattell Kültürden Arındırılmış Zeka Ölçeği. URL:
http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fdocs.neu.edu.tr%2Fstaff%2Fberia.gokaydin%2F5.%2520Grup%2520Olarak%2520Uygulanan%2520Zek%25C3%25A2%2520Testleri_8.pdf&date=2018-09-06, Son Erişim Tarihi 06.09.2018.

İnternet: İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun. URL:
http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.tbmm.gov.tr%2Ftutanaklar%2FKANUNLAR_KARARLAR%2Fkanuntbmmc030%2Fkanuntbmmc030%2Fkanuntbmmc03005245.pdf&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 21.05.2018.

İnternet: Lind, S. (2001). Overexcitability and the gifted. The SENG Newsletter, 1, 3–6. Retrieved from URL:
http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.sengifted.org%2Farticles_social%2FLind_Overexcitability+AndTheGifted.pdf&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 12.02.2018.

İnternet: Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi. URL:
http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Forgm.meb.gov.tr%2Fmebiys_dosyalar%2F2015_09%2F18101802_bilimvesanatmerkezleriynergesi.pdf&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 23.03.2018.

İnternet: Milli Eğitim Bakanlığı Destek Eğitim Odaları. URL:
<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Forgm.meb.gov.tr%2Fmebiysdosyalar%2F201608%2F03045051destegegitimodasikilavuz.pdf+&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 11.06.2018.

İnternet: National Association for Gifted Children (2018). URL:
<http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.nagc.org%2Fresources-publications%2Fresources%2Fwhat-giftedness&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 23.03.2018.

İnternet: National Association for Gifted Children (2018). URL:
<http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.google.com.tr%2Fsearch%3Fq%3Dtranslate%26oq%3Dtranslate%26aqs%3Dchrome..69i57j0l5.1622j0j8%26sourceid%3Dchrome%26ie%3DUTF-8&date=2018-09-17>, Son Erişim Tarihi: 17.09.2018.

İnternet: National Association for Gifted Children (2018). URL:
<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.nagc.org%2Fresources-publications%2Fresources%2Ffrequently-asked-questions-about-gifted-education&date=2018-09-17>, Son Erişim Tarihi: 17.09.2018.

İnternet: Otis Beta Zihin Yeteneği Testi. URL:
<http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.academia.edu%2F8295277%2Fpsikolojiktestlervezeka&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 10.06.2018.

İnternet: Renzulli, J. S. (2016). *The three-ring conception of giftedness*. In S. M. Reis (Ed.). *Reflections On Gifted Education* (pp. 55 – 86). Waco, TX: Prufrock Press PDF | The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model For Promoting Creative Productivity. Available from: URL: <http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.researchgate.net%2Fpublication%2F237668711TheThree->&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 15.06.2018.

İnternet: Silverman, L.K. (2010). *Resource for parents of gifted children*. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.childdevelopmentinfo.com%2Flearning%2Fgiftedchildren.shtml&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 26.04.2018.

İnternet: Tüm Üstün Zekalılar Derneği. URL: [http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tuzder.org%2Fbiz-kimiz+](http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tuzder.org%2Fbiz-kimiz+&date=2018-08-08)&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 20.02.2018.

İnternet: Türk Dil Kurumu Zeka Tanımı. Son Erişim Tarihi: URL: http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tdk.gov.tr%2Findex.php%3Foption%3Dcom_gts%26arama%3Dgts%26kelime%3Dzek%25C3%25A2%26uid%3D58140%26guid%3DTDK.GTS.5a0c677ad4bbb5.12707134&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 20.02.2018.

İnternet: Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkes Özel Lisesi. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tevitok.k12.tr%2Fabout.php&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 10.06.2018.

İnternet: Türk Eğitim Vakfı. URL: [http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tev.org.tr%2FTEV%2Fdetay%2FTEVi-TEV-Yapan-Degerler%2F10%2F10%2F0+](http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.tev.org.tr%2FTEV%2Fdetay%2FTEVi-TEV-Yapan-Degerler%2F10%2F10%2F0+&date=2018-08-08)&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 10.06.2018.

İnternet: Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı. URL: [http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.tuzdev.org%2Fhakkimizda+](http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.tuzdev.org%2Fhakkimizda+&date=2018-08-08)&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 14.05.2018.

İnternet: Türkiye Üstün Zekâlılar Yüksel Eğitim Vakfı. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Ftuzyev.org%2Ftuzyev-hakkinda%2F&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 27.02.2018.

İnternet: Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocuklar Derneği. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Ffuzyecde.org%2F1-hakkimizda-sayfa&date=2018-08-08>, Son Erişim Tarihi: 14.05.2018.

İnternet: Üstün Zekalılar Enstitüsü. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fustunzekalilar.org%2Ftr%2FMakaleler%2FIcerik%2F1253-Ustun-Zekliustun-Yetenekli-Cocuklar-ve-Hemsirelik&date=2018-09-19>, Son Erişim Tarihi: 16.09.2018.

İnternet: Üstün Zekâlılar Enstitüsü. URL: <http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fustunzekalilar.org%2Ftr%2FMakaleler%2FIcerik%2F1253-Ustun-Zekliustun-Yetenekli-Cocuklar-ve-Hemsirelik&date=2018-09-19>

2FMenu%2F60-Ustun-Zekalilar-Enstitusu%2F&date=2018-08-08, Son Erişim Tarihi: 30.03.2018.

- Kanlı, E. (2011). Üstün zekalı ve normal ergenlerin mükemmeliyetçilik, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33(1), 103-121.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.
- Kaya, F. Erdoğan, R. ve Çağlayan, Y. (2014). Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Okul Yaşam Kaliteleri ve Arkadaşlık İlişkilerinin Karşılaştırılması. *Türk Üstün Zeka ve Eğitim Dergisi*, 4(2), 107-125.
- Koçal, Z.D., Kanar, E. ve Kanar, K. P. (2009). Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin temel ihtiyaçları: Amasya örneği, *Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi (25-27 Mart 2009)*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 45.
- Kordi, A. and Baharudin, R. (2010). Parenting attitude and style and its effect on children's school achievements. *International Journal of Psychological Studies*, 2(2), 217.
- Koshy, V., Smith, C. P. and Brown, J. (2017). Parenting gifted and talented children in urban areas: parents' voices. *Gifted Education International*, 33(1), 3-17.
- Kristie L. and Speirs, N. (2004). Factors influencing the development of perfectionism in gifted college students. *The Gifted Child Quarterly*, 48(4), 259-274.
- Kroesbergen, E. H. van Hooijdonk, M., Van Viersen, S., Middel-Lalleman, M. M. and Reijnders, J. J. (2016). The psychological well-being of early identified gifted children. *Gifted Child Quarterly*, 60(1), 16-30.
- Küçükturan, G. (2005). Anne Baba Tutum Ölçeği. *Journal of Educational Research*, 19, 238-250.
- Leana-Tascılar, M. Z. ve Cinan, S. (2009). Üstün ve normal öğrencilerin yönetici işlevlerinin ve çalışma belleklerinin değerlendirilmesi ve ihtiyaçlarına yönelik eğitim programının uygulanması. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 48-50.
- Leana-Tascılar, M. Z. ve Cinan, S. (2014). Üstün ve normal öğrencilerin yönetici işlevlerinin ve çalışma belleklerinin değerlendirilmesi ve ihtiyaçlarına yönelik eğitim programının uygulanması. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 42-57.
- Leroux, J. A. and Levitt-Perlman, M. (2000). The gifted child with attention deficit disorder: An identification and intervention challenge. *Roeper Review*, 22(3), 171-176.
- Levent, F. (2014). Zeka ve Üstün Yetenek. *Üstün yetenekli çocukları anlamak: Üstün yetenekli çocuklar sarmalında aile, eğitim sistemi ve toplum*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 1-3, 7, 29-38, 50-52, 105-122.
- Margot, K. C. and Rinn, A. N. (2016). Perfectionism in gifted adolescents: a replication and extension. *Journal of Advanced Academics*, 27(3), 190-209.

- Marland, S. P. Jr. (1972). *Education of the gifted and talented: Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education and background papers submitted to the U.S. Office of Education*, 2 vols. Washington, DC: U.S. Government Printing Office. (Government Documents Y4.L 11/2:G36), 2-10.
- McCoach, D. B. and Siegle, D. (2003). Factors that differentiate underachieving gifted students from high-achieving gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 47(2), 144–154.
- Mehdiyev, G. (2017). Özel Yetenekli Çocukların Psikolojisi: Teoriden Uygulamaya Kitabının İncelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 907-912.
- Memik, N. C., Ağaoğlu, B., Coşkun, A. ve Karakay, I. (2008). Çocuklar için yaşam kalitesi ölçeğinin 8–12 yaş çocuk formunun geçerlik ve güvenirliği. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 15, 87-98.
- Memmert, D. (2006). Developing creative thinking in a gifted sport enrichment program and the crucial role of attention processes. *High Ability Studies*, 17(1), 101-115.
- Miller-Slough, R. and Dunsmore, J. C. (2018). Longitudinal Patterns in Parent and Friend Emotion Socialization: Associations With Adolescent Emotion Regulation. *Journal of Research on Adolescence*, 1-14.
- Morawska, A. and Sanders, M. R. (2008). Parenting gifted and talented children: what are the key child behaviour and parenting issues?. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 42(9), 819-827.
- Morawska, A. and Sanders, M. R. (2009). Parenting gifted and talented children: Conceptual and empirical foundations. *Gifted Child Quarterly*, 53(3), 163-173.
- Neff, J. M. Eichner, J. M. Hardy, D. R. and Klein, M. (2003). Family-centered care and the pediatrician's role. *Pediatrics*, 112(3), 691-691.
- Nellis, L. M. and Gridley, B. E. (2000). Sociocultural problem-solving skills in preschoolers of high intellectual ability. *Gifted Child Quarterly*, 44(1), 33-44.
- Neumeister, K. L. S. (2004). Factors influencing the development of perfectionism in gifted college students. *Gifted Child Quarterly*, 48(4), 259-274.
- Neumeister, K. L. S. and Finch, H. (2006). Perfectionism in high-ability students: Relational precursors and influences on achievement motivation. *Gifted Child Quarterly*, 50(3), 238-253.
- Olszewski-Kubilius, P., Lee, S. Y. and Thomson, D. (2014). Family environment and social development in gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 58(3), 199-216.
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*. Ankara: Hangar Ofset, 7-9.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2011). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 89-108.

- Özyaprak, M. ve Deringöl, Y. (2013). Üstün zekâlı olan ve olmayan çocukların depresyon puanlarının karşılaştırılması. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 143-154.
- Peterson, J. S. (2009). Myth 17: Gifted and talented individuals do not have unique social and emotional needs. *Gifted Child Quarterly*, 53(4), 280-282.
- Pfeiffer, S. I. (Ed.). (2008). *Handbook of giftedness in children: sychoeducational theory, research, and best practices*. Springer Science and Business Media, 13-31.
- Pfeiffer, S. I. and Stocking, V. B. (2000). Vulnerabilities of academically gifted students. *Special Services in the Schools*, 16(1-2), 83-93.
- Pilarinos, V. and Solomon, C. R. (2017). Parenting styles and adjustment in gifted children. *Gifted Child Quarterly*, 61(1), 87-98.
- Raju, R. S., Sarma, P. S. and Pandian, J. D. (2010). Psychosocial problems, quality of life, and functional independence among Indian stroke survivors. *Stroke*, 41(12), 2932-2937.
- Reis, S. M. and Renzulli, J. S. (2004). Current research on the social and emotional development of gifted and talented students: Good news and future possibilities. *Psychology in the Schools*, 41(1), 119-130.
- Rimm, S. (2002). *Peer pressures and social acceptance of gifted students. The social and emotional development of gifted children: What do we know (Ed.Neihart)*, 13-18.
- Roberts, S. M. and Lovett, S. B. (1994). Examining the AF in gifted: Academically gifted adolescents' physiological and affective responses to scholastic failure. *Journal for the Education of the Gifted*, 17(3), 241-259.
- Robinson, A., Shore, B. M. and Enersen, D. L. (2014). *Üstün zekalılar eğitiminde en iyi uygulamalar*. Kanıt Temelli Bir Kılavuz. Hızlandırma Bölümü (Çeviri: Oğurlu ve Kaya). Prufrock Press Inc. Waco, Texas. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 17, 22-227.
- Rogers, K. B. (2002). *Re-forming gifted education: Matching the program to the child*. Great Potential Press, Inc.. 1.
- Rudasill, K. M., Adelson, J. L., Callahan, C. M., Houlihan, D. V. and Keizer, B. M. (2013). Gifted students' perceptions of parenting styles: Associations with cognitive ability, sex, race, and age. *Gifted Child Quarterly*, 57(1), 15-24.
- Sağlam, M. ve Aral, N. (2011). *Boşanma sürecinde olan ailelerdeki çocukların aile algılarının resimler aracılığı ile incelenmesi*. I. Çocuk Hakları Kongresi, Yetişkin Bildirileri Kitabı-2, (Yay. Haz: A. Gülan, M. R. Şirin, M. C. Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 29.
- Saranlı, A. G. (2017). Eş zamanlı olmayan gelişimin üstün yetenekli çocuklardaki görünümü üzerine bir örnek olay çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 89-108.

- Schuler, P. A. (2000). Perfectionism and the gifted adolescent. *Journal of Secondary Gifted Education*, 11(4), 183-196.
- Shechtman, Z. and Silektor, A. (2012). Social competencies and difficulties of gifted children compared to nongifted peers. *Roeper Review*, 34(1), 63-72.
- Shi, J., Li, Y. and Zhang, X. (2008). Self-concept of gifted children aged 9 to 13 years old. *Journal for the Education of the Gifted*, 31(4), 481-499.
- Siaud-Facchin, J. (2018). *Üstün zekalı çocuğa yardım. Okulda ve hayatta başarılı olması için ne yapmalı?* (Çev. Özatalay, C.) İstanbul: İletişim Yayıncılık, 65-95.
- Steiner, H. H. and Carr, M. (2003). Cognitive Developmentin Gifted Children: Toward a More Precise Understanding of Emerging Differences in Intelligence. *Educational Psychology Review*, 15 (3), 215-246.
- Strop, J. and Goldman, D. (2002). The affective side: Emotional issues of twice exceptional students. *Understanding Our Gifted*, 14(2), 28–29.
- Stuart, T. ve Beste A. (2008). *Farklı olduğumu biliyordum: üstün yeteneklileri anlayabilmek.* (Çev. Gönenli, A.), Ankara: Ankara Kök Yayıncılık, 15-50
- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P. and Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science*, 12(1), 3–54.
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Tortop, H. S. ve Dinçer, S. (2016). Destek eğitim odalarında üstün/özel yetenekli öğrencilerle çalışan sınıf öğretmenlerinin uygulama hakkındaki görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-28.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012). *Türkiye Yaygın Eğitim İstatistikleri 2012/’2013*. 1-2.
- Üneri, Ö. ve Memik, N. Ç. (2007). Concept of quality of life in children and review inventories about quality of life. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 14(1), 48-56.
- Valentina, I. J. and Rebecca, S. J. (2017). The gifted child. *Pediatrics in Review*, 38(12), 575-577.
- Varni, J.W., Seid, M. and Rode, C.A. (1999). The PedsQL: measurement model for the Pediatric Quality of Life Inventory. *Medical Care*, 37, 126–39.
- Verdugo, M., Schalock, R., Keith, K. and Stancliffe, R. (2005). Quality of life and its measurement: Important principles and guidelines. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(10), 707–717.

- Webb, J. T., Gore, J. L., Amend, E. R. and Devries, A.R. (2016). *Üstün yetenekli çocuklar uzmanlar ve aileler için el kitabı*. (Çev. Uyaroğlu, B. ve Bülbün-Aktı, B.) Ankara: Anı Yayıncılık, 25-52, 169-210.
- Weinfeld, R., Barnes-Robinson, L., Jeweler, S. and Shevitz, B. R. (2005). What we have learned: Experiences in providing adaptations and accommodations for gifted and talented students with learning disabilities. *Teaching Exceptional Children*, 38(1), 48-52.
- Yazdani, S. and Daryei, G. (2016). Parenting styles and psychosocial adjustment of gifted and normal adolescents. *Pacific Science Review B: Humanities and Social Sciences*, 2(3), 100-105.

EK-1. Üstün Yetenekli Çocuk Veli İzin Formu

VELİ İZİN FORMU

Değerli Anne ve Babalar,

Üstün yetenekli çocuklar bebeklik döneminden itibaren sahip oldukları yüksek zekâ seviyesi ve yeteneklerinden dolayı akranlarından farklı gelişimsel özellikler göstermektedirler. Bu çocuklar, erken dönem dil gelişimi ve ileri düzeyde kelime hazinesi, soyut düşünme, orijinal fikirler üretme yeteneği, sıra dışı problem çözme becerileri, mükemmeliyetçilik duygusu, yaratıcı, geniş hayal gücü, yeniliklere açık olma gibi çeşitli özelliklere sahiptirler. Kendilerine özgü kavrama, düşünme ve algılama kapasitelerinden dolayı aile, okul ve sosyal çevrelerinde pek çok olumlu durumla karşılaştıkları gibi zaman zaman olumsuz durumlarla da karşılaşabilmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar genelde akademik ve dil gelişimi olarak bir sorun yaşamazken duygusal ve sosyal alanlarda sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu sorunların belirlenmesi önemlidir. Sorunların belirlenmesinin eğitimcilere ve ebeveynlere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bu amaçla “Üstün Yetenekli Çocukların ve Akranlarının Algıladıkları Ebeveyn Tutumu ile Psikososyal Sorunlar ve Yaşam Kalitesi” isimli bir çalışma yapılması planlanmıştır. Üstün yetenekli çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitesine arasındaki farkı ve ilişkiyi incelemeyi içeren bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir ve size herhangi bir ücret ödenmeyecektir. Araştırmadan elde edilen veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır ve kimliğiniz açıklanmayacaktır.

Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır.

Çalışma için sizden ricamız,

1. Bu formu imzalamanız,
2. Çocuk Bilgi Formu ve Anne-Baba Turum Ölçeği formlarını çocuğunuzun doldurması,
3. Resimli Psikososyal Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği formlarını sizler tarafından doldurulması,
4. Yukarıdaki tüm formları zarfa koyarak çocuğunuzla okula göndermenizdir.

Katılımınız ve işbirliğiniz için teşekkür ederiz.

Bilgilendirildim, çocuğumun ve kendimin bu çalışmaya katılmasını gönüllü olarak kabul ediyorum.

Katılımcının:

İmza:.....

Araştırmayı Yürüten Kişiler

Doç. Dr. Naime Altay

Arş. Gör. Sümeyye Yıldız

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Hemşirelik Bölümü

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

EK-2. Üstün Yetenekli Çocuk Tanımlayıcı Özellikler Bilgi Formu

(ÇOCUK TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR)**TANIMLAYICI BİLGİLER FORMU****Üstün Yetenekli Çocuk Bilgi Formu**

1)Yaşınız.

2)Cinsiyetiniz: ☐ Kız ☐ Erkek3)Sınıf: ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

4)Okulunuz:

5)Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz: ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 3 ve üzeri6)Yaşadığınız Yer: ☐ İl ☐ İlçe ☐ Köy

7)Son Altı Ayda Yaşadığınız Önemli Bir Stres Var mı?

☐ Hayır ☐ Evet (Açıklayınız.)

8)Son Altı Ayda Yaşadığınız Sağlık Sorunu Var mı?

☐ Hayır ☐ Evet (ruh sağlığı sorunu, astım, şeker hastalığı, vb. Açıklayınız.)

9)Bilim ve Sanat Merkezine hangi alanda devam etmektesiniz?

EK-3. Akran Grubu Çocuk Veli İzin Formu

Değerli Anne ve Babalar,

Çocukların iyi oluşluk halinin temellerinden biri psikososyal sağlığıdır. Psikososyal iyilik hali çocukların aile ve arkadaş ilişkileri, okul başarısı ve yaşam kalitesi gibi pek çok yönden etkileyebilmektedir. Çocukların psikososyal olarak etkileyebilecek birçok risk faktörü (aile, çevre, okul vb. nedenlerle) bulunmaktadır. Günümüzde ilerlemelerle beraber çocukların psikososyal gelişimlerini etkileyen risk faktörleri ve bunlara gösterdikleri tepkilerde değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle çocukların yaşadığı psikososyal sorunlarının değerlendirilebilmesi önemli olmaktadır. Sorunların değerlendirilmesinin eğitimciler ve ebeveynlere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bu amaçla, çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitesine değerlendirmeye yönelik bir çalışma planlanmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir ve size herhangi bir ücret ödenmeyecektir. Araştırmadan elde edilen veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır ve kimliğiniz açıklanmayacaktır.

Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır.

Çalışma için sizden ricamız,

1. Bu formu imzalamanız,
2. Çocuk Bilgi Formu ve Anne-Baba Turum Ölçeği formlarını çocuğunuzun doldurması,
3. Resimli Psikososyal Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği formlarının sizler tarafından doldurulması,
4. Yukarıdaki tüm formları zarfa koyarak çocuğunuzla okula göndermenizdir.

Katılımınız ve işbirliğiniz için teşekkür ederiz.

Bilgilendirildim, çocuğumun ve kendimin bu çalışmaya katılmasını gönüllü olarak kabul ediyorum.

Katılımcının:

İmza:.....

Araştırmayı Yürüten Kişiler

Doç. Dr. Naime Altay

Arş. Gör. Sümeyye Yıldız

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Hemşirelik Bölümü

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

EK-4. Akran Grubu Çocuk Tanımlayıcı Özellikler Bilgi Formu

(ÇOCUK TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR)**TANIMLAYICI BİLGİLER FORMU****Çocuk Bilgi Formu**

1)Yaşınız.

2)Cinsiyetiniz: ☐ Kız ☐ Erkek3)Sınıf: ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

4)Okulunuz:

5)Ailenin kaçınıcı çocuğusunuz: ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 3 ve üzeri6)Yaşadığınız Yer: ☐ İl ☐ İlçe ☐ Köy

7)Son Altı Ayda Yaşadığınız Önemli Bir Stres Var mı?

☐ Hayır ☐ Evet (Açıklayınız.)

8)Son Altı Ayda Yaşadığınız Sağlık Sorunu Var mı?

☐ Hayır ☐ Evet (ruh sağlığı sorunu, astım, şeker hastalığı, vb. Açıklayınız.)

EK-5. Ebeveyn Bilgi Formu

(ANNE YA DA BABA TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR)**Ebeveyn Bilgi Formu**

1)Yaşınız:

2)Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek3) Öğrenin Durumunuz: ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite☐ Yüksek lisans ☐ Doktora ☐ Diğer

4)Gelir Durumu:

☐Gelir Giderden Az☐Geliri Gidere Eşit☐Gelir Giderden Fazla5)Çalışma Durumunuz: ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor ☐ Diğer6)Ailedeki Birey Sayınız: ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ve üzeri7)Ailede ki Çocuk Sayısı: ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ve üzeri

8) Son Altı Ayda Stres Yaratan Sorun Yaşama Durumunuz Var mı?

☐ Hayır ☐ Evet (Açıklayınız.)9)Ailede Kronik Bir Hastalık Var mı? ☐ Hayır ☐ Evet (Açıklayınız.)

EK-6. Anne-Baba Tutum Ölçeği

(ÇOCUK TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR)**ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ**

	CÜMLELER	Her zaman (5)	Çoğunlukla (4)	Fikrim yok (3)	Ara sıra (2)	Hiçbir zaman (1)
SORUMLULUK ve KABUL						
1.	Derslerimle ilgilenirler					
2.	Derslerim konusunda ellerinden geleni yaparlar					
3.	Kötü not aldığım da eksiklerimi gidermeme yardımcı olurlar					
4.	Öğrenmem için çaba sarf ederler					
5.	Başarısız olduğum durumlarda da yanımdadırlar					
6.	Okul ile ilgili problemlerimi çözmemde bana yardımcı olurlar					
7.	Başarılı olmam için bana imkan sağlarlar					
8.	Başarısızlıklarımın nedenlerini araştırırlar					
9.	Ev ödevlerimi yaparken gerektiğinde bana yol gösterirler					
10.	Kötü not alsam bile başaracağıma olan güvenleri tamdır					
11.	Okul ile ilgili problemlerime karşı ilgilidirler					
12.	Başarılı olacağıma inanırlar					
13.	Başarılı olmamın neden gerekli olduğunu açıklarlar					
14.	Notun değil öğrenmenin önemli olduğunu söylerler					
15.	Kötü not almanın hayatın sonu olmadığını söylerler					
OTORİTE ve DENETLEME						
16.	Sınıfın en iyisi olmam konusunda bana baskı yaparlar					
17.	Başkalarından daha iyi olmam konusunda bana baskı yaparlar					
18.	Kötü not aldığım da beni sorguya çekerler					
19.	Her zaman daha fazlasını isterler					
20.	Düşük not istemediklerini söylerler					
21.	Veli toplantılarından sonra beni arkadaşlarımla kıyaslarlar					
22.	Başarısızlıklarım da suçluluk duymama yol açarlar					
23.	Başarısızlıklarım da bana kızarlar					
24.	Beni notlarımla değerlendirirler					
25.	Baskı yapmanın başarıyı arttıracağını düşünürler					
26.	Onlar için not her şeydir					
27.	Derslerimde kendimi aşmam gerektiğini söylerler					
28.	Ev ödevlerimi yapmam konusunda sürekli ikaz ederler					
29.	Bize okuldan sorun getirme derler					
30.	Başarılı olmam konusunda aşırı istekleri vardır					

EK-7. Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi

RESİMLİ PSİKOSOSYAL VE DAVRANIŞ SORUNLARI KONTROL LİSTESİ (PPSC)

Çocuğunuzun sağlıklı bir çocukluk geçirmesi için hem duygusal hem de fiziksel yönden sağlıklı olması büyük önem taşır. Ebeveynler çocukların duygusal, davranışsal veya öğrenmesiyle ilgili sorunları ilk fark eden kişiler olduğundan, aşağıdaki sorulara doğru cevap vermeniz, çocuğunuz için en uygun olan danışmanlık hizmetine yönlendirilebilmeniz için önemlidir.

Lütfen çocuğunuzun en iyi şekilde tanımlayan kutucuğa "X" işareti koyunuz.

1 Ağrı ve acıdan şikayet eder.

ASLA BAZEN SIK SIK

2 Zamanının çoğunu yalnız geçirir.

ASLA BAZEN SIK SIK

3 Çabuk yorulur, enerjisi azdır.

ASLA BAZEN SIK SIK

4 Kıpır kıpırdır, yerinde uzun süre duramaz.

ASLA BAZEN SIK SIK

5 Öğretmeniyle sorun yaşar.

ASLA BAZEN SIK SIK

M.S. Jellinek and J.M. Murphy, Massachusetts General Hospital

Adapted by M. Leiner and P. Shirsat
Texas Tech University Health Sciences Center

EK-7. (devam) Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi

6	Okula ilgisi azdır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	2
7	Motor takılmış gibi sürekli hareket eder.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
8	Çok fazla hayal kurar, hayalcidir.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
9	Dikkati kolay dağılır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
10	Yeni durumlardan korkar.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
11	Kendini mutsuz, üzgün hisseder.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	

EK-7. (devam) Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi

12	Huzursuz, öfkelidir.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	3
13	Kendini umutsuz hisseder.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
14	Dikkatini toplamakta zorlanır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
15	Arkadaşlarına karşı ilgisi azdır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
16	Diğer çocuklarla kavga eder.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
17	Okula devamsızlık yapar.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	

M.S. Jellinek and J.M. Murphy, Massachusetts General Hospital

Adapted by M. Leiner and P. Shirsat
Texas Tech University Health Sciences Center

EK-7. (devam) Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi

18	Okul başarısı gittikçe düşüyor.		ASLA		BAZEN		SIK SIK	4
19	Kendisini aşağılar.		ASLA		BAZEN		SIK SIK	
20	Doktor tarafından herhangi bir sorun bulunmasa da doktora gider.		ASLA		BAZEN		SIK SIK	
21	Uyku problemi yaşar.		ASLA		BAZEN		SIK SIK	
22	Çok evhamlıdır.		ASLA		BAZEN		SIK SIK	
23	Sizinle öncekine göre daha çok birlikte olmayı ister.		ASLA		BAZEN		SIK SIK	

EK-7. (devam) Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi

24	Kendisinin kötü biri olduğunu düşünür.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	5
25	Gereksiz yere riskler alır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
26	Sık sık yaralanır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
27	Daha az eğleniyormuş gibi görünür.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
28	Yaştlarından daha küçükmüş gibi davranır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
29	Kurallara uymaz.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	

EK-7. (devam) Resimli Psikososyal ve Davranış Sorunları Kontrol Listesi

30	Duygularını belli etmez.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	6
31	Diğer insanların duygularını anlamaz.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
32	Diğerleriyle dalga geçer.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
33	Kendi sorunları için başkalarını suçlar.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
34	Kendine ait olmayan eşyaları alır.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
35	Paylaşmayı reddeder.	ASLA	BAZEN	SIK SIK	
Katılımınız için teşekkür ederim.					

EK-8. Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği (5-7 Yaş)

(ANNE YA DA BABA TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR)**ÇOCUKLAR İÇİN YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ EBEVEYN FORMU (5-7 YAŞ)**

Bir sonraki sayfada çocuğunuz için sorun olabilecek durumların listesi bulunmaktadır. Lütfen son bir aylık süre içinde her birinin çocuğunuz için ne kadar sorun oluşturduğunu daire içine alarak belirtiniz.

Eğer çocuğunuz için hiçbir zaman sorun değilse	0
Eğer çocuğunuz için nadiren sorun oluyorsa	1
Eğer çocuğunuz için bazen sorun oluyorsa	2
Eğer çocuğunuz için sıklıkla sorun oluyorsa	3
Eğer çocuğunuz için hemen her zaman sorun oluyorsa	4

Burada yanlış ya da doğru cevaplar yoktur.
Eğer herhangi bir soruyu anlayamazsanız lütfen yardım isteyiniz.

Son bir ay içinde aşağıdakiler çocuğunuz için ne kadar sorun yarattı?

Fiziksel işlevsellik ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Bir bloktan fazla yürümek	0	1	2	3	4
2. Koşmak	0	1	2	3	4
3. Spor ya da egzersiz yapmak	0	1	2	3	4
4. Ağır bir şey kaldırmak	0	1	2	3	4
5. Kendi başına duş ya da banyo yapmak	0	1	2	3	4
6. Evdeki günlük işleri yapmak	0	1	2	3	4
7. Acısının ya da ağrısının olması	0	1	2	3	4
8. Düşük enerji düzeyi	0	1	2	3	4

Duygusal işlevsellik ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Korkmuş ya da ürkmüş hissetmek	0	1	2	3	4
2. Hüzünlü ya da üzgün hissetmek	0	1	2	3	4
3. Öfkeli hissetmek	0	1	2	3	4
4. Uyku ile ilgili zorluklar	0	1	2	3	4
5. Kendisine ne olacağı konusunda endişe duymak	0	1	2	3	4

Sosyal işlevsellik ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Yaşıtları ile geçimi	0	1	2	3	4
2. Yaşıtlarının onunla arkadaş olmak istememesi	0	1	2	3	4
3. Yaşıtları tarafından alay edilmesi	0	1	2	3	4
4. Yaşıtlarının yapabildiği şeyleri yapamaması	0	1	2	3	4
5. Yaşıtları ile oyun oynarken geri kalması	0	1	2	3	4

Okul ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Sınıfta dikkatini toplayamaması	0	1	2	3	4
2. Bazı şeyleri unutması	0	1	2	3	4
3. Derslerinden geri kalması	0	1	2	3	4
4. Kendini iyi hissetmediği için okula gidememesi	0	1	2	3	4
5. Doktora ya da hastaneye gittiği için okula gidememesi	0	1	2	3	4

EK-9. Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği (8-12 Yaş)

(ANNE YA DA BABA TARAFINDAN DOLDURULACAKTIR)
ÇOCUKLAR İÇİN YAŞAM KALİTESİ ÖLÇEĞİ EBEVEYN FORMU (8-12 YAŞ)

Bir sonraki sayfada çocuğunuz için sorun olabilecek durumların listesi bulunmaktadır. Lütfen son bir aylık süre içinde her birinin çocuğunuz için ne kadar sorun oluşturduğunu daire içine alarak belirtiniz.

Eğer çocuğunuz için hiçbir zaman sorun değilse	0
Eğer çocuğunuz için nadiren sorun oluyorsa	1
Eğer çocuğunuz için bazen sorun oluyorsa	2
Eğer çocuğunuz için sıklıkla sorun oluyorsa	3
Eğer çocuğunuz için hemen her zaman sorun oluyorsa	4
Burada yanlış ya da doğru cevaplar yoktur.	
Eğer herhangi bir soruyu anlayamazsanız lütfen yardım isteyiniz.	

Son bir ay içinde aşağıdakiler çocuğunuz için ne kadar sorun yarattı?

Fiziksel işlevsellik ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Bir bloktan fazla yürümek	0	1	2	3	4
2. Koşmak	0	1	2	3	4
3. Spor ya da egzersiz yapmak	0	1	2	3	4
4. Ağır bir şey kaldırmak	0	1	2	3	4
5. Kendi başına duş ya da banyo yapmak	0	1	2	3	4
6. Evdeki günlük işleri yapmak	0	1	2	3	4
7. Acısının ya da ağrısının olması	0	1	2	3	4
8. Düşük enerji düzeyi	0	1	2	3	4

Duygusal işlevsellik ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Korkmuş ya da ürkmüş hissetmek	0	1	2	3	4
2. Hüzünlü ya da üzgün hissetmek	0	1	2	3	4
3. Öfkeli hissetmek	0	1	2	3	4
4. Uyku ile ilgili zorluklar	0	1	2	3	4
5. Kendisine ne olacağı konusunda endişe duymak	0	1	2	3	4

Sosyal işlevsellik ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Yaşıtları ile geçimi	0	1	2	3	4
2. Yaşıtlarının onunla arkadaş olmak istememesi	0	1	2	3	4
3. Yaşıtları tarafından alay edilmesi	0	1	2	3	4
4. Yaşıtlarının yapabildiği şeyleri yapamaması	0	1	2	3	4
5. Yaşıtları ile oyun oynarken geri kalması	0	1	2	3	4

Okul ile ilgili sorunlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman
1. Sınıfta dikkatini toplayamaması	0	1	2	3	4
2. Bazı şeyleri unutması	0	1	2	3	4
3. Derslerinden geri kalması	0	1	2	3	4
4. Kendini iyi hissetmediği için okula gidememesi	0	1	2	3	4
5. Doktora ya da hastaneye gittiği için okula gidememesi	0	1	2	3	4

EK-10. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU**

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi, **Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu**'ndan 13.01.2018 tarih / 77082166-302.08.01- sayı ile izin alınan* ve Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri fakültesi öğretim üye ve elemanları tarafından yürütülen “Üstün Yetenekli Çocukların ve Akranlarının Algıladıkları Ebeveyn Tutumları, Psikososyal Sorunlar ve Yaşam Kalitesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size bir ödeme yapılmayacaktır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Çalışmaya katılmayı kabul etmeniz durumunda sizden ricamız,

1. Onam Formunu imzalamanız,
2. Çocuk Bilgi Formu ve Anne-Baba Tutum Ölçeği formlarını çocuğunuzun doldurması,
3. Resimli Psikososyal Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçek formlarının sizler tarafından doldurulması,
4. Yukarıdaki tüm formları zarfa koyarak çocuğunuzla okula göndermenizdir.

*Gazi Üniversitesi Etik Komisyon izini alındıktan sonra doldurularak kullanılacaktır.

Araştırmanın Amacı	Araştırma üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitesinin incelenmesi amacıyla yapılacaktır.
Araştırmanın Yöntemi	Üstün yetenekli çocukların ve akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları, yaşadıkları psikososyal sorunlar ve yaşam kalitesini incelemek amacıyla karşılaştırma gruplu tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırma da çocuklar ve ebeveynle için tanıtıcı özellikler bilgi formu, Anne-Baba Tutum Ölçeği, Resimli Psikososyal Davranış Sorunları Kontrol Listesi ve Çocuklar İçin 5-7 Yaş ve 8-12 Yaş Yaşam Kalitesi Ölçekleri kullanılacaktır.
Araştırmanın Öngörülen Süresi (Başlama ve Bitiş Tarihi)	7, 5 ay (Üstün Yetenekli Çocuklar: 20/01/2018-8/06/2018) (Akran Grubu: 15/03/2018-8/06/2018)
Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı	300
Araştırmanın Yapılacağı Yerler	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ankara- Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü- Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi, Ankara-Mamak Bilim ve Sanat Merkezi, Etimesgut Bilim ve Sanat Merkezi, Yenimahalle Bilim ve Sanat Merkezi Altındağ İnönü Bilim ve Sanat Merkezi T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ankara- Yenimahalle- Barbaros İlkokulu T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ankara- Yenimahalle-Nasrettin Hoca Ortaokulu
Görüntü ve/veya ses kaydı alınacak mı?	Evet Hayır ☐ ☒

Tablo katılımcıların anlayabileceği biçimde, akademik dil kullanılmadan yazılacaktır.

EK-10. (devam) Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

KATILIMCI BEYANI

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya katılımcı olarak davet edildim. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin dikkatle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden çekilebilirim. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana herhangi bir ödeme yapılamayacaktır. Araştırma ile ilgili bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında kalmadan kendi bireysel onayım ile katılıyorum. İmzalı bu form kağıdının bir kopyası bana verilecektir.

Araştırma yürütücüsü

Adı ve Soyadı	Doç. Dr. Naime ALTAY	Tarih ve İmza
Adres ve telefonu	Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi	

Katılımcı

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

Velayet veya Vesayet Altındaki Katılımcılar için Veli/Vasi

Adı ve Soyadı		Tarih ve İmza
Adres ve telefonu		

EK-11. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/02/2018-E.30374

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Personel Daire Başkanlığı**

Sayı : 18744377-903.07.02-
Konu : Doç. Dr. Naime ALTAY ve Arş.
Gör. Sümeyye YILDIZ

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 15.02.2018 tarih ve 3295071 sayılı yazı

Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan ilgede kayıtlı yazının bir örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Metin DAĞDEVİREN
Rektör a.
Genel Sekreter

Ek:1

EK-11. (devam) Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

Evrağ Tarih ve Sayısı: 19/02/2018-E.10850

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.3295071

15.02.2018

Konu : Araştırma İzni

GAZİ ÜNİVERSİTESİNE
(Personel Daire Başkanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 06/02/2018 Tarihli ve E.5138 sayılı yazınız.

Enstitünüz, Araştırma Görevlisi Sümeyye YILDIZ ile birlikte "**Üstün Yetenekli Çocukların ve Akranlarının Algıladıkları Ebeveyn Tutumları, Psikososyal Sorunlar ve Yaşam Kalitesi**" konulu tez çalışması kapsamında uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Görüşme formunun (15 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza ile
Aslı ile Aynıdır.

16 Şubat 2018 501

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meh.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel: (0 312) 221 02 17/135-134

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 02e0-64df-391c-a21b-51d7 kodu ile teyit edilebilir.

EK-12. Etik Komisyon İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13/01/2018-E.8948

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : 77082166-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 20/10/2017 tarihli ve 14574941-199- 149943 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Hemşirelik Anabilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Sümeyye YILDIZ'ın**, **Doç.Dr.Naime ALTAY'ın** danışmanlığında yürüttüğü **"Üstün Yetenekli Çocukların ve Akranlarının Algıladıkları Ebeveyn Tutumları, Psikososyal Sorunlar ve Yaşam Kalitesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **19.12.2017** tarih ve **10** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oy birliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Alper CEYLAN
Komisyon Başkanı

Araştırma Kod No: 2017-492

Ek:1 Liste

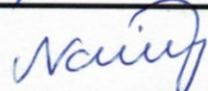
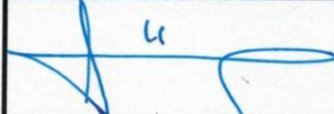
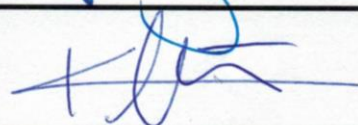

Ankara
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/

Bilgi için :Ayfer Çekmez
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No:202 18 07

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-12. (devam) Etik Komisyon İzin Yazısı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ	
TOPLANTI TARİHİ : 19/12/2017	TOPLANTI SAYISI : 10
ADI-SOYADI	İMZA
Prof.Dr.Alper CEYLAN BAŞKAN	
Prof.Dr.Mustafa N.İLHAN BAŞKAN YRD.	KATILAMADI
Prof.Dr.Mehmet KÜÇÜKKURT	KATILAMADI
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ	
Prof.Dr.Rahmi ÜNAL	KATILAMADI
Prof.Dr.Mehmet Sayım KARACAN	
Prof.Dr.Naciye YILDIZ	
Prof.Dr.Mustafa SARIKAYA	
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN	
Prof.Dr.C. Haluk BODUR	
Prof.Dr.Mustafa İLBAŞ	KATILAMADI
Prof.Dr.Fusun DEMİREL	
Doç.Dr.Nihan KAFA	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : YILDIZ, Sümeyye
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 02.04.1992, Gaziantep
 Medeni hali : Bekar
 e-mail : sumeyye.yildiz1@gazi.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi/Hemşirelik Bölümü	Devam ediyor
Lisans	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/Hemşirelik Bölümü	2010
Lise	Hacı Mehmet Koçarslan Anadolu	2006

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2017- Devam ediyor	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2016	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2015-2016	Özel Düztepe Yaşam Hastanesi	Hemşire

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

- Yıldız, S., Altay, N. ve Kılıcarslan-Toruner, E. (2017). Health, care and family problems in gifted children: A literature review. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 5(3), 15-24.
- Yıldız, S., Toruner, E.K. ve Altay, N. (2018). Effects of different cultures on child health. *Journal of Nursing Research and Practice*, 2(2), 06-10.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

